

Α ΓΝΗ ΣΟΡΜΑ

Τὸ δόνομα τῆς μαγίσσης ταύτης ἀφυπνίζει ἔνα θαυμαστόν, ἔνα ὑπερτέλειον καὶ παράδοξον κόσμον γοντείας ἀνερχόμενον ώς ἀπὸ τὰ βάθη ὄντερου. Ἐδῶ φύονται κυπάρισσοι, καὶ ὑπὸ τὴν βαρεῖαν ἀτμοσφαιρίαν τῆς ἀπελπισίας ἀκούονται λυγμοὶ καὶ χύνονται σιωπηλὰ δάκρυα, καὶ παρέκει ἀνθοῦν ρόδα καὶ τὸν ἡλιόλουστον ἀέρα διασχίζει ἡ φαιδρὰ κραυγή. Εἰς τὸν κόσμον τῆς Σόρμας τάντιθετα συνδέονται σφιγκτά ἀναμεταξύ των· τὸ βαθὺ αἰσθημα, τὸ κάμυνον νὰ κάμπηται ἡ καρδία, καὶ ἡ ἀρροτος χάρις τοῦ τρελλοκρίτου, ἡ ἀδρὰ δειλία καὶ ἡ ἀγρία παραφορά, τὸ πανάγνως παρθενικὸν καὶ τῆς ἐταίρας τὸ ἔκλυτον, ἡ ἡρωϊκὴ ἐγκαρπτέρησις ἡ διαβιρώσκουσα ἐν σιωπῇ τὴν ψυχὴν καὶ ἡ ἐρωτικὴ μέθη ἡ ζητοῦσα ἀνοικτὴν ἀγκάλην καὶ φρίσσοντα χεῖλη. Εἶνε ὁ κόσμος τῆς ἀνυπερβλήτου πραγμάτητος καὶ τῆς ἀνυπερβλήτου φιλαρεσκίας.

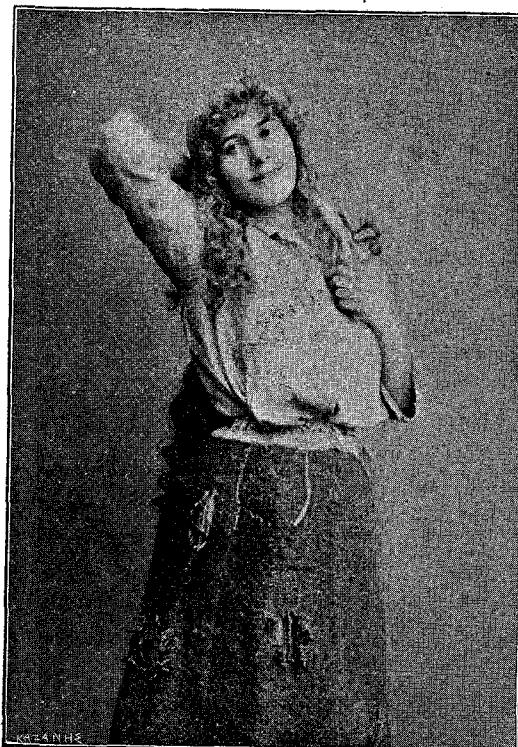
“Οτε ἡ Ἀγνὴ ἀνέβη δεκατετραέτις τὴν σκη-

νὴν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτῆς πόλιν, τὸ Βρεσλάου, εἰς τὸ χαριτωμένον καὶ λεπτοφύὲς σῶμά της παιδικοὶ ρόλοι ἥρμοζον· ἔπειτα ἥλθον αἱ Θλιβεραὶ ἡμέραι τῶν βωβῶν προσωπῶν, καὶ ἡ μελαγχολικὴ ἀποδημία τοῦ θεάτρου εἰς θέατρον καὶ ἡ ἀπελπιστικὴ ὑπόχρισις ἀσημάντων μερῶν εἰς ἀσημάντους κωμῳδίας. Ἀπὸ τὴν Βαϊμάρην, ὅπου κατώρθωσε νὰ ἔξελθῃ καπτῶς ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς παντελοῦς ἀσημότητος, μετέβη εἰς τὸ Βερολίνον. Τὸ ὄξυδερκὲς βλέμμα τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Γερμανικοῦ θεάτρου L'Arronge διέκρινεν ὑπὸ τὴν θαυμήν ἐπιφάνειαν δλην τὴν ἀκτινοθολίαν τοῦ ἀδάμαντος. Τέσσαρα καὶ ἡμίσου ἔτη εἶχε βασανισθῆ εἰς τὰς ἀχαρίστους περιπλανήσεις της ἀνὰ τὰς ἐπαρχιακὰς σκηνάς. Ἡτο πλέον δεκαοκτὼ καὶ ἡμίσεως ἐτῶν· Τώρα ἐγνώρισε τὸν ἔαυτόν της. Καὶ ἀπὸ τὸ 1883, πλὴν μικρῶν διαλειφεων, ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ «Γερμανικοῦ θεάτρου» κατέκτησε σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὴν δόξαν, καὶ

έκει έπάνω έθεμελίστε τὸν μαγικὸν θρόνον, εἰς τὸν ὄποιον κάθηται βασιλίσσα τῆς Τέχνης.

Άλλὰ τέχνη πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἄρα γε αὐτό, τὸ ὄποιον ἀποτελεῖ τὴν ἴδιοφυίαν τῆς γυναικὸς ταύτης; "Οπισθεὶς ἐκάστου προσωπείου τῆς αἰσθηνόμεθα τὸ ἴδιαιτερον θέλγητρον ἴδιαιτέρου ἀνθρωπίνου ὅντος. "Οταν γελᾷ ἡ ὄλολύζη, ἡ ἐπιζήῃ ἡ χλευάζῃ, ἡ ἀπελπίζεται, δῆλαι αὐτοὶ αἱ συγκινήσεις προέρχονται ἀπὸ ἐν ἔκτακτον καὶ προνομοιοῦχον ὅν, εἰς τὸ ὄποιον ἐδόθη τὸ χάρισμα νὰ αἰσθάνεται μὲ περισσότεραν ἔντασιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ κάμη τοὺς ἄλλους νὰ αἰσθάνεται ὡς αὐτό: βαθύτερον καὶ ισχυρότερον, παρ' ὅσον θὰ ἡσθάνοντο μόνοι των. Μὲ αὐτὴν κλαίομεν δεκαπλασίας πικρότερον καὶ γελῶμεν δεκαπλασίας ἡχηρότερον. "Εν ἀπεριγράπτον θέλγητρον περιβάλλει τὴν γυναικα ταύτην, τὸ ὄποιον δῶσι παιδικώτερον εἶναι τόσῳ περισσότερον συναρπάζει. "Εὰν ὁ Γκαϊτε ἥθελε νὰ δώσῃ δραματικὴν μορφὴν εἰς τὴν Mignoni, εἰς τὴν Σόρμαν ἡδύνατο νὰ ἐνσαρκώσῃ τὴν ἰδεωδῶς ἀδρὰν νοσταλγὸν κόρην. 'Αλλ' ἐν φεύγει παιδίον εἶναι καὶ γυνή καὶ μετὰ τὴν ἀθώτητα τῆς κορασίδος ἐκρήγνυνται ἡ πονοῦσα, ἡ θυελλώδης, ἡ ἀντάρτις γυνή.

Παιδίον καὶ γυνή εἶναι ταυτοχρόνως ἐν τῇ ὑποκρίσει τῆς Ιουλίας. Πιθανὸν νὰ μη εἶναι ἐδὼ ὁ

κατ' ἔξοχὴν θρίαμβός της· ἀλλὰ μέρη τινὰ ἐπενεργοῦν ὡς ἀποκαλύψεις. Οὐδεμίᾳ ἀλληλούχῳ δύναται νὰ παραστήσῃ πρὸ τῶν ὄφθαλμῶν μας τὸ ἀθέρων ἐκεῖνο ὅν, ἐν τῷ ὄποιῷ μόλις ἀφυπνίσθησαν αἱ αἰσθήσεις, τὸ μαντεύον μᾶλλον ἡ ἐπιθυμοῦν, καὶ δύμως μεθυσμένον ἀπὸ ἔρωτα. "Οταν προσκαλούμενη ἀπὸ τὴν παραμάνναν ψιθυρίζῃ σιγὰ-σιγὰ εἰς τὸν ἐπιμένοντα Μοντέκην:

Περίμενε μου· μιὰ στιγμή, σὲ λίγο θὰ ξανάρθω. μὲ τόνον βιαστικῆς, καμνούστης, κάτι κρυφὸν καὶ ἀπείρως ἀγαπώστης μαθητρίας, ἡ χάρις, ἡ ὄποια ἐκχύνεται ἀπ' αὐτήν, εἶναι τι ἀνυπέρβλητον καὶ ἀπεριγραπτον.

Παιδίον καὶ γυνὴ συγχρόνως εἶναι καὶ εἰς τὴν Νόραν: Βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ πρὸ πάντων ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἀπερισκέπτου καὶ ἐλαφροῦ ὅντος, ὡς ἦτο κατ' ἀρχάς, εἰς τὴν σοβαρὰν γυναικα. Πιθανὸν νὰ μὴ εἶναι ἡ Νόρα δύως τὴν ἐφαντάσθη ὁ "Ιψεν, ἡ ρίπτουσα κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς της, μὲ δῆλην τὴν δύναμιν της, τοὺς ἀποφασιστικοὺς λόγους τῆς χειραφετήσεως. "Η ἰδικὴ της Νόρα εἶναι γυνή, τὴν ὄποιαν κατεμάρανεν ὁ πόνος ὡς παγωμένη πάχνη· ἡ γυνή, ἡ ὄποια βιαίως καὶ ἀποτόμως, διὰ φοβερᾶς πειρας, μεταπίπτει αἰφνιδίως ἀπὸ τῆς εὐτύχους ἀνυποψίας εἰς τὴν σπαρακτικωτάτην γνῶσιν, καὶ ἐν τῇ ὄποιᾳ τώρᾳ κυριαρχοῦσα συγκίνησις εἶναι οὐχὶ ὄρμη πρὸς ἀμυναν, ἀλλ' ἀκοίμητος σπαραγμός. "Οπου δ' ἀκριβῶς τὸ δραματικὸν ἔργον παρουσιάζει τοὺς μεγαλειτέρους σκοπέλους, εἰς τὰς τελευταίας σκηνάς, ἐκεῖ συναρπάζει περισσότερον τὰς καρδίας ἡ Σόρμα. Ο γέρων Νορθηρὸς ποιητὴς μετὰ τὴν ἐκατοστὴν παράστασιν τῆς Νόρας ἐν ἐνθουσιώδει ἐπιστολῇ, πλήρει θαυμασμοῦ, ἀπεκάλεσεν αὐτὴν τὴν ἀρίστην Νόραν του.

Αξιοθαύμαστος εἶναι καὶ ὡς Χριστίνα εἰς τὴν «Λιμπελά», τὸ τραγικὸν δρᾶμα τοῦ αὐστριακοῦ 'Αρθουρού Σκίτσολερ. 'Εδὼ ἐνσαρκόνει τὴν ὡχρὰν βιενναίαν κόρην, ἡ ὄποια καταλαμβάνεται ἀπὸ ἀκατανίκητον ἔρωτα πρὸς ἔνα ἐκδεδητημένον καὶ μελαγχολικὸν ἄνδρα καὶ φέρεται ἐν τέλει εἰς ὅλεθρον. Όστις δὲν εἰδεν αὐτὴν ἐν τῇ συγκρατουμένῃ ἀπείρῳ ἀγάπῃ της καὶ δὲν τὴν ἡκουσε μὲ τὴν τρέμουσαν φωνὴν της, ἀθώαν καὶ πειτρομόν, μέχρις οὐρανῶν ἐκπέμπουσαν τὴν κραυγὴν τῆς ἀγαλλιάσεως της, ἡ βαρύθυμον μέχρι θανάτου, οὗτος ἔχασεν ἔνα ὄλοληρον κόσμον τέχνης καὶ γοντείας.

Τὸ βάθος τῆς τέχνης τῆς Σόρμας καταφαίνεται καὶ εἰς τὸ δραμάτιον τοῦ Σούδερμαν «ὁ

μικρὸς Φρίτς». 'Εδὼ ὄλγας μόνον λέξεις λέγει. ἀλλ' ὅταν τείνῃ ὡς τελευταίον ἀποχαιρετισμὸν τὴν χειρα πρὸς τὸν μελλοθάνατον μικρὸν Φρίτς καὶ ἐν τῇ γενναίως συγκρατουμένῃ ὁδύνῃ της φελλίζῃ λέξιν ἀγάπης, ἐνῷ, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, τὰ δάκρυα τρέχουν ἀπὸ τοὺς ὄφθαλμούς της· διότι σιωπηλή, ἐν λύπῃ ἀπείρω καὶ ἀπεριγράπτω, περιβάλλη τὸν θυνόκοντα μὲ μαχρόν, γεμάτον πόνον, τελευταίον βλέμμα ἔρωτος, τότε ἀποκαλύπτονται τὰ μυχιαλτατα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς

ζωηρὸν καὶ ἀτίθασον καὶ κάπως ἀνάγωγον τῆς ἐφήβου συνδέεται θαυμαστῶς μετὰ τῆς γυναικείας βαθύτητος· τὸ δὲ κρῆμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ὡραίαν πτωχὴν Ραχήλ, τὴν περιπαθὴ παιδίσκην, τὴν θελκτικὴν καὶ δελεαστικήν, τὴν ἀγαπῶσαν ὄπως κελαδεῖ τὸ πτηνόν. Δελεαστικὴ διότι σιωπηλή, ἐν λύπῃ ἀπείρω καὶ ἀπεριγράπτω, περιβάλλη τὸν θυνόκοντα μὲ μαχρόν, γεμάτον πόνον, τελευταίον βλέμμα ἔρωτος, τότε ἀποκαλύπτονται τὰ μυχιαλτατα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς

καὶ δι' αὐτῆς αἰσθάνεται κανεὶς, εἰς ἐν σπαρακτικὸν δευτερόλεπτον, τὸν ἀνέκφραστον πόνον ὄλοκλήρου τῆς Πλάσεως.

Η Σόρμα ἔξέχει προσέτι καὶ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοὺς ζωηρούς καὶ φιλοπαίγμονας, καὶ ὅτε μὲν παριστάνει τὴν ἀπίστον ρωμαίαν κόρην, τὴν πρωίμως ωριμάσσασαν εἰς τὴν πειραν τῆς ζωῆς, τὴν πρωίμως συνηθίσασαν νὰ πτερυγίζῃ πρὸς τὴν εὐτύχιαν ὡς ἡ πεταλοῦδα πρὸς τὸ φῶς, καὶ νὰ φοβήται καὶ ν' ἀποφεύγῃ τὴν μέριμναν καὶ τὴν λύπην, τὸ δὲ θέλγητρον τῆς φιλαρεσκείας της καὶ ἡ χάρις της φιλάνουν ἐδὼ μέχρι μεγαλοφύίας· ὅτε δὲ τὴν Ιουδαίαν τοῦ Τολέδου εἰς τὸ

νην ὄπισθιοθουλαῖν, ἀναφαίνεται ὡς 'Ρεζίνα εἰς τοὺς Βρυκόλακας τοῦ "Ιψεν" ἐδὼ μεταβάλλεται εἰς τόσον διεγερτικόν, εἰς τόσον προκλητικόν καὶ περισφίγγον εἰς τὰς γοητευτικὰς σπείρας του τέρας ἔρωτος, ὡστε δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι παράφρων ὁ 'Οσβάλδος διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμήσῃ.

Ἐν τῇ ὑποκρίσει της ἡ Σόρμα παρέχει, μετὰ πρωτοφανοῦς εἰς τὴν τέχνην λεπτότητος χαρακτηρισμοῦ, δλας, δλας τὰς ἀποχρώσεις τῆς γυναικείας φύσεως, μετὰ τοιαύτης δ' ἐμπνεύσεως φυσικότητος, ἔνδοθεν ἐκ τῆς ψυχῆς της ἔξορμώσης, καὶ μετὰ τοιαύτης ἐκτύπου διαγραφῆς τῆς ἀτομικότητος ἐκάστοτε, ὡστε δύναται τις νὰ εἴπῃ δτι

ἐν πολλοῖς συνεπλήρωσε τὰς περὶ γυναικείας ψυχῆς ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ τῶν εἰκόνων, τὰς ὄποιας παραθέτουμεν,
ἢ μία παριστάνει τὴν Σόρομα ὡς Νόραν καὶ ἡ
ἄλλη ὡς Ραιδινδελδίρ εἰς τὴν «Βουλιαχμένην
Καμπάναν» τοῦ Χάουπτμανν. Αἱ εἰκόνες αὗται
ἔγιναν ὅσον ἔνεστι καλλίτεραι, ἐν τούτοις δὲν
παρέχουν πλήρη τὴν ίδεαν ἐκείνου, τὸ ὄποιον

ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἔξοχήν ιδιοφυίαν τῆς Σόρμα.
Τὸ κατ' ἔξοχήν τοῦτο ιδιοφυές ἔγκειται εἰς τὸν
τόνον τῆς φωνῆς της καὶ εἰς τὰς ἐπαλλασσού-
σας μεταβολὰς τῆς εὐκινήτου καὶ ἐκφραστικω-
τάτης μορφῆς της.

“Οταν ὄμιλῃ, ἡ φωνή της ἐντυπούει εἰς τὸ
οὖς του ἀκούοντος μετὰ παραδόξου βαθύτητος καὶ
περὶ τὸ μέτωπόν της μελωδεῖ κάτι ώς ἁσμα.

* * *

H ἈΡΧΑΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗ¹

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΕΓΓΙ ΤΟΥ ΓΚΛΟΥΚ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΑΓΝΕΡ-ΕΙΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗΙ
ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΑΙΣΘΗΤΙΚΩΣ;

Οι μετὰ ταῦτα γραμματικοὶ πρὸς σήμανσιν τῆς μεταβολῆς τῆς ὁὔτητος μετεχειρίσθησαν τοὺς τόνους. Ἀναλόγως τῆς ὑψώσεως ή ταπεινώσεως τῆς φωνῆς ή καὶ ἀμφοτέρων συγχρόνως, ἐπέθετον ἐπὶ τῆς συλλαβῆς ὁὔτειαν, βαρεῖαν ή περισπωμένην. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν ἐσημειούντο ἀκόμη ἐν τῇ συνήθει γραφῇ, διότι ἔκαστος μετεχειρίζετο καὶ ἀνευ αὐτῶν τὴν ἀπαιτουμένην κίνησιν τῆς φωνῆς. Μόνον ὅτε ἡ ζωντανὴ ἐλληνικὴ γῆ ὅσσα ἔγινεν ἡ νεκρὰ γλώσσα τῶν βιθλίων κατέστη ἀναγκαῖα ἡ χρήσις τῶν σημείων τούτων.

Καὶ ἐν τῇ μουσικῇ δὲν ἔγραφον τὰ σημεῖα ταῦτα, μετεχειρίζοντο δὲ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου πρὸς σήμανσιν τῶν φθόγγων. Ἐλλ' ἀφ' οὗ τὸ ἄσμα ήτο ἀπλοῦν μέσον ζωηροτέρας ἐκφράσεως τῆς γλώσσης, ητούτο ἐπόμενον δτι καὶ δι', αὐτὸ θὰ είχον σημασίαν αἱ ψώσεις καὶ ταπεινώσεις αἱ δηλούμεναι ὑπὸ τῶν τόνων. Ἀφ' οὗ δ' αἱ τοιαῦται κινήσεις τῶν τόνων ήσαν οὐσιώδεις εἰς τὴν συνήθη γλώσσαν, πολὺν εὔκρινέστερον ἀκουσταὶ ἐπρεπε νὰ εἴνε εἰς βραδεῖαν ἐπίσημον φόνη, καὶ μάλιστα ἐὰν αὕτη ἐξετελεῖτο ὑπὸ ὀλοκλήρου χοροῦ! Ἐνταῦθα ἐπρεπεν αἱ ἐν τῇ συνδιαλέξει ἐκφεύγουσαι καὶ ταχέως ἐξολισθαίνουσαι καὶ ἐξαφανιζόμεναι κινήσεις τῆς φωνῆς νὰ καθορισθῶσιν, ἐὰν δὲ ὀλόκληρος χορὸς ἔμελλεν οὕτω νὰ φάλῃ, ἐπρεπε — πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρατονίας καὶ κακοφωνίας — αἱ φωνητικαὶ αὐταις κινήσεις νὰ κανονισθῶσιν ἐκ τῶν προτέρων, δπως ἐξαρθῶσιν εἰς ὑψηλὸν καὶ ἐξωτερικὸν καρκινὸν ἔτιν.

Ἐργον λοιπὸν τῆς μουσικῆς. οὐγί εὐγεοές.

Téλος: Ηδε σελ. 41

Κατόπιν τούτων, ἐὰν ἔξεστάσωμεν τοὺς πρὸ
έπτα ἑτῶν ἐν Δελφοῖς εὑρεθέντας Ὁμηρούς, βλέπο-

μεν μετ' εὐφροσύνου ἐκπλήξεως ἀλληλεπιδρασιν
μεταξὺ γλώσσης καὶ μουσικῆς, τῆς ὅποιας στε-
νωτέρα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ύπαρξῃ. Ἐκεῖ ὅπου
τῷρα ἐπὶ μιᾶς συλλαβῆς ἡθέλομεν θέση ὁξείαν,
ἐκεῖ εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ μελωδίᾳ κίνησιν τόνου
πρὸς τάνω, ἀμέσως δ' ἔπειτα πίπτει ἡ μελω-
δία, ἀκριβῶς ὅπως ἡ φωνὴ ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀνεξα-
ρέτως πρὸς τὰ κάτω· ὅπου γράφομεν περισπω-
μένην, βλέπομεν κίνησιν τόνου πρὸς τὰ κάτω
ἐπὶ τῆς τονιζομένης συλλαβῆς, καὶ ὅπου τίθεται
βαρεῖα, ἐκεῖ ἐν τῇ ἑλληνικῇ φθογγοσημαντικῇ
ἐπαναλαμβάνεται· ὁ πρὸς τῆς τονιζομένης συλλα-
βῆς φθόγγος.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς ἀρχαίας Μελωδικῆς, ἣν πρὸ πολλοῦ εἶχεν ἔξαριθμην ὁ διάσημος θεωρητικὸς τῆς μουσικῆς Ὁσκάρ Φλάισερ δἰὰ τῆς ἐμβριθοῦς μελέτης τῶν παλαιῶν γραμματικῶν, εἶδε καὶ πρακτικῶς ἐπιθεῖαιωθεῖσαν διὰ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἔξήγαγον ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν εἰς φῶς τοὺς δύο ἐκείνους ὅμνους μετὰ φθοργοσήμων· μολονότι δὲν διετρήθησαν ἐντελῶς πλήρεις, ἐν τούτοις περιείχον ἀρκετὴν μουσικήν, δπως δοκιμασθῶσιν ἐπ' αὐτῶν οἱ νόμοι ἐκεῖνοι. Μεγάλη δὲ υπῆρχεν ἡ εὐάρεστος ἔκπληξις τοῦ γερμανοῦ μουσικολόγου, δτε εἶδε τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ἐντελῶς ἐπικυρουμένην ὑπὸ τῶν πραγμάτων. Διασαφηνίζει δ' αὐτὴν διὰ τινῶν παραδειγμάτων, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἀνάγνωσιν τῶν ἐλληνικῶν ὅμνων, διαφέρουσαν τῆς συνήθους, καὶ πρὸ ἔτους περίπου ἑκδοθεῖσα.

Οξεῖα. Ἡ συλλαβὴ ἡ φέρουσα τὴν ὁξεῖαν φέρει
ἐφ' ἐαυτῆς καὶ μελωδίαν τὸν ὁξύτερον τόνον.

The image shows a musical score for three voices (Soprano, Alto, Bass) in G major. The vocal parts are written in soprano, alto, and bass clefs respectively. The lyrics are: 'Дорога - в Грузию', 'Ка - ско - ми - до си', and 'Эх - и - до си'. The music consists of a single melodic line with various note heads and rests.

The image shows a page from a musical score. The title at the top reads "Επειδή τούτη η μέλισσα". The score consists of two systems of music. The first system starts with a treble clef, a key signature of one sharp, and a common time signature. It contains ten measures of music. The second system begins with a bass clef, a key signature of one sharp, and a common time signature. It contains two measures of music. The vocal line is in Greek, and there are piano accompaniment parts.

Baρεῖα, αὗτη δεικνύει τὴν ἐπανάληψιν⁹ τοῦ προηγουμένου τόπου.

Περισπωμένη, αὕτη ἐμφαίνει τὴν πρὸς τὰ κάτω τονικὴν κίνησιν δύο τόνων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ διάστημα μικρᾶς τρίτης.

Musical score for the first two stanzas of the hymn. The first stanza, 'μαν - τεῖ - ον', consists of three measures. The first measure has a single note on the G line. The second measure has a note on the A line followed by a note on the G line. The third measure has a note on the B line followed by a note on the A line. The second stanza, 'εὐ - χαῖ - οι.', also consists of three measures. The first measure has a note on the C line followed by a note on the B line. The second measure has a note on the D line followed by a note on the C line. The third measure has a note on the E line followed by a note on the D line.

Αι ἄνευ τόνου συλλαβαῖ οὐθιμίζονται κατὰ τὴν ὁὔπτητα τῶν τονιζομένων συλλαβῶν τῆς λέξεως. Αἱ μετὰ ὁὔπτονου μένην συλλαβὴν ἐρχόμεναι συλλαβαῖ τῆς αὐτῆς λέξεως ἔχουν πάντοτε βαρύτερον τόνον ἢ ἡ τονισμένη συλλαβὴ, αἱ δὲ προηγούμεναι οὐδέποτε εἶναι ὁὔπτεραι ταύτης.

Ούτω λοιπὸν ἀρρήκτως συνδέεται ἡ Μουσικὴ μὲ τὸ γλωσσικὸν κείμενον καὶ τῆς τονικῆς του ἴδιότητος.

Τῇ βοηθείᾳ τῶν τοικιῶν τούτων νόμων εἶνε δυνατὸν νὰ μελοποιηθοῦν ἀρχαῖα ἐλληνικὰ ποιήματα, ή τούλαχιστον νὰ πληρωθοῦν κενὰ ἐν τῇ μουσικῇ μετὰ μεγάλης ἀσφαλείας. Ό Οσκάρ Φλάισερ ἐπεχείρησε τοιαύτην συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου δελφικοῦ νόμου καὶ προσθέτει:

« Εἰς τὸν δέλφικὸν ὑμνον προσαρμόζονται πρὸς ἀλλήλους οἱ τόνοι, εἴνει δὲ αἰσθητικὴ ἀπόλαυσις (καὶ κάτι οὐπέρτερον) νὰ βλέπῃ τις πᾶς οἱ τόνοι προθύμως παρακολουθοῦν καὶ τὰς ἐλαφροτάτας κινήσεις τῆς γλώσσης. Διὰ τὴν μεγάλην δυσκολίαν τοιαύτης μελοποιίας στενῶς συνδεδεμένης μὲ ρυθμὸν ἐμβατηρίου πρέπει νὰ ἐπανίστωμεν καὶ τοὺς μελοποιοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτῶν, οἵτινες ἔχαραξαν αὐτὴν ἐπὶ μαρμάρου πρὸς τιμήν των. Εὔχερῶς δύναται τις νὰ φαντασθῇ ὅποιαν ἀπόλαυσιν ἐνεποίουν εἰς τὸ οὖς οἱ κινήσεις αὗται τῶν τόνων ἐν τοιαύτῃ συμφωνίᾳ μὲ τοὺς φυσικοὺς τόνους τῆς οἰκείας μητρικῆς γλώσσης.

Οι τότε ἀκροαταὶ τὰς παρηκολούθουν οὐχὶ ὅπως ἡμεῖς μὲ τοὺς ὄφθαλμους ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ δὲν εἶναι ή μητρική ἡμῶν γλώσσα, τὴν ὁποίαν νὰ κατανοῶμεν ἀνευ σκέ-

ψεώς τινος: εἰς τοὺς πλείστους εἶνε νεκρὰ γλῶσσα ὑπακούουσα εἰς τὴν νόησίν μας, ὅχι ὅμως ἀμέσως καὶ εἰς τὸ συναίσθημά μας. Ἀλλ' εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας τὸ πρᾶγμα ἦτο ἄλλως. Ὅπως οἱ Γερμανοί, δταν ἀκούουν ἐν ἔσμα τοῦ Σοῦμπερτ, δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσουν πρῶτον ἢν ἡ μουσική του συμφωνεῖ πράγματι μὲ τὸ κείμενον, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἑλληνες ἡσθάνοντο τὸ ὡραῖον δίχως λεπτολόγον φιλολογικὴν ἔξετασιν. Καὶ ἂν ἦθελον νὰ ἔξετάσουν ἐπιστημονικῶς τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὅποιαν ἡσθάνθησαν, ἦτο τοῦτο τόσον εὔκολον εἰς αὐτούς, ὅσον εὔκολος εἶνε εἰς τοὺς Γερμανούς ἡ ἀνάλυσις ἐνὸς φράσματος τοῦ Σοῦμπερτ. Διότι ἀκριβῶς ἔκεινοι οἱ τόνοι, οἱ ἐπιτρέποντες τῷρα εἰς τοὺς Γερμανούς τίνι σύγκρισιν μεταξὺ τοῦ γλωσσικοῦ τονισμοῦ καὶ τῆς μουσικῆς, ἐγίνοντο ἀμέσως ἀντιληπτοὶ διὰ τοῦ ἀμέσου γλωσσικοῦ συναισθήματος. Ἡ ἔγγραφος γλῶσσα εἰσήγαγε τοὺς τόνους μόνον τὴν 5-7 ἔκατονταετηρίδα, μετὰ Χριστόν· ἔως τότε οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἔπειρεπε νὰ ἐπαφίνωνται εἰς τὸ «συναίσθημά» των, δπως οἱ Γερμανοί ως πρὸς τὴν μουσικήν των. Ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ πᾶσαν φιλολογικὴν ἔρευναν ἡσθάνοντο τὸ καλλιτέχνημα ὡς καλλιτέχνημα».

Ἄν τῷρα, ἔξακολουθεῖ, θέλωμεν νὰ ἀναγνώσωμεν ἔνα ἐκ τῶν δελφικῶν ὕμνων, θὰ κρίνωμεν αὐτὸν τοῦ λοιποῦ ἐξ ἀπόφεως δόλως διαφόρου. Σκοπὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μελοποιῶν δὲν εἶνε νὰ παράγουν ἀπλῶς ὡραίαν μελῳδίαν τέρπουσαν τὸ οὐς, ἐπενεργοῦσαν καὶ ἀνευ κειμένου, εἴτε ἔδεται, εἴτε τερετίζεται, εἴτε διὰ λύρας ἢ αὐλοῦ ἢ σάλπιγγος ἔκτελεται. Ἡ μελῳδία τῶν ἀρχαίων εἶνε μελῳδία πλήρης σκοποῦ, προθέσεως καὶ συνειδήσεως, ἀχώριστος ἀπὸ τοῦ κειμένου, ἀνευ τοῦ ὅποιου δὲν εἶνε πλέον καλλιτέχνημα. Ἡ μελῳδία ἐκπηγάζει ἀμέσως ἐκ τῆς γλώσσης, διότι οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἡ μουσικὴ ἀνάπτυξις τῶν τόνων αὐτῆς. Μόνον νὰ ἔδεται εἶνε δυνατόν, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ οἰουδήποτε κειμένου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου καὶ ἐπὶ κανενὸς ἄλλου· οὐδὲ καν ἐπὶ κειμένου ὄμοιου περιεχομένου, ἀλλ' ἔχοντος ἄλλας λέξεις. Ὁχ! οὐδεμία λέξις εἶνε δυνατὸν νὰ μετακινηθῇ καν, χωρὶς νὰ παραβλαφθῇ συγχρόνως καὶ ἡ μελῳδία. Εἶνε μουσικὴ αὐτόχθονη καταπληκτικῆς σκο-

πιμότητος: ὁ ὕμνος εἶχε τὸν πρακτικὸν προορισμὸν νὰ φέρῃ εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Θεὸν τὰς εὔσεβεις εὐχαριστίας τῶν Ἀθηναίων μελοποιῶν· ἡ μελῳδία εἶχε τὸν σκοπὸν νὰ ἔξαρη ὅσον τὸ δυνατὸν ἐκφραστικῶτερον τὸ περιεχόμενον τοῦ ὕμνου· ἡ ἀνάθασις καὶ κατάθασις τῆς μελῳδίας ἐχρησίμευε διὰ τὴν στίξιν καὶ τὴν ἀρθρωσιν τῆς φράσεως· ἔκαστη κίνησις τῶν τόνων καθιστᾷ ἀντιληπτὸν τὸν τονισμὸν ἐκάστης λέξεως, ἐν ἐνὶ λόγῳ οὐδὲν ἦτο περιττὸν καὶ αὐθαίρετον.

«Οπως καὶ πρακτικῶς λύσω τὸ ζήτημα, λέγει ὁ γερμανὸς καθηγητής, ἐπεγείρησα νὰ ἔξαριθώσω ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθουσῇ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἀν, ἀκροατήριον ἀποτελούμενον ἐξ ἔκατοστων ψυχῶν, ἀφ' οὗ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχή του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καλλος τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ τοὺς διέποντας αὐτὴν νόμους, ἦτο δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ βαθεῖαν καλλιτεχνικὴν ἐντύπωσιν ἐξ αὐτῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε καταπληκτικόν, ἡ ἐντύπωσις βαθυτάτη καὶ ισχυρά. Εἶνε ἀληθὲς δτι τὸ ἀκροατήριον ἦτο ἐπίλεκτον, ἀπετελείτο ἀπὸ τὸ ἄνθρος τῆς ἐπιστήμης· ἀλλὰ πρό τινος (τὴν 27 Νοεμβρίου 1899) δεύτερον πείραμα ἀπέδειξεν δτι καὶ κοινὸν τῶν συναυλιῶν πολυπληθές καὶ ἐκ πάσης κοινωνικῆς τάξεως, οὐδεμίαν ίδεαν ἔχον τῶν νόμων τούτων, καὶ τοῦ ὅποιου οὐδὲ τὸ ἔκατοστὸν ἐγγέριζε τὴν ἀπαραίτητον ἐνταῦθα Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἶνε δυνατὸν νὰ αἰσθανθῇ ἀμέσως τὸ καλλος τῶν παλαιοτάτων ἐκείνων μελῶν. Αὐθόρμητος, ισχυρὰ καὶ διαρκῆς ἐπιδοκιμασία κατέδειξε τὴν ζωηροτάτην ἐντύπωσιν, τὴν ὅποιαν αἱ μελῳδίαι ἐκεῖναι ἐνεποίησαν εἰς τόσον πυκνὸν πλῆθος ἀνθρώπων». *

«Οχι μόνον λοιπὸν ἡ ἀρχαία μελῳδία ἀναγεννᾶται ἐν νέᾳ ζωῇ, ὅχι μόνον εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῶν ἀνωτέρων παιδεύτηρίων ἡ κατανόησις τῆς ἀρχαίας κλασικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ δύναται ν' ἀποκαλυφθῇ διὰ νέας καὶ ἀμέσου ὄδοις, ἀλλὰ καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη δύναται διὰ τῆς χειραρχικῆς αὐτῆς νὰ καταχράθῃ τὰς αἰσθητικὰς βάσεις, ἐπὶ τῶν ὅποιων στηρίζεται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγεννήσεως, καὶ ἐὰν ἀκολουθήσῃ περαιτέρω ταύτην τὴν ὁδὸν, ἀκόμη μεγαλείτερα νὰ δημιουργήσῃ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΑΛΑΒΑΣΤΡΑ

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ

«Αγαλμα, ποῦ τὸ μάρμαρο ἀμορφαίνεις,
δσες φορὲς στὸ πλάγιο σου διαβῶ
στὴν ἴδια θέσι άκινητο ἀπομένεις,
στὴν ἴδια θέσι άναίσθητο, βουβό.

«Ἡ φλέβες σου ψυχρές καὶ δίχως αἷμα,
τὰ χεῖλη στὸ χαμόγελο κλειστά,
τὰ μάτια σου δὲν τὰ φωτίζει βλέμμα,
τὸ στῆθός σου τὸ θάνατο βαστᾶ.

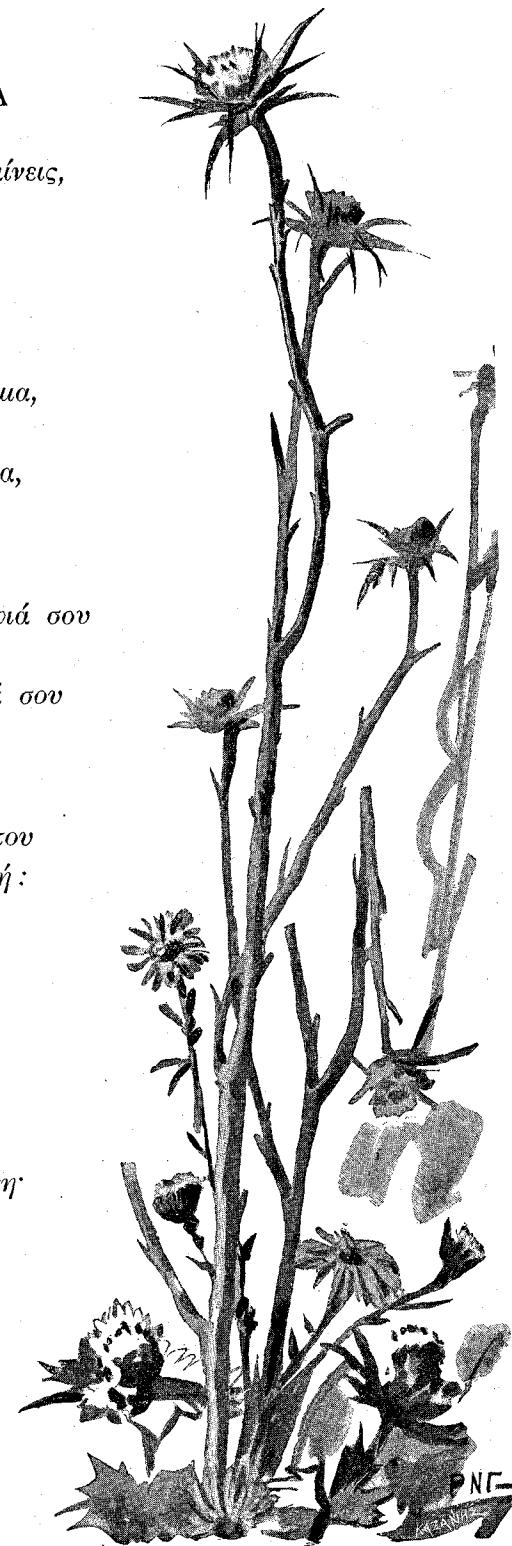
Μὰ ἐνῷ μ' αὐτὴν τὴν ἄψυχη εύμορφιά σου
οῦτε μὲ νοιώθεις, οῦτε μὲ θωρεῖς,
γιατὶ μ' εὐφραίνει τόσο η συντροφιά σου
ποῦ θέλω νὰ σὲ βλέπω ὀλημερίς;

Κι' ἀκούστηκε η μαρμάρινη φωνή του
βγαλμένη ἀχνὰ ἀπὸ κάθε τον πυνχή:
— Θηγτέ, σὲ συντροφεύει τοῦ τεχνίτου
ἡ ἀθάνατη κι' ἀθώρητη ψυχή.

ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΣ

Στὴν κλίνη ξεκουράζονται τὰ δρυθά σου στήνῃ·
·ς τὸ χέρι σου τ' δλόγυμρον ως τὴ μασχάλη
στηρίζεται τὸ ξέστοχο κι' ώρατο κεφάλη
τριγυρισμένο ἀπ' τῶν μαλλιῶν τὰ πλήθη.

Πνιγμένοι στὰ φιλιά μου τῆς φωνῆς σου οἱ τόνοι
μισάνοικα τὰ χεῖλη σου κρατοῦν ἀκόμα,
καὶ τοῦ κορμοῦ τὰ κύματα, χνιὰ στὸ στρῶμα,
ταράζοντ τὸ χιονόλευκο σεντόνι.

Τὰ μάτια σου στοὺς ὅμηρους οὐρανίων αἴνων
τοιᾶσσον τώρα τὴν ἀνήκονστη φωνή των...
Ω κίνησι ἀκατάπαυστη τῶν ἀκινήτων
χρωμάτων καὶ γραμμῶν μαρμαρωμένων!

Λύχνε μου, σὺ ποῦ μὲ λαχτάρα σ' ἀναστάνω
καὶ ποῦ σ' ἀνάβω μὲ παλμούς καὶ πόδους χίλιους,
δαρείσου κι' ἄλλο φῶς ἀπὸ καινούργιους ἥλιους
γιὰ νὰ τὴν βλέπω καὶ νὰ μὴ χορταίνω.

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΚΛΗΣΙ

Ξέσκεπο πάντα στὴ βροχή, στὸν ἥλιο, στοὺς ἀνέμους,
τῶν νυκτερίδων, τῶν φειδῶν φωλιά,
θυμίζεις ἀστραπόβροντα, καταστροφές, πολέμους,
θυμίζεις χρόνια βάρβαρα, παληά.

Τοῦ τοίχου τὰ εἰκονίσματα — τυφλό, κουλλὸ καθένα —
γραμμέν' ἀπὸ τοῦ χρόνου τὴν νυχιά,
προβάλλοντα μὲ τὸν κορνιαχτὸ σφικτοσαβαγωμένα,
ἄλλον καιροῦ σακάτικα στοιχειά...

Μικρὸ παιδὶ ἀπὸ τὴν θύρα σου συχνὰ περνοῦσα. Ὁ τρόμος,
τῆς ἐρημιᾶς δ' ἀκοίμητος φρουρός,
μ' ἔπινγε καὶ μοῦ φαίνοντας ἀτέλειωτος δ' δρόμος
ποῦ μ' ἔφερνεν ἐμπρός σου ἀγκαθερός.

Πιατί ἡ ζωὴ ποῦ γέμιζε τὰ παιδικά μου στήθια
ἀντίκρυντε τὸ θάνατο μπροστά,
καὶ τ' ἄγρια καὶ σπαρακτικὰ τῶν Δράκων παραμόνια
ζωτάνεναν στὴ μητή μου πιστά.

Καὶ τὰ γλυκά μου ὀνείρατα καὶ ἡ ἐλπίδα μου ἡ παρθένα
κάθε χαρᾶς μου, κάθε ἐπιθυμιᾶς,
ἀγνάντια στὰ συντρίμμια σου τ' ἀραχνοκεντημένα
ἔπαγωναν καὶ ἐσβύναν μονομάς...

Τώρα ποῦ κρύβω μέσα μου μαῦρα συντρίμμια ὀνείρων,
κι' ἀκολουθῶ τὸ δρόμο τὸ στεργό
μέσα σ' ἐλπίδων σκελετούς, σὲ τάφους πόθων στείρων,
τώρα ἄφοβα ἀπ' τὴν θύρα σου περνῶ.

Πιατί καὶ οἱ δυὸς ἀπομείναμε δίχως κανένα πόθο,
δίχως κανένα τῆς ζωῆς σκοπό...
Ἐρημοκκλῆσι δύστυχο, μὲ νοιώθεις καὶ σὲ νοιώθω,
Ἐρημοκκλῆσι μαῦρο, σ' ἀγαπῶ!

Η ΛΕΥΚΑ

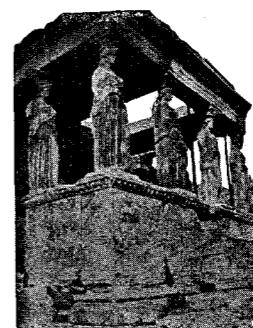
Τὴν θυμᾶσαι τὴν λεύκα μας; Παιγνιδιάρα στὴν αὔρα
φιλικὰ μᾶς προστάτευεν ἀπὸ τοῦ ἥλιου τὴν λαύρα
καὶ μὲ χάρι σαλεύοντας τὴν ψηλὴ κορυφή της
ἐψιθύριζε πρόσχαρη τὴν χαρὰ τὴν κρυφή της
καὶ ἐσκορποῦσε τὸ γέλιο της στοὺς φραγμοὺς καὶ στ' ἀμπέλια...

Πιατί τότε ἀποκρίνονταν στὰ δικά σου τὰ γέλια.

Χθὲς ἐπέρασα μόνος μον — τί δὲν κάνονταν τὰ χρόνια!...
Βασιλεύει τριγύρω της ἐρημιά, καταφρόνια:
καὶ ἡ θεώρατη λεύκα μας, ποῦ τὸν πόνο μον ξέρει,
μὲ μιὰ θλῖψι παράξενη ψιθυρίζει στ' ἀγέρι
καὶ σκορπᾷ τὸ παράπονο μέσ' στοῦ ἥλιου τὸ κάμπια...

Πιατί τώρα ἀποκρίνεται στὸ δικό μου τὸ κλάμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

Η ΧΡΥΣΗ ΚΑΔΕΝΑ¹

Οταν ἡ ἐλπὶς ἡ γόησσα φευσθῇ, ἡ τρελλὴ καὶ παιζούσα ως πεταλοῦδα ποικιλόπτερος, δταν χωνεύσῃ, ώς τὸ ταξιδεῦον πλοῖον, ἀναρπαγεῖσα ἀπὸ τὸν ὄρμητικὸν τῆς ἀπάτης ἀνεμον, τότε ἐπέρχεται ἡ ἀπόγνωσις, ἀπτερος, ώς πεταλοῦδα ποῦ ἔκαυσε τὰ πτερά της. Καὶ ἡ ἀπόγνωσις ἐπῆλθεν ἐν τῷ οἰκίσκῳ τῆς Θωμαῆς βιαίᾳ. Μαύρη καὶ ἀτελείωτος, ώς νὺξ τοῦ χειμῶνος.

Ἡ Θωμαὴ ἐπέριπτε τὴν αἰτίαν τῆς κακοτυχίας εἰς τὴν μητέρα της καὶ ἡ μήτηρ εἰς τὴν κόρην της. Σημεῖον δτι καὶ αἱ δύο ἐπταῖον.

— “Ἐνας ἀσωτος, ἐνας ζεσοίαστος! ἔλεγον ἀπεγνωσμέναι.

Εἰς τὰ μικρὰ μέρη τὸ νὰ μένῃ ἡ κόρη ἀγαμος, ἀνεύ ἐλπίδος γηράσκουσα, θεωρεῖται ἀτυχον καὶ κακόν. Ἀλλὰ τὸ νὰ παραιτήσῃ ὁ ἄνδρας τὴν γυναικά του καὶ ἐκεῖνος μὲν νὰ γείνῃ ἀφαντος, σὰν ἔνας κομήτης, ποῦ δὲν θὰ ξαναφανῇ πλέον, αὐτῷ δὲ νὰ εἴναι χήρα, καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἀδειαν νὰ μαυροφορέσῃ, τοῦτο θεωρεῖται ἀκόμη πλέον ἀτυχον, καὶ πλέον κακόν.

— Νὰ θαμπωθοῦμε πλειὰ τόσο, νὰ στραβωθοῦμε, καλέ, ἀπὸ μιὰ χρυσὴ καδένα! ἔκλαιον ἀπηλπισμέναι.

Ἐν τούτοις ἥρχοντο ἐνίστε ώραι, καθ' ἀς ἡ Θωμαὴ, ἐναντίον ὅλης τῆς ἀδυσωπήτου ὄργης τῆς μητρός της, εὔρισκεν ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις, ώς δικαστὴς φιλάνθρωπος, διὰ τὸν σύζυγόν της, δστις ἀναχωρῶν δὲν ἔδειξε καμμίαν δυσαρέσκειαν ἐναντίον της, καμμίαν ὑποψίαν ἀποστροφῆς ἢ ἀλλης δικαιίας ἢ ἀδίκου αἰτίας.

— Τὰ βερεσδία, μάννα μου!

Ἐδικαιολόγει ἡ Θωμαὴ τὸν ἄνδρα της.

Ἡ γραία δύμας, περισσότερον μνησίκαχος, διακόπτουσα ταύτην ἀποτόμως, ἔλεγε:

— Τὸ κεφάλι του, πές!

Καὶ ὑπερασπίζουσα τοὺς πτωχοὺς χωρικούς, προσέθετο:

— “Ηθελε νὰ πλουτήσῃ ἀπὸ τὸ λάδι. Μὰ τὸ λάδι τοῦ πτωχοῦ εἶνε ἀνακατωμένο μὲ τὸ αἷμά του καὶ εἴνε κακοχώνευτο. Νὰ κάμη μιὰ δουλειὰ νὰ ζήσῃ, σὰν ἀνθρώπος, δχι νὰ μοιράσῃ τὰ λεπτά του, ν' ἀδειάσῃ τὰ χέρια του, καὶ νὰ κρατῇ ὑστερα τὸν ναργιλέ του! Ὁ τεμπέλης! Καὶ νὰ περιμένῃ ὑστερα τὴ λαδιά, γιὰ νὰ κερδήσῃ ἔκατο τὰ ἔκατο! Αὐτὰ μόνον ὁ καπετάν-Κονόμος ξέρει καὶ τὰ καταφέρνει.

¹ Ιδε σελ. 46.

Τότε καὶ αἱ δύο, θεωροῦσαι γελοῖον τὸ πρᾶγμα, νὰ σκέπτωνται κατόπιν ἔορτῆς, ἔθετον τέλος εἰς τοὺς ἀκάρπους αὐτοὺς ἐλέγχους, μεταβαίνουσαι εἰς τὴν ἔμπειον καὶ καταγινόμεναι περὶ τὴν ἐπίπονον αὐτῆς καλλιέργειαν, διότι αὐτὴ μόνον ἀπέμεινε, καὶ διὰ τὰς δύο αὐτὰς ψυχάς, ώς τὸ μόνον παραμύθιον. Ἡ ἀμπελος. Καὶ ὁ γέρων ιερεύς, ὁ πνευματικός των, δστις — ἀς εἶνε καλὰ — συγχὰ τὰς ἐπαρηγόρει, διδάσκων αὐτὰς τὴν ἐν Κυρίῳ ὑπομονήν, ἡ ὁποία βραχεύεται δι' ἀμαράντων στεφάνων παρὰ τοῦ μισθαποδότου Χριστοῦ.

— Νά, ταῖς ἔλεγεν ὁ ιερεύς, ὁ γηραλέος καὶ ὁ σεβάσμιος, δεικνύων διὰ τῆς μαυρος χονδρῆς ράβδου του τὰ γαμήλια στέφανα τῆς Θωμαῆς, ἀτινα ἡσαν ἀνηρτημένα υψηλὰ ἀπὸ καρφίου, παρὰ τὴν εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Ηηγῆς, συνδεδεμένα διὰ μεταξωτοῦ λευκοῦ μανδηλίου.

Σκονισμένα, ἀραχνιασμένα, ώς πένθιμα σύμβολα διαζευχθέντος ἀνδρογύνου, ἐφωτίζοντο, ἡμέραν καὶ νύκτα, ἀμυδρῶς, ὑπὸ τῆς ιερᾶς ἐκείνης κανδήλας τοῦ εἰκονίσματος. Τὰ χρυσᾶ βαράκια καὶ τὰ ἐκ ψευδοχρύσου φυλλάρια αὐτῶν εἴχον μαρίσει, ἐξαφανισθέσης τῆς χρυσῆς στιλβώσεως, καὶ τὰ ἄλλα διὰ τὰ ἐκ λευκῶν κ' ἐρυθρῶν ταινιῶν ἀνθέμια καὶ οἱ φιογγίσκοι καὶ αἱ ψευδεῖς κάλυκες τῆς λεμονέας, εἴχον ὠσαύτως ἀμαυρωθῆ. Νά! ταῖς ἔλεγεν ὁ γέρων ιερεύς. Βλέπετε αὐτὰ τὰ στέφανα τοῦ γάμου; Καὶ ὕψωνε πρὸς αὐτὰ τὴν μαύρον ράβδον του, ώς νὰ ἥθελε νὰ τὰ ζεκρεμάσῃ ἀπὸ ἐκεῖ.

— Πόσα χρόνια ἔχουν; Καὶ, καθὼς βλέπετε πάνε! Ολος ὁ κοριναχτὸς τῆς τσατῆς καταστάλαξεν ἀπάνω των. Μάυρισαν, σὰν τῆς μουρτιάς, ποῦ βαζουν 'ς τὴν πόρτα τῆς Παναγίας. 'ς τὴν φέστα, κ' ἡ ὁποίας δὲν βαστάνε παραπάνω ἀπὸ μιὰ μέρα. Καὶ καταβιβάζων τὴν χειρά του καὶ τὴν ράβδον καὶ βλέπων τὰς δύο γυναῖκας κατ' ὄφθαλμούς, ἐξηκολούθη, δῶς ἐνθουσιασμένος θεῖον ἐνθουσιασμόν:

— Μὰ τὰ στέφανα ἐκεῖνα, ποῦ σᾶς λέγω ἔγω, ποῦ θὰ σᾶς δώσῃ ὁ Κύριος, σὰν ἔχετε ὑπομονήν, ἐκεῖνα τὰ στεφάνια Θωμαή μου, καὶ γηρὰ-Κυρατζοῦ, δὲν μαραίνονται δὲν σκονίζονται, δὲν μαυρίζουν. Αἰωνίας λάμπουν νωπὰ καὶ χλοερά, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, σὰν τῆς μουρτιάς 'ς τῆς Μαρμουρᾶς τὸ ρέμα, Καὶ ἀπήγγελλε μεγαλοπρεπῶς τὸ τοῦ φαλμοῦ:

— Ψομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέ-

σης μοι! Καὶ εἶτα, ἐλαφρῶς μειδιῶν, ἡρώτα:

— Κατάλαβες, γηρὰ-Κυρατζοῦ, τί θὰ πῆ προσέσση μοι; Μὴ θαρρῆς, πῶς θὰ πῆ, μ' ἔξεσκισεν. Ὁ Κύριος, δὲν εἰνε τρικοκκαῖς ποῦ ἔχεις 'ς τὸ ἀμπέλι, γιὰ νὰ ξεσκίσουν τοὺς κλέπτας; Ὁ Κύριος δὲν ξεσκίζει.

Ἐσιώπα μικρόν. Καὶ βλέπων μὲ τὸ ἰλαρὸν βλέμμα του εἶτα τὴν γραίαν, καὶ ὑψῶν τὴν φωνήν του, ώς ἐὰν ἐλάλει πρὸς κωφόν, ἐπανέλεγε:

— Τ' ἀκοῦς, γηρὰ-Κυρατζοῦ;

— Άλλ' ὅταν ἔχουμε ὑπομονήν, ἐξηκολούθει μαλακύνων τὴν φωνήν του καὶ βλέπων ἰλαρῶς τῷ Θωμαήν, ὅταν ἔχουμε ὑπομονήν, Θωμαή μου, τότε μᾶς ἀκούει ὁ Κύριος καὶ μᾶς κάρμνει δ, τι τοῦ ζητήσουμε, πρὸς τὸ συμφέρον πάντοτε τῆς ψυχῆς μας. Καὶ ἡμπορεῖ τότε καὶ ἐδῶ καλὰ νὰ περάσουμε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ κερδίσωμεν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν...

Οι λόγοι οὗτοι ηγεράπινον τὴν πικρίαν των, ώς τὸ ἀγνὸν γάλα, τὸ όποιον ἥδεως μαλακύνει τὸν ξηρανθέντα ὑπὸ τῆς νόσου φάρυγγα!

— “Ἐνας ξερὸς κορμὶ εἶσαι κόρη μου. Παιδιά δὲν ἔχεις. Δόξα σοι ὁ Θεός! Θὰ περάσης τὸν ψεύτικον αὐτὸν κόσμον. Μὲ τὸ ἀμπελάκι σου, θὰ φευτοπεράσης.

— Εαρηγόρει τὴν Θωμαήν ἡ μητέρα της.

— Καὶ σύ, μαννούλα μου, ἀλλο ἔνα ξερὸ κορμὶ εἶσαι. “Ἐνας δεμάτι ζύλα νὰ φέρνης, θὰ βγάλης τὸ ψωμί σου. Δόξα σοι ὁ Θεός!

— Επαρηγόρει καὶ ἡ Θωμαὴ τὴν μητέρα της.

— Άλλ' ἡ Θωμαὴ δὲν ἥδυνατο νὰ λησμονήσῃ τὸν Λαλεμῆτρον, ἀν καὶ ὄλοκληρος τριτεία εἴχε παρέλθει ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως του. Τὸν ἡγάπα τὸν ἀδιαφόροτον. Τώρα δέ, ἐν τῇ ἐγκαταλείψει, περισσότερον κατενόησε τοῦτο καὶ κατεκαίστο ἡ καρδία της. “Ολα δσα ἔλεγεν ἐναντίον του, ἐν τῇ θλίψει της ἐνίστε, τὰ ἔλεγεν ἀπὸ τὴν πολλὴν πρὸς τὴν μητέρα της συμπάθειαν, νὰ συμφωνῇ μὴ εἶχε νὰ πληρωθῇ εἰς τὸν ἀλευρόμυλον, ίσως νὰ ἦτο κίνδυνος νὰ φυλακισθῇ, καὶ ἀπάνω εἰς τὴν φιλοτιμίαν του, ίσως νὰ ἔπαθε κανένα κακόν. Μπορεῖ νὰ τοῦ ἥλθε νταμλάς. Δύσκολο πρᾶγμα εἶνε ν' ἀποθάνῃ κανένας... Καὶ τότε, περιδεής ἡ Θωμαὴ, τὸν ἐθρήνει κρυφά, κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον:

— “Ισως γιὰ μένα ἔφυγεν. “Ισως πῆγε πάλιν εἰς τὴν Ἀμερική, νὰ δουλέψῃ πάλιν, νὰ κερδήσῃ, γιὰ μένα τώρα. Τὸ πρῶτό του ταξιδίον εἶναι γιὰ τὸν έαυτό του, τὸ δεύτερο εἶναι ίσως γιὰ μένα.

Κ' ἐστένχε τότε κρυφά, ἀποσυρομένη κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον, κρυφὰ ἀπὸ τὴν μητέρα της. Κ' ἡγρύπνεις ἔξωτος καὶ ηγέτηστο νὰ ἔγνωριζε ποῦ μένει ὁ Λαλεμῆτρος, νὰ τρέξῃ νὰ γείνη δούλα του, νὰ γείνη σκλάβα του, μόνον γιὰ νὰ τὸν βλέπῃ. Τὰς βαρείας ἐκείνας λέξεις, τὰς ὁποίας ἔξεστόμισεν ὁ Λαλεμῆτρος τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως του, δτε κατείχετο ὑπὸ τῆς δεινῆς ἐκείνης ψυχῆς. στενοχωρίας, τὰς λέξεις ἐκείνας ἥδη ἡ Θωμαὴ, ἐν ταῖς στιγμαῖς ταῖς φλογεραῖς τοῦ ἔρωτος, ἀγιτέτως ἔξηγεις, ώς ἥρθεισας ἀπὸ τῆς μεγάλης πρὸς αὐτὴν ἀγάπης, δτε, καταχρεωμένος ἐκ τῶν μεγάλων ἐμποριῶν του ζημιῶν, ἔγίνετο πρόσκομμα εἰς τὸν ἀνετόν συζυγικόν των βίον, δστις θ' ἀπέβαινεν οὕτως ἀδιάκοπον μαρτύριον.

— Κ' ἔγω δὲν εἶχα καμμὶ ἀπαίτησιν ἡ κακομοίρα! Εκλαίε τότε ἡ Θωμαὴ, κρυφὰ κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον.

Καὶ τότε τῆς ἥρχοντο ἀλλαι πρακτικώτεραι, ἀλλὰ τρομεραὶ σκέψεις. Ὁ Λαλεμῆτρος ἦτο φιλότιμος. Ἡτο ὑπερήφανος. Τὸ ηξευρε τοῦτο ἡ Θωμαὴ. Ποτὲ δὲν ἥθελησε νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν. “Ισως νὰ τὸν κατεστενοχώρησεν ἐκείνο τὸν θηλεγάρημα, ἐσκέπτετο ἡ Θωμαὴ. “Ισως νὰ μὴ εἶχε νὰ πληρωθῇ εἰς τὸν ἀλευρόμυλον, ίσως νὰ κίνδυνος νὰ φυλακισθῇ, καὶ ἀπάνω εἰς τὴν φιλοτιμίαν του, ίσως νὰ ἔπαθε κανένα κακόν. Μπορεῖ νὰ τοῦ ἥλθε νταμλάς. Δύσκολο πρᾶγμα εἶνε ν' ἀποθάνῃ κανένας... Καὶ τότε, περιδεής ἡ Θωμαὴ, τὸν ἐθρήνει κρυφά, κάτω εἰς τὸ κλειστὸν μαγαζεῖον!

— Λαλεμῆτρο, Λαλεμῆτρό μου!

Εἶχεν ἀκουσθῆ ἔνα τοιοῦτον, ἐκείνα τὰ ἔτη, εἰς τὴν μικρὰν ἐπαρχίαν. “Ἐνας ἔμπορος, ἀπολέσας τὴν περιουσίαν του καὶ κινδυνεύων νὰ φυλακισθῇ, εὑρέθη κρεμασμένος ἀπὸ μίαν ἐλαίαν.

Τότε εἰς τοὺς φόβους της τούτους ἡ Θωμαὴ, μεταβαίνουσα πρωὶ - βράδυ, ἤναπτε τὰ κανδήλαια τοῦ ἀγίου Γεωργίου, ἐνὸς μικροῦ ναΐσκου, παρὰ τὴν ἀμπελόν, ὑπὸ τὴν σκιὰν ἐλαϊῶν καὶ κυπαρίσσων, νὰ τὸν φυλάττῃ ὁ ἄγιος, δπου καὶ ἀν τὴν κατήσχυνεν ἡ ἀπότομος ἐγκατάλειψί του, δὲν ἥδυνατο νὰ αἰσθανθῇ μίσος πρὸς αὐτόν. Μόνον διότι ἔθλεπεν ἐπὶ τινος ἀραφίου τὸν ἔρημον ναργιλέ του, ἐγκαταλειμμένον, ἐκινεῖτο εἰς δάκρυα. Καὶ παρηγορουμένη ματαίως διελογίζετο πολλάκις:

σμένης κεράμου, κ' ἔθυμιαίτε τὸν μικρὸν ναΐσκον,
σαράντες μέραις καὶ σαράντα νύκτες. Ἡναπτε μὲ
τὴν φλόγα τῆς καρδίας της καὶ τοὺς δύο ὄφθαλ-
μούς της, τοὺς μαύρους ὡς δύο ρώγας μαυροκου-
ρούνας, καὶ τότε θερμὰ δάκρυα, τὰ δάκρυά της,
ἔρρεντ. Κον τὸ φηφιδωτὸν τοῦ ναΐσκου ἔδαφος,
ὅστις ὀλοκαίνουργος καὶ ἀπαστράπτων συνετη-
ρεῖτο εἰς τὴν ἐσχατιὰν ἐκείνην τοῦ χωρίου, θαρ-
ρεῖς κ' ἐκτίσθη πρὸς παραμυθίαν της, νὰ δέχη-
ται, σιωπηλὸς ἔκει, τ' ἄγνα τῆς Θωμακῆς ὄλο-
καυτώματα.

Καὶ προσηγένετο ὥραν ἐκεῖ, πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ ἀγίου, κάμηνουσα εὐλαβεῖς σταυροὺς ἡ Θωμακή:

— "Αη μ' Γιώργη! "Αη μ' Γιώργη!

Καὶ ἐγοῦντετεὶ ἐπανειλημμένως, ἐνώπιον τοῦ μεγαλομάρτυρος ἵππεως, ἡ Θωμαχά:

— "Αη μ' Γιώργη! "Αη μ' Γιώργη!

Καὶ προσεκόλλα ὄβολους ἡ Θωμὰὴ ἐπὶ τῆς
εικόνος τοῦ τροπαιοφόρου ἀγίου, τοῦ βυθομένου
τοὺς αἰχμαλώτους :

— "Αν μ' Γιώργη! "Αν μ' Γιώργη!

Καὶ οἱ ὄβολοι τῆς Θωμαῆς οὐδέποτε κατέπιπτον, ἀποσπώμενοι ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἀπρόσδεκτοι.

Αλλ' εἶχε, καὶ ἐπὶ τῆς μυστηριώδους ἔκεινης χρυσής καθένας, ἄλλας ἐπίπιδας ἡ νεαρὰ σύζυγος.

“Οσον καὶ ἀν ἦτο Ἐβραῖος ὁ πωλήσας αὐτὴν καὶ
δόσον καὶ ἀν ἦτο πλαστὸν τὸ μύθευμά του, ἡ
χρυσῆ ἐκείνη ἀλυσίς ἤσκει μεγάλην γοντείαν ἐπὶ¹
τοῦ πιεύματος τῆς γυναικός. Καὶ ὅταν κατὰ
πρῶτον τὴν εἰδὲ, τῆς ἐφάνη δτὶ δι’ αὐτὴν ἥργα-
σθη καὶ ἥγάπησε καὶ ἔκαμεν ἄνδρα της τὸν
Λαλεμῆτρον.

Μετὰ πόσης θλίψεως ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς ταῖς πενθίμοις τῆς ἔξαφανίσεώς του, ἐνθυμεῖτο τὰς πρώτας ἐκείνας ἡμέρας τῆς μακαριότητος, ὅτε κατὰ πρῶτον εἶδε τὸν Λαλεμῆτρον, ἐξ Ἀμερικῆς ἀρτὶ ἐπιχνελθόντα, καὶ ἀναισχοκαταΐγνοντα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν οἰκίσκον της! Κοντός, εὔμορφος. μὲν μαῦρα ροῦχα, μὲν ἀσπροὺς ὑποκάμισον, ἐσυγνοπερνοῦσσεν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ παραθύρακια της, σᾶν νὰ ἥλθεν ἀπὸ τὸν ξένον κόσμον ἐπίτηδες δι' αὐτήν. Καὶ τὴν ἔβλεπεν ἐκεῖνος, καὶ τὸν ἐκρυφοκύνταζεν ἐκεῖνη, καὶ ἐλαμπεν εἰς τὸ στῆθός του ἡ χρυσῆ καδένα, ὀλόχρυσος, ἀπὸ ρήσεις πολλὰς καὶ παντοίας αἱ δὲ γυναικεῖς. Αἱ ἀφορίαι τῶν ἐλαιῶν ἔξηκολούθουν καὶ ἡ Θωμαὴ οὐδὲν εἰσέπραττεν ἐκ τῶν ὄφειλετῶν τῶν παλαιῶν. Τότε ὥρχισαν νὰ στενοχωρῶνται ἀκόμη περισσότερον ὥρχισαν νὰ πένωνται. Καὶ μόλις κατώρθωνον νὰ καλλιεργήσωσι τὴν μικρὰν ἀμπελον, τὴν ὅποιαν ἐντρέποντο ν' ἀφήσωσι κλάραν. Ἔν τῷ διαστήματι τούτῳ, ἐπῆλθε καὶ μία εὐφορία τῶν ἐλαιῶν, διο ποὺ δλοι οἱ χωρικοὶ ἐγγυαλοκοποῦσαν σᾶν λαδωμένοι ποντικοί, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἥθελε ν' ἀναγνωρίσῃ ἀντιπρόσωπον τοῦ ἀλευροπάλου:

— Σὰν ἔλθη ὁ Λαλεμῆτρος, ἔλεγον.

Οφθαλμούς της. Καὶ δταν δὲ πάλιν ἤκουσε παρὰ τοῦ ἴδιου τὴν παράδοξον ἱστορίαν ἐκείνης τῆς ἀλύσεως, μὲ ἀκόμη περισσότερον θάμβος τὴν ἔθλεπεν, ὡς οἱρόν τι πρᾶγμα πλέον, ἔχον μεγάλην δύναμιν ν' ἀποτρέπῃ τὸ κακόν.

αὐλίτσας της, ως γά τηλθε κάπιοις ἀπὸ τὰ ξένα, καὶ τὸν ἔχαιρέτιζον, προσφωνοῦντα τὸ καλῶς ἦλθες ἐν στωματίᾳ λάλω, ἐν χρονικοῖς ἀλαλαγ-
μοῖς, μίαν αὐγὴν εὐώδη τῆς ἀνοίξεως, ποῦ αἱ καρ-
δίαι τῶν ἀνθρώπων ἀνοίγονται, καὶ αὐταὶ γεμά-
ται ἀπὸ εὐωδίας καὶ ἀρώματα ἀνοίγονται ὡς
τάπριλιάτικα ἐκεῖνα τριαντάφυλλα, τὰ χείλη τὰ
ἄγνα, τὰ ρόδινα, τῆς φύσεως, ὅπου φιλοῦν τὸν
κόσμον δλον, πλουσίους καὶ πτωχούς, μὲ ἀγάπης
εὐωδίαν — καὶ θέλουν αἱ καρδίαι, εἰς τοιαύτην
ῷραν συναντήσεως τοῦ σύμπαντος, κατὶ να λαλή-
σουν καὶ αὐταὶ, ὡς δῆλα τὰ ζῶντα, κατὶ νὰ
ζητήσουν, κάπιοιν νὰ χαιρετίσουν, ν' ἀσπασθοῦν,
ὡς τὰ πουλάκια τῆς ἀμυγδαλῆς — τότε, μίαν
τοιαύτην αὐγὴν ἥδονικήν, ὅπου οἱ ἄνεμοι δλοι
ἥσυχαζον ἀναπαυόμενοι, καὶ ἔπενον μόνον αἱ αὖραι
ὡς ἀπὸ μύρων καὶ ἀπὸ λιβάνου, ἐξῆλθε τότε τῆς
οικίας της ἡ Θωμακή, μετὰ τόσην ἀπομόνωσιν,
νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀμπελὸν, ὅπου εἴχε μῆνας
ὅλοκλήρους νὰ ἔξελθῃ.

Ἐπόθησεν αὐχνῆς τὴν ζωήν, τὴν ζωήν, ἥτις κ' ἐν τῇ ἀσολῇ τῆς πτωχείας κ' ἐν τῇ γλυδῇ του πλούτου, ἀνασκιρτᾷ ἡ αὐτὴ μὲ τὰς αὐτὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ ἴδια ὄνειρα, αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος πάντοτε, ἐν ὅσῳ εἶνε αἰώνιος καὶ ἀτελεύτητος καὶ ὁ κόσμος. Ἐνθυμήθη τὴν νεότητά της, ἔκεινην τὴν αὔγην, ὡς νὰ τὴν ὠνειρεύθη τὴν νύκτα, καὶ ἔξηγέρθη νεωτέρα τῆς ἐφάνη. Ἐνθυμήθη τὴν χαρὰν τοῦ γάμου της, τὴν εὐλογημένην ἔκεινην χαράν, ἥτις οὐδέποτε λησμονεῖται. Ἐνθυμήθη τὰς διασκεδάσεις ἔκεινας τὰς ἀθώας καὶ τοὺς χορούς, τὴν ἀγαλλίασιν τῆς ἀναπαύσεως καὶ τὰ ζεύκια τάλησμόντα, 'σ τὰ σθῆ δῆλη εἰς τὸν ἀέρα ἔκεινον, ὃπου ἥρχετο ἀγνῶς ἀπὸ τὸ πέλαγος. Ἐκείνη εἰς τὴν κούνιαν καὶ ὁ ἀέρας νὰ τραχουδῇ..

"Εκαρε τὸν σταυρόν της ἐγερθεῖσα νύκτανύκτα. "Ελαβε τὸ καλαθάκι της, ἔκεινο τὸ λεπτόπλεκτον, τὸ κυμαίον. Ἐπῆρε καὶ λαδάκι ν' ἀνάψῃ τὸ κανδηλάκια του 'Αγίου Γεωργίου πάλιν καὶ δύο κηράκια νὰ κολλήσῃ εἰς τὴν εἰκόνα του, ὃπου εἴχε τόσον καιρὸν νὰ τὸν προσκυνήσῃ: ἐπῆρε καὶ μοσχολίθανο, καὶ σπίρτα μήπως καὶ δὲν εὑρη, γιατὶ δὲν τ' ἀρίουν οἱ μικροὶ βοσκοί, κ' ἔξηγίθεν ἀκροποδητί, μὴ ταράξῃ τῆς μητρός της τὸν ὑπνον.

πανηγύρια. Και ἀκόμη πορρωτέρω. Ἐνθυμήθη τὰς ἀγγάς τοῦ παρθενικοῦ βίου της ἡμέρας, τὰς παιδιάς. Νὰ καθίσῃ ἀμέριμνος, καταμεσῆς 'ε τῆς κόκκιναις παπαρούναις, ως λευκὸς κρίνος αὐτή, κρίνος κάτασπρος τῆς ἀνοίξεως, καὶ γύρωγύρω, ως χρυσᾶς κρόσσια, ὀλόχρυσαι νὰ τὴν περιβάλλουν αἱ κροκοδαρεῖς μαργαρίται. Νὰ κατακλιθῇ, νὰ γύρη ἐκεῖ, ως κλωνάρι πασχαλέας, μὲ σὸλα τὰ παρθενικά της ἄνθη, νὰ γύρη μαλακὰ μαλακὰ ἐπάνω εἰς τὰ δροσερὰ τοῦ σίτου στάχυα, ως νύμφη παναρχαία. Νὰ δρέψῃ ἄνθη τῶν αγρῶν ποικιλόχρωα. Κόκκινα, λευκὰ καὶ κίτρινα ἄνθη. Και τόχροα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἄνθη, ως ρόδακας στρογγύλα τῶν ἀρχαίων ἐπιστυλίων. Νὰ κόψῃ ζευπιλάκια κωδωνίζοντα. Νὰ συνάξῃ παραδάκια, όπου εἴνε ως ὅβολια μικρά. Νὰ πλέξῃ στεφάνια ἀπὸ ἀγριαμπελιά. Νὰ ζωσθῇ μ' αὐτὴν γιὰ τὸ καλό. Νὰ φάγη μιζιθρίτσαις, εὐώδεις ρίζας ἀνθέων ως ψωμάκια λευκά.

πρὸς τὴν ἀκτήν, αἱ λέμβοι μὲ τοὺς ἐπιθάτας τοὺς νεοελθόντας. Ἔως νὰ περάσῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἡ Θωμακή, σπεύδουσα μὴ συνάντηθῃ, τοι-αύτην ὥραν, μὲ τοὺς ταξειδιώτας, προσέκρουσεν αἰφνῆς ἐπάνω εἰς μίαν γραῖαν, νεοελθοῦσαν, βαί-νουσαν πρὸς τὴν οἰκίαν της. Ἀνεγνώρισε τὴν θείαν της, τὴν Ἀννοῦσαν, ἡ ὁποία ἤρχετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ οὐρανὸς τῆς εἰργάζετο.

— Τί κάνεις, Θωμακή μου;

— Καλῶς ὔρσες, θεία!

Ἀνεγνώρισθησαν.

— Χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν Λαλεμῆτρον, Θω-μακή μου!

Εἶπεν ἀμέσως μὲ χαρὰν ἡ θεία-Ἀννοῦσα.

Ἡ Θωμακὴ πρὸς τὸ ἀκουσμα τοῦτο τὸ ἀπροσδόκητον ἔκλινε τὸ σῶμά της πρὸς τὸ στῆθος τῆς γραῖας, παράλυτον, ως νὰ εἴχε λιποθυμήσει. Ἡ γλῶσσα της ἐκόλλησεν εἰς τὸν φάρυγγα ἀκίνητος καὶ δὲν ἦδυνατο νὰ ὄμιλήσῃ· ἀλλὰ μία αἰφνιδία τῆς πρωΐης αὔρας ρίπη τὴν συνεκράτησε. Καὶ πάραυτα πάλιν συνῆλθε.

Κατεγγομένη ὑπὸ τῶν ἀγνῶν καὶ ὥραιών ἐκείνων τῆς ζωῆς συναισθημάτων, μεθ' ὧν, ως μὲ δροσερὰς συντρόφους, ἔξηρχετο εἰς τὴν ἔξοχην ἔξω, ἐμειδίασε τότε· καὶ εἶδες ἀμέσως νὰ λάμψῃ ἡμέρας φῶς εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ ὡχρὸν καὶ κατηφές. Νὰ λάμψῃ λάμψις ὥραιότητος καὶ νεότητος αὐγῆς.

Ἡ θεία-Ἀννοῦσα, μισοζαλισμένη ἀκόμη ἀπὸ τὸ ταξειδίον, δὲν ἦδυνατο νὰ εἴπῃ ἀλλας λεπτομερείας πρὸς τὴν μετὰ πόθου ἐρωτῶσαν αὐτὴν Θωμακήν.

Τύποπτερος τότε αὕτη, τὴν ἔλασσεν ἀμέσως τὴν θείαν-Ἀννοῦσαν, ἐκ τῆς χειρός. Ἐλασε καὶ τὴν μικρὰν τῆς γραῖας βασταγήν, καὶ ἔνα ὄρμα-θὲν κουλλουρίων, τὰ ὄποια εἴχε φωνίσει διὰ τοὺς ἐγγόνους της τοὺς μικρούς, δύο φαγάδες καὶ χονδροπαλάδες, ως τοὺς ὠνόματες, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον κελαϊδοῦσα:

— Νὰ σου φήσω καφέ, θεία-Ἀννοῦσα, γιὰ τὰ συγχαρία!

*

Ἡ θεία-Ἀννοῦσα, γραῖα ἑδομήκοντα ἐτῶν, πλὴν ἰσχυρᾶς κράσεως, εἴχε μεταβῆ ἀπὸ μηνῶν εἰς Πειραιᾶ, νὰ συναντήσῃ τὸν οὐρανὸν της, ἐργαζόμενον ἐν τῷ σταθμῷ τοῦ σιδηροδρόμου Πελοποννήσου καὶ ἔμενεν ἐκεῖ ἀρκετὸν καιρὸν. Κατόπιν ὅμως, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς της μετετέθη, προσθειάσθεις, ἐν τῷ σταθμῷ Ἀθηνῶν, ἀνηλθεν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἡ γραῖα μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν μηνός, ἡ γραῖα-Ἀννοῦσα, συνηθισμένη νὰ βλέπῃ τὴν θάλασσαν, ἤρχισε νὰ στενοχωρῆ-

ται καὶ νὰ πλήττῃ, ἀδημονοῦσα διὰ τὴν ἔξορίαν της, ως ἀπεκάλει τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονήν. Τὰς ἔορτὰς τὴν ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ οὐρανὸς της εἰς τοὺς πολυανθρώπους περιπάτους, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἦδυνατο νὰ παρηγορήσῃ τὴν γραῖαν, ἀπαρηγόρητον καὶ ὁ φοβερὸς τῶν κάρρων μετὰ τιναχμάτων συρμός, ως βρονταὶ εἰς τὰ πρωτοδρόγυρα συνεχεῖς, ἔξεχωφαινον τὴν γερόντισσαν.

— Χαλασμὸς κόσμου, παιδί μου! ἐπανελάμβανεν ἀπελπισίης ἡ γραῖα μήτηρ.

Ἡ κοσμοῦρα πάλιν τοῦ Ζαππείου, ως ἔλεγε γραφικῶς ἡ γραῖα, τὴν κατεζάλιζεν ὀλότελα· καὶ ἔκαμψε τόσους σταθμοὺς εἰς τὰ καθίσματα τῆς δενδροστοιχίας, ἐνώς οὐ ἐπανέλθη εἰς τὴν οἰκίαν της, ως ζάλισμένη κόπτα, παραπαίουσα, ἐνῷ ὁ κόσμος, ἔλεγεν, ως κύματα ἐπηγκανούρχοντο, κύματα θαλάσσης· καὶ ἐσάλευεν ἡ γραῖα, κλυδωνισμένη ἐπὶ τοῦ πρασίνου ἐδράνου, ὑπὸ τὰς πιπερέας αἱ ὄποιαι ἐκινοῦντο, τῆς ἐφαίνετο, ως πολυέλαιοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὴν ἐπῆγεν εἰς κάποιαν πανήγυριν, κάτω εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα, ἀλλ' ἐκεῖ, ἴδουσα τὰ μικρὰ παιδάκια, στολισμένα ως κουκλίτσαις, ἐνθυμήθη τὰ ἐγγονάκια της, ἡ γραῖα, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ ἀπαραμύθητος. Ἐπροτίμα λοιπὸν νὰ μένῃ διαρκῶς ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ νὰ ἀφῆται εἰς τὴν ἀριθμοῦσιν τῶν καπνοδόχων τῶν γειτονικῶν οἰκιῶν, ὄνειρευομένη ἀείποτε τὴν ἡρεμίαν τοῦ χωρίου της, μὴ βλέπουσα τὴν ὥραν πότε νὰ φύγῃ.

Μίαν πρώιαν ἀνηλθεν ἐπὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ ἐκεῖθεν ἐθαύμασε τὸ πέλαγος τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τὸ θέαμα τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς πόλεως, ἡς ἡ βοὴ ἔφθανεν ἐκεὶ ἐπάνω συγκεχυμένη, ως βοὴ μακρινοῦ καταρράκτου. Τότε ἐπαρηγορήθη ὀλίγον ἡ γραῖα. Συνήθως ὅμως ἐπαρηγορεῖτο τὴν Κυριακήν, εἰς τοὺς γειτονικοὺς ναούς, διότι ἐν αὐτοῖς ἀνεύρισκε μεταξὺ τῶν πιστῶν ὄμοιότητας πρὸς διαφόρους συμπατριώτας της. Ἀναγάλιαζεν ἡ ψυχὴ τῆς γραῖας τότε, ἡ πάντοτε ἔξηγριωμένη ἐκ τῆς φοβερᾶς ζενιτείας. Καὶ τότε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὄποιον ὡς καταδίκου πρόσωπον ἔξηραίνετο ὡχραινόμενον, ἐλάμβανε κάποιαν ζωτικὴν ἐλευθερίαν λάμψιν καὶ ἔκαμψε τότε σταυροὺς ἔως κάτω ἡ θεία-Ἀννοῦσα, νομίζουσα, ἐν τῇ φαντασίᾳ της, διτε εὑρίσκετο εἰς τὸν ἐνοριακὸν τῆς πατρίδος της ναίσκον, ἐν μέσῳ γνωστῶν της προσώπων.

Τότε, εἰς μίαν τοιαύτην τῆς διανοίας της ἀπάτην, ἀνεκάλυψε καὶ τὸν Λαλεμῆτρον ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Διονυσίου· καὶ ἐκόμισε τὰ χαιρετίσματα εἰς τὴν κατάπληκτον Θωμακήν.

Ἐπήδησεν ἀπὸ τὴν χαράν της ἡ νεαρὰ σύζυγος. Ἄλλ' ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἡ γρηγά-Κυρατζοῦ, τῆς διέκοπτε τὴν ἀγαλλίασιν:

— Πῶς δὲν ἔστειλε γράμμα!

Καὶ ἐπανηρώτα τότε τὴν θεία-Ἀννοῦσαν ἡ Θωμακή:

— Μὰ ἀλήθεια τὸν εἶδες;

— Τί θὰ πῇ! ἀπόντα ἡ θεία-Ἀννοῦσα, κάρμουσα τὸν σταυρόν της, καθὼς σᾶς βλέπω καὶ μὲ βλέπετε. Τὸν εἶδα, μαθέσ.

— Καὶ σου εἶπε νὰ μᾶς φέρης χαιρετίσματα;

— Ἡτανε' τὸν Ἀη-Διονύσιο. Πρωὶ - πρωὶ.

· Σ τὴν Τιμιωτέρα. Ο Λαλεμῆτρος, μὲ τὴν χρυσὴν καδένα του, παιδί μου, κοντός, παχύς. Καθὼς σᾶς βλέπω καὶ μὲ βλέπετε. Ἡλθε κοντά μου.

— Καὶ σου εἶπε νὰ μᾶς φέρης χαιρετίσματα;

— Μὰ ὁ κλησιάρχης— ἀλήθεια, σθέλτος κι' ἀξιος κλησιάρχης, φωτιὰ μοναχή,— τοῦ εἶπεν:

— Ἀπὸ κεῖ, παρακαλῶ. Καὶ τὸν ἔστειλε κατὰ τὸ μέρος ποὺ στέκουνται οἱ ἄνδρες. Γιατὶ στὸν Ἀη-Διονύσιο, καθὼς ξέρετε, δεξιὸι στέκουνται ἡ γυναικεῖς καὶ ἀριστερὰ οἱ ἄνδρες. Ἀν καὶ σ' τὰ ὑστεραὶ γεμίζει ἡ ἐκκλησία καὶ γίνονται ὅλοι ἔνα, ἄνδρες καὶ γυναικεῖς, ἐνα σωρό-κουβάρι.

Οὕτω διὰ μακρῶν διηγήσεων ἡ θεία-Ἀννοῦσα, σκολιῶς ἀπέφευγε νὰ εἴπῃ σαφῶς, ἀν πράγματι οἱ Λαλεμῆτρος τῆς ώμιλησε.

Διὰ τοῦτο ἡ γρηγά-Κυρατζοῦ, κτυπώσα τὴν δεξιῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς παλάμης, ως ἐδὲν ἐμετροῦσε χρήματα, ἐπανελάμβανεν ὑπόπτως:

— Πῶς δὲν σῶδωκε ἔνα γράμμα, θὰ πῶ!

— Εμεινε λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἀμφιβολον.

· Άλλα μετ' ὀλίγας ἡμέρας, κυκλοφορήσασα ἡ φύμη εἰς τὸ χωρίον, διεσπάρη πανταχοῦ, ποικιλομένη ἀλλώς καὶ ἀλλώς. Ο δὲ μπάρμπ' Ἀναγνώστης τῆς Πειραιᾶς, ἔνας μ' ἔνα καποτάκι ἀπὸ πάνω, σᾶν δέρμα ἀγριμίου, διότι εἶχεν ως ἔργον νὰ φάλη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὰς καθημερινάς, συλλειτουργῶν τὸν ιερέα ἀντὶ δεκαλέπτου καὶ τεμαχίου προσφορᾶς— γιὰ τὸν καφὲ

— καὶ νὰ κληρώνεται τακτικῶς ως ἔνορκος διὰ παρακλήσεων, ἐλθὼν ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐξ τῆς ζωτικῆς τῆς φοβερᾶς ζενιτείας. Καὶ τότε τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὄποιον ὡς καταδίκου πρόσωπον ἔξηραίνετο ὡχραινόμενον, ἐλάμβανε κάποιαν ζωτικὴν ἐλευθερίαν λάμψιν καὶ ἔκαμψε τότε σταυροὺς ἔως κάτω ἡ θεία-Ἀννοῦσα, νομίζουσα, ἐν τῇ φαντασίᾳ της, διτε εὑρίσκετο εἰς τὸν ἐνοριακὸν τῆς πατρίδος της ναίσκον, ἐν μέσῳ γνωστῶν της προσώπων.

— Ἰσως νὰ εἴνε ἀλήθεια, μάννα μου, ἔλεγε. Ποιὸς ξέρει τί ἀθανία μᾶς φίξανε καὶ δὲν μᾶς γράφει. Μπορεῖ νὰ τοῦ εἴπων λόγια καὶ ἐκεῖνος τὰ πίστεψε καὶ ἐπῆρε τὰ μάτια του. Τὸ χωρίο μᾶς κάλασε, μάννα μου!

[“Επεται συνέχεια]

τουχώρια, νὰ βρίσκη καὶ αὐτὸς μιὰ προστασία 's τὴν ζενιτεία, ὅχι αὐτὸς μόνος, δῆλοι οἱ πατριώταις, νὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸς ἔνα πατριώτη 's τὴν ζενιτεία, νὰ πάρῃ μιὰ καλὴ μέρα, κατάλαβες, 's τὸ σπίτι του νὰ τὸν χαιρετίσῃ, ἡσθάνθη ἀνεκλάλητον χαράν, ἔλεγεν, δταν εἶδε τὸν Λαλεμῆτρον, κοντόν, παχύν, ξουραφισμένον, μὲ μαῦρα τσόχινα ροῦχα καὶ μὲ ἀσπροπουκάμισο σιδερωμένο, νὰ στέκῃ 's τὴν πόρτα τοῦ ζενοδοχείου μὲ ὑπερηφάνειαν.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! ἔλεγεν ὁ μπάρμπ' Ἀναγνώστης τῆς Πειραιᾶς, ἀνασηκόνων τὸ καποτάκι του, ποὺ ἦτον σᾶν δέρμα ἀγριμίου. Δόξα σοι ὁ Θεός, ποὺ ἀποχήσαμε καὶ μεις, τέλος πάντων, ἔνα πατριώτη μέσα 's τὴν Ἀθήνα.

· Ἡ Θωμακὴ τὰ ἦκουεν αὐτά. Καὶ τὰ ἐπίστευε μὲν διότι μὲ τόσην ἐπιμονὴν τὰ ἔλεγον, ἀλλὰ καὶ δὲν τὰ ἐπίστευε διότι γράμμα δὲν τῆς ἔφερον.

— Καὶ δὲν τοῦ μιλήσεις, μπάρμπ' Ἀναγνώστη! ηρώτησεν ἡ γρηγά-Κυρατζοῦ.

— Δὲν πάξ ἐσύ νὰ τοῦ μιλήσης, παρακαλῶ;

· Καὶ ποὺ σ' ἀφίνουν οἱ ἀστυφύλακες νὰ πλησιάσης ἐκεῖ, μέσα σ' ἐκείνην τὴν φωταφία καὶ πολυτέλεια, ποὺ φυλάνε 's τὴν ἀράδα ἐκεῖ, σᾶν τοὺς νιουδαίους. Ἐκεῖ, γρηγά μου, γιὰ νὰ πλησιάσης, πρέπει νάχης μιὰ παλάμη ψηλὸ κολάρο. Τί θαρρεῖς; πῶς είνε τὸ χωρίο σου, ποὺ πάξ καὶ κάθεσαι 's τὸν φούρνο ζεμανδήλωτην; Ἐκεῖ, γρηγά μου, κάθουνται, 's τὴν πλατέα, κυρίες σᾶν τὸ κρύο νερό, ποὺ ἔχουν γεμίτα τὰ καπέλλα τους ἀπὸ σᾶλα τὰ πουλιά καὶ σᾶλα τὰ λούλουδα τοῦ καμπού. Ἐκεῖ, γρηγά-Κυρατζοῦ, λάμπει δῆλο τὸ μέρος κάθε βράδυ, ἀπὸ τὴν πολυτέλεια, ἀπὸ τὰ χρυσάφια, τὰ φτερά, τὰ σπαθιά καὶ τὴν φωταφία, καὶ ἔχουν γεμίτα τὰ καπέλλα τους ἀπὸ σᾶλα τὰ πουλιά τὰ λούλουδα τοῦ καμπού.

ΝΕΚΡΑ ΠΤΟΛΙΣ

Μονήρης, μὲ ψυχὴν μετέωρον καὶ λογισμὸν ἀπονοῦντα, ἡκολούθησα τὸ βράδυ τὸν ἀνηφορικὸν δρομίσκον, τὸν πετρώδη καὶ καχεκτικόν, ὃ ὅποιος ἔρπει ἀπὸ τὴν παλαιὰν λιθόκτιστον γέφυραν καὶ περισφίγγων τὸ πλευρὸν τοῦ βουνοῦ ἐγγίζει τὴν κορυφὴν του.

Μία ἀπὸ τὰς ἀποτόμους ὄντιθεσις, τὰς ὅποιας τὸ βλέμμα μας, ἀπὸ τὴν πρώτην φεγγοβολήν του, ἔως τὸ ὑστεριὸν σπίνομα, ἐγενήθη ν' ἀντικρύζῃ—ζωντανὰς ἀληγορίας τῆς ζωῆς—, ἐξανοίγετο ἐμπρός μου.

*

Αριστερὰ ἐπάνω, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ὡσὰν ἐξαπλωμένον μεγαθήριον, τὸ παλαιὸν φρούριον, μὲ τὰς ἡμιερειπωμένας ἐπάλξεις του καὶ τὰς χαινούσας ὅπας τόν, οὐλὰς τοῦ ξίφους τοῦ καιροῦ, θεᾶται ὑψηλόθεν.

Τὸ ἀλλοτιὸν μεγαλεῖον, τὸ σθυμένον, τὸ ἔθιθωρον, τὸ ποτὶζον μὲ πικρὰν τὴν ψυχὴν.

Δεξιὰ κάτω ὁ κάμπος μὲ τὴν γλυκεῖάν του χλόνι, ἡ πρασίνη φύσις μὲ τὴν σεμνὴν βλάστησιν καὶ τοὺς πολυκάρπους κορμούς.

Ἡ τωριὴν χαρά, ἡ ζωντανὴ καὶ λάμπουσα, ἡ κινοῦσα εἰς πόθον καὶ εἰς ἵμερον.

*

Ἀναμέσον δ' αὐτῶν πελώριοι δύκοι, τόξα ἡμικρεμάμενα, κωδωνοστάσια ἀποκλίνοντα, τρούλλοι κεραμοσκεπεῖς καὶ χλοάζοντες, ἥγριοι βράχοι, λιθόστρωτα εἰς ἀποσύνθεσιν, δένδρα μερικὰ ἀτροφικά, τοῖχοι ἀνισορρόπως ὁρθούμενοι, κισσοὶ διψαλέοι, δλα εἰς συμφυρμὸν καὶ ἀταξίαν καὶ ἀπότομον ἐναλλαγὴν ἀναβαίνουν, νομίζεις, ἀσθμαίνοντα τὸ πλευρὸν τοῦ βουνοῦ.

Τὰ ὄστα τῆς Νεκρᾶς Πόλεως...

Καὶ μέσα εἰς τὸ χρονόβρωτον αὐτὸ μεγαλεῖον, μέσα εἰς τὴν ὄλημέραν καταρρέουσαν εὐλάβειαν τῶν ναῶν καὶ ναίσκων καὶ μοναστηρίων—ἥρων ἐστεμμένης θεοληψίας παλαιῶν καιρῶν—ἡ ψυχὴ

μου μεθύσκεται, ἀσθμαίνει ὡσὰν εἰς ὄνειρον. Βυθισμένη βαθὺ.

*

Καὶ βλέπει εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ἀνάκτορον, τοῦ ὄποιον τὴν πύλην σκέπουν τὰ ἴσχυρὰ ἐμβλήματα τῆς Νύμφης τοῦ Ἀδρία, δόποι εἰς μεγάλην φωτεινὴν αἴθουσαν προχειρίζεται νέος ἱππότης, Μεγιστάνες γύρω γηραιοί, κατάφορτοι ἀπὸ γενναιῶν σιδηρον καὶ σελαγίζοντο χρυσὸν καὶ δέσποιναι γυμνόλαιμοι καὶ γυμνώλενοι, περιλαμπόμεναι ἀπὸ ἀκτίνας ἀδαμάντων καὶ ἀμεθύστων καὶ ὄπαζίν, παρακολουθοῦν μὲ σοβαρότητα τὴν σιγηλὴν τελετήν...

*

Ἄναμέσον τοῦ περιστύλου πολυπτερύγου ναοῦ σεμνὴ προβάλλει τώρα λιτανεία. Σταυρὸς ἐμπρὸς καὶ ἐξαπτέρυγα βρέχει καὶ φανὸς ὀλιγόφωτοι· σκυπτοί, ἀσκεπεῖς, λυσίκομοι ἵερεις μὲ περίχρυσα ἄμφια κατόπιν, πέριξ ἀνθοστολίστου ἀργυρᾶς εἰκόνος, κόσμος εὐλαβῆς ἔπειτα ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων. Αγιοκέρια κάτω τρεμοσθύνουν, νέφος μοσχολιβάνου, ἐξάτμισις προσευχῆς καὶ συντριβῆς, ἀναβαίνει ἀργὰ ἐπάνω.

*

Καὶ εἰς τὸ βαρὺ οἰκοδόμημα, τοῦ ὄποιον ἡ πελωρία θύρα, μὲ τὸ λιθόκτιστον ῥωμαϊκὸν τόξον ὑπεράνω, φράσσει τὴν εἶσοδον, εἰς διβάνι ἀπαλώτατον, εἰς χλιδὴν μέσα ἀσιατικὴν ἀρωμάτων καὶ χρωμάτων, ἐξαπλωμένος ἀναμέσον δύο γυμνοσάρκων ἀγαλμάτων τῆς Ἡδονῆς, ὁ πασσᾶς φυσῷ καὶ πικνόνει νέφη φαιά, ἐνῷ ἡ ὁδαλίσκη εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ ὁρθὴν προσμένει νὰ ἐπινεύσῃ καὶ νὰ πήῃ τὸ ἀχνίζον χρυσὸν κύπελλον, τὸ ὄποιον ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου κρατεῖ...

*

Ἡ σκηνογραφία τώρα ἀλλάσσει πάλιν. Μὲ βίαν σιγηλὴν οἱ μαῦροι δοῦλοι φέρουν κάτω εἰς

Νεκρὰ πόλις

97

τὴν αὐλόθυραν ζωντανὰ φορτία, τυλιγμένα εἰς πολύτιμα μεταξωτὰ ὑφάσματα, καὶ τάποθέτουν ἐπὶ τῶν ἡμιόνων· ἀλλα ζῶα παρέκει στενάζουν ὑπὸ τὸ βάρος βαρέων δύχων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων πολυτίμων. Ἀλλοι καραβάνι πέραν, μὲ βαθοὺς τοὺς κωδωνίσκους, σπεύδει πρὸς τὴν ἐρημικὴν ἀτραπὸν. Γέρων κάποιος εἰς τὸν κῆπον, ἐκεῖ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ μανδροτοίχου ρίπτει στενάζων τὴν τελευταίαν φυαριὰ εἰς τὸν τάφον τῶν θησαυρῶν του.

Καὶ αἱ λιθόστρωτοι ρῦμαι ἀντηχοῦν τριγύρω ἀπὸ χρεμετισμοὺς καὶ ποδοβολητὰ καὶ ἀγωνίαν τῆς φυγαδευομένης πόλεως.

*

Τώρα οἱ δημογέροντες μὲ τὰς μακρὰς φουστανέλλας των καὶ τὸν κεφαλόδεσμον εἰς τὰ ἐρυθρὰ φέσια γύρω συνηλθόντες εἰς τὸν μεγάλον πλάτανον ὑποκάτω, παρὰ τὴν δροσερὰν βρύσιν. Περιμένονται ἔγγραφα σπουδαῖα ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν, τὰ ὅποια ὁ ἔφιππος ἄγγελος δὲν ἔφερεν ἀκόμη· ἡ ἀδημονία καὶ ἡ ταραχὴ ζωγραφίζεται εἰς τὸ μέτωπόν των καὶ σιωπηλοὶ ἀτενίζουν πρὸς τοῦ ὄριζοντος τὸ βάθος. Κάποτε κάποτε εἰς ἐξ αὐτῶν ὁρθούμενος φέρει τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ κυττάζει πέραν ἑταστικῶς· ἀλλ' ὁ ἄγγελος δὲν φαίνεται, ἀλλοίμονον!, καὶ τῶν γηραιῶν τὰ μέτωπα ὄργονει ἡ θλῖψις.

*

Ἡ ψυχὴ μου μεθύσκεται καὶ ἀγωνιᾷ, ἐνῷ τὸ βημά μου τὸ μονῆρες ἀντηχεῖ ἐπὶ τοῦ κωφοῦ ἐδάφους, πλαγώμενον διαμέσου τῶν λιθίνων καὶ ἀνηφορικῶν στενωπῶν, ἐπὶ τῶν ὄποιων ἐπικρέμαται ἀτρόσφαιρα βαρεῖα, κεκορεσμένη ἀπὸ πολυκαριτιῶν ἀναμνήσεων ἀτμούς.

Ἡ ψυχὴ μου μεθύσκεται καὶ ἀγωνιᾷ, ἐνῷ τὸ βλέμμα μου πλανᾶται ἐπὶ τῶν καταρρέοντων

τοίχων, οἱ ὅποιοι ἀποδίδουν τὸν ἀντίλαλον παλαιῶν ἦχων, τῆς Δύσεως τὸν ἀρρενωπὸν ἴπποτισμόν, τοῦ Βυζαντίου τὴν πομπώδη εὔσεβειαν, τῆς Ἀνατολῆς τὴν θηλυπρεπῆ χλιδήν.

Ἡ ψυχὴ μου μεθύσκεται καὶ ἀγωνιᾷ, ἐνῷ τὸν νεκρὰ σιγὴν ἀπλόνεται γύρω, καὶ δὲν ἴσχυει νὰ τὴν διακόψῃ οὔτε ὑλακὴ σκύλου, οὔτε πετεινοῦ λάλημα, οὔτε κανέν κεφάλι μ' ἐρυθρὸν σκούφωμα, προβάλλοντα ἀπὸ παραβύρου κατοικημένου ἐρεπίου, οὔτε ἡ ἀτροφικὴ βλάστησις ἐλαίας αὐθάδους, ή ὅποια ἔκαμε στυλοβάτην τῆς υψηλὸν κωδωνοστάσιον.

*

Καὶ ἀναπηδοῦν ὄλονεν ἀπὸ τὴν τέφραν τῶν αἰώνων εἰς δέναον φαντασμαγορίαν αἱ εἰκόνες τῶν λημονημένων, καὶ τὰ ὄστα τῶν θαμένων εἰς τοὺς αὐλογύρους τῶν ἐκκηλησιῶν ἐνσαρκώνται καὶ αἱ σκιαὶ περιδιαβάζουν, καὶ αἱ ἀπαλαὶ καὶ βαθεῖαι φαλαρίδαις ἀντιλαλοῦν εἰς τοὺς θόλους καὶ τοὺς τρούλους, καὶ αἱ κωδωνοκρουσίαι ἀνακινοῦν τὸν ἀέρα.

Ἡ ζωὴ ἀναγεννᾶται γύρω μου, τὸ παρελθόν ἀνασταίνεται καὶ γυρνᾷ.

Ἡ ψυχὴ μου μεθύσκεται καὶ ἀγωνιᾷ...

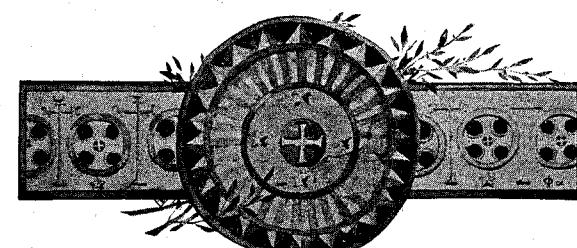
*

Καὶ ἀνωθεν τῶν φευγαλέων αὐτῶν ὄπτασιῶν τῆς μεθυσκομένης ψυχῆς μου ἡ ὑπερόπτις λιθίνη ὄφρυς τοῦ ὄρθοπαγούς βουνοῦ, τὸ τείχος τοῦ φρουρίου τὸ γυμνόν, σκέπτει μὲ βαρεῖαν μελαγχολίαν τοὺς ἑρήμους δρόμους καὶ τοὺς γυμνοὺς τοίχους, καὶ μὲ τὰς νωδάς του ἐπάλξεις καὶ τὰ ὄρφανα σιδηροικῶν στενωπῶν, ἐπὶ τῶν ὄποιων ἐπικρέμαται ἀτρόσφαιρα βαρεῖα, κεκορεσμένη ἀπὸ πολυκαριτιῶν ἀναμνήσεων ἀτμούς.

*

(Ἄπο τὰς «Βραδινὰς Εἰκόνας»).

ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

Είναι άπο της ήμέραις τώρα μαραμένη η έκθεσις των χρυσανθέμων και μολαταύτα άπομένει εις τους σφραγίδες ακόμη μικρά και ολίγον σάφρανον, ως άπο ώραιας φινιοπωρινής δύσεως. Δὲν είχεν ίδει κανεὶς τόσα κίτρινα ἄνθη μαζωμένα εἰς τὸ αὐτὸν καὶ μόνον εἰς εικόνας ιαπωνικάς, εἰς ἔργα του Ὀκουσάι ή εἰς ἔργα του Σακούμα· μέσα εἰς τὰς φανταστικὰς καὶ ολίγον γεωμετρικὰς διακοσμήσεις τῶν ἔξωτικῶν αὐτῶν ζωγράφων έβλεπεν ως μεγάλους σφραγίδες καὶ ως παράξενα ἔντομα συσσωρευμένα τὰ κατακίτρινα αὐτὰ ἄνθη, τὰ παράδοξα, τὰ ἔκτροπα, τὰ περιπαθῆ.

Καὶ ἔξετυλίχθησαν εἰς τὴν έκθεσιν αὐτὴν ὅχι μὲ ποικιλίαν οὔτε μὲ πολυτέλειαν φανταστικήν, ὅπως πέρυσι καὶ φέτος εἰς Παρισίους, οὔτε μὲ μεγάλην κλίμακαν αποχρώσεων. Εἰς τὴν Δύσιν μὲ τους σοφοὺς συγδυασμοὺς καὶ ἀναρίξεις καὶ καλλιεργίας τῶν βοτανικῶν εἶνε σήμερον τὸ χρυσάνθεμον ὁ Πρωτεὺς τῶν ἀνθέων, τὸ ἄνθος, τὸ ὅποιον κρατεῖ τὸ μυστήριον τῶν μεταμορφώσεων, τὴν παξίδα τῶν χρωμάτων ὅλων, τὴν σειρὰν ὅλων τῶν μορφῶν, τὸ ἄνθος, τοῦ ὅποιον οὐκ ἔστιν ἀριθμός, οὔτε χρῶμα. Τὰ λευκάνθεμα τοῦ Λινναίου, τὰ πτωχὰ στεφανωτὰ χρυσάνθεμα τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, τὰ χρυσάνθεμα τῶν λειμώνων, οἱ ἀνθῶνες τῆς Ἀλγερίας καὶ τοῦ Καυκάσου ωχρίασσαν καὶ ἐξηλείφθησαν ἀφ' ὅτου ἥλθεν ἐκ τοῦ ἐνδοτέρου τῶν σινικῶν τειχῶν τὸ μικρὸν καὶ τρυφερὸν ἀνθύλλιον, τὸ ὅποιον ή Ἀπωτάτην Ἀνατολὴν ἐλάττρευε καὶ τὸ ὅποιον εἶνε ως τὸ σῆμά της καὶ τὸ οικόσημόν της.

'Αλλ' εἴχομεν εἰς τὴν έκθεσιν τοῦ «Παρνασσοῦ» ὄπωσδήποτε μίαν ίδεαν χρυσανθέμων, μέσα εις τὴν ποικιλίαν τῶν ἀποχρώσεων, εἰς τὰ κόκκινα σαρκόχροα συνεστραμμένα ἄνθη, εἰς τὰ κίτρινα περιπαθῆ συνηγγένεα πέταλα, εἰς τὰ λευκὰ φουντωτὰ λεπτότατα ἄνθη, εἰς τοὺς κλαίοντας θυσάνους, εἰς τὰ ιωδῶς στακτόχροα φύλλα, εἰς τοὺς ἀκτινωτοὺς μίσχους, εἰς τοὺς νανώδεις καυλούς, εἰς τοὺς σωληνοειδεῖς βοστρυχωμένους ίδιοτρόπους κάλυκας, εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν βλάστησιν, τὴν κάποιες ἔκτροπον, τὴν δίδουσαν τὴν χείρα εἰς τὸ ζωικὸν βασιλεῖον, τὴν προσλαμβάνουσαν κατὶ τι κόμης γυναικείας καὶ χάριτος ἐντόμου.

Καὶ ἦτο θαυμωτική, καὶ ἦτο εἰς ἄκρον περίεργος καὶ εἰς ἄκρον κομψὴ η έκθεσις αὐτη, ἀλλ' ὅχι καὶ καθόλου φαιδρά. Εἰς ἀντίθεσιν τῶν ἄλλων ἀνθέων ὅλων, τῶν ἀποτελούντων τὴν χαρὰν τοῦ ἔαρος,—τῶν ἀνθέων, τῶν ἀντιπροσωπευόντων τὴν ζωὴν καὶ διτελεῖ φαιδρόν, καὶ διτελεῖ ἔθυμον καὶ διτελεῖ δροσερώτερον καὶ μᾶλλον φρικιῶν ἡ ζωὴ, εἰς ἀντίθεσιν τῶν ρόδων καὶ εἰς ἀντίθεσιν τῶν ἀνεμωνῶν καὶ τῶν μηκώνων—συμβόλων, θάλειγες κανεὶς, τῆς γονίμου φύσεως—τὰ χρυσάνθεμα, ἄνθη βραδύνοντα, ἄνθη φινιοπωρινά, ἄνθη ἀσθενικά, χωρὶς ὄσμήν, χωρὶς ζωὴν σχεδὸν, γεννώμενα θάλειγες διὰ νὰ διακοσμοῦν λιποψυχούσσας δύσεις, δὲν δίδουν καρμίαν εὐθυμίαν καὶ καρμίαν ἀναπτέρωσιν εἰς τὴν ψυχήν.

"Ἐπρεπε νὰ τὴν ἴδῃ κανεὶς ύπο τὸ φῶς τῶν ἡλεκτρικῶν λαμπτήρων τὴν ἑσπέραν ή καὶ πρὶν ἀκόμη ύπο τὰ θυησκοντα φῶτα τῆς δύσεως τὴν έκθεσιν τῶν ἀνθέων αὐτῶν.

Ἄμεσως ή ίδεα κιτρινισμένων φύλλων ἥρχετο εἰς τὸν νοῦν, ή ίδεα ἥλιου θυησκοντος μέσα εἰς ωχροκίτρινα σύννεφα, ἥλιου ἀποσυρομένου εἰς ἑξατμίσεις χρυσοῦ. Καὶ ἥρχετο ως ἀχώριστος ἐντύπωσις ή ἐντύπωσις ἄγρων ὄρφανῶν ἀνθήσεως, ἀποφιλωμένων δένδρων, φύσεως βυθιζομένης εἰς τὸν μαρασμὸν τοῦ θανάτου . . .

Καὶ τότε ἐνθυμεῖτο κανεὶς διτελεῖ εἰδὲ τὰ χρυσάνθεμα, ὅλα αὐτὰ τὰ χρυσάνθεμα, ἀπλούστερα, ὀλιγώτερον πολύχρωμα, ὀλιγώτερον ποικίλα, ὅχι ἄνθη σαρκόχροα οὔτε ἄνθη βοστρυχωμένα, ἀλλὰ στρογγύλα, ὅλα κίτρινα ἐπὶ τῶν τάφων, κάτωθεν τῶν κυπαρίσσων, γύρω τῶν μαρμάρων, ἐκεὶ διόπου πτερυγίζει ὁ Όπνος καὶ ἡ Λήθη, ἐκεὶ διόπου τὸ φθινόπωρον εἶνε διαρκές, ἐκεὶ διόπου ὁ ἥλιος εἶναι πάντοτε χωρὶς ζωὴν ἡ φύσις.

Τὰ ἄνθη φεῦ! σπως καὶ οἱ ἄνθρωποι, δὲν εἶνε διτελεῖ διόπου τὰ γεωγραφικὰ πλάτη. Ἐκαστον προϊὸν τῆς ὄργανικῆς φύσεως ἀρμόζεται μὲ ίδιαιτέρον οὐρανόν, μὲ ίδιαιτέρον φύσιν, μὲ ίδιαιτέρον ἀτμόσφαιραν. "Οπως καὶ τὰ ὄρχιδειδη μὲ τὰ ζωικὰ σχήματα, μὲ τὰ ἀπίθανα χρώματα, μὲ τὰ τερατωδὴ φύλλα, μὲ τὴν ὄργιωσαν ἀνάπτυξιν, οὔτε καὶ τὰ χρυσάνθεμα μὲ τοὺς παραδόξους χρωματισμοὺς των φαίνονται εἰς τὴν διαγελώσαν ἐλληνικὴν φύσιν ὡς φυτικὰ τέρατα, ὡς ἀντινομίαι τῆς φύσεως, καὶ δὲν μᾶς δίδουν τὴν ζωὴν τοῦτον κατέβανταν ἐκείνην καὶ τὴν εὐφροσύνην τῶν ίδικῶν

μας ἀνθέων, τῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια πληημμυροῦν τοὺς κήπους μας, ἐπὶ τῶν ὅποιων τὸ παιδικόν μας δημια τὸ πρῶτον ἀνεπαύθη καὶ τὰ ὅποια ἐδρέψαμεν τὸ πρῶτον.

Ἡσθάνετο κανεὶς εἰς τὴν έκθεσιν τοῦ «Παρνασσοῦ» διτελεῖ εἰς χώρας μακρινάς, εἰς χώρας ζένας, ἄλλου πολιτισμοῦ, καὶ ἡσθάνετο διτελεῖ εἰς τὴν βλάστησιν ἐκείνην τὴν περίεργον, τὴν ωραίαν, τὴν ζένην ἐπρεπε νὰ ἐγείρωνται παχόδαι, νὰ κυκλοφοροῦν μουσμάτι, νὰ σπινθηρίζουν ἀνευρυμένοι ἀμυγδαλωτοὶ ὄφθαλμοι.

Καὶ ἐνθυμεῖτο κανεὶς τοὺς Σαμουράϊ τὸν Λοτί, τὰ τοπία τοῦ Γέδο καὶ τὰς κινεζικὰς εἰκόνας ἐπὶ χάρτου ὄρυζης, διόπου τὸν σκοτεινὸν καὶ τόσον ίδιοτροπὸν πολιτισμόν, μὲ τὸν ὅποιον τόσον ἀρμόζονται αἱ ίδιοτροποὶ καὶ διλως νεκραὶ αὗται βλαστήσεις.

Καὶ διὰ τοῦτο ἵσως καὶ ὁ κόσμος, ὁ ὅποιος ἐκυκλοφόρει εἰς τὴν έκθεσιν τῶν χρυσανθέμων, ἐφαίνετο ωραιότερος, διὰ τοῦτο αἱ κυρίαι εἶχον κατί τι τὸ φευδάρι λεπτὸν καὶ τὸ ξενικῶς ὅχαρι καὶ διὰ τοῦτο εἶχον οἱ ὄφθαλμοὶ ἀνταυγείας ἀλλαγῆς καὶ διὰ τοῦτο ἐνοστάλγει κανεὶς ἐκεὶ μέσα Ελλάδα καὶ Ελληνίδας ως ἐρριμμένος ἐπὶ ἄλλης ἀκτῆς καὶ ως διορῶν νέα πρόσωπα καὶ ως θερμαινόμενος ύπο ζένους ἥλιους.

Καὶ ἀν ἦτο μελαγχολικὸν καὶ ἀν ἦτο παράξενον τὸ συναίσθημα, ἦτο δημια νέον καὶ ἦτο ἐκτάκτως γλυκύ.

N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Εκ του βραχευθέντος ἐν τῷ δραματικῷ ἀγῶνι τοῦ « Ἐλληνισμοῦ » δράματος τοῦ κ. Χ. Χρηστο-
βασιλη « Γιὰ τὴν Πατρίδα » δημοσιεύμεν δύο ἀποσπάσματα, ἵνα δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας
τὸν « Παναθηναϊόν » ἰδέαν τινὰ τοῦ ἔργου τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ Α' ΠΡΑΞΕΩΣ

[Ἡ σκηνὴ ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν τῷ Σεραγίῳ τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ. Οἱ Ἀλῆ Πασιᾶς, σιήσας τεχνητῶς παγίδα
εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν μεταβάτων εἰς Ἰωάννινα ὡς συμμάχων ὅρδοντος περίπου Σούλιωτῶν Λάμπρου Τζα-
βέλλαν, περιέμενε τὴν μεγάλην εἴδησιν τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς, ἥν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τὰ πιστά τον δόγμα τὸν
Θανάσην Βάγιαν καὶ τὸν Τακῆρο - Δαμπάζην, οἵτινες εἰδέχονται φέροντες αὐτῷ τὴν χαροποίὸν ἀγγελίαν τῆς
συλλήψεως τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα μετὰ τῶν ὑπὸ αὐτῶν ἀνδρείων Σούλιωτῶν].

Ἀλῆ Πασιᾶς
(τὸν ἀγκαλιάζει).

Νὰ ζήσετε, ὥρε παιδιά! γιὰ νὰ σᾶς καμαρόνω!
Ἐ! τώρα ἔγινα σωστὸς βεζόρης τοῦ Γιαννίνου!
Ὀποῦ τὸ Σούλι βρίσκεται στὴ φτέρωνα μου ἀποκάτω!

(Ἐμβαίνοντος οἱ δεσμοφύλακες φέροντες δεμένον δπισθάγκωντα καὶ
ἀφωλισμένον τὸν Λάμπρον Τζαβέλλαν).

(Ἐκπληκτός).

Καλῶς τονε τὸν ἀρχηγό, τὸν παπετάν Τζαβέλλα!
Μπᾶ! πῶς εἶσαι ἔτοι; Τί ἔπαθες; Ποῦ εἶναι τὸ ἀρματά σου;
Ποῦ τάχεις μ' αἷμα τούρκικο βαμμένα; Δὲ μοῦ κραίνεις;
Ρωτᾶς ἀκόμα, ἀντίχριστε; Ρωτᾶς σᾶ νὰ μὴν ξέρῃς,
Καὶ θέλεις μὲ τὴ θέση μου αὐτὴ νὰ περιπαίξῃς!
Σαράντα χρόνια τὴν Τουρκιὰ μὲ πάθος πολεμάω,
Ἄλλα ποτὲ μὲ ἀποστὰ δὲ νίκησα πανένα!

Οσους ὡς τώρα νίκησα, τοὺς ἔχω νικημένους
Σᾶν παλληκάρι ἔντιμο καὶ σὰν Σουλιώτης ἄξιος!

Ποτέ, ποτὲ τὴν ἀποστὰ δὲν εἶχα σύμμαχό μου!
Χαχαχαχά! Σ' εὐχαριστῶ πολύ, ὥρε Κύρο Λάμπρο,
Ποῦ μ' ἔκαμες κι' ἐγέλασα μὲ τὴν καρδιά μου ὅλη!

Ἄσ εἰν' καλὰ τὸ Σούλι μου, Ἀλῆ, καὶ ὅδοιννυ μέρες
Ὀποῦ τὰ γέλοια κ' ἡ χαρά, ποῦ ἀπολαβαίνεις τώρα,

Νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ μύτη σου! Μόνον νὰ ζῇ τὸ Σούλι!
Ἐ! τώρα ποῦ στὰ χέρια μου σ' ἔχω καλὰ βαλμένο

Θὰ τὴν πατήσῃ τ' ἀτι μου γλήγορα τὴν αὐλή σου!

Ο δρόμος εἰν' ἀνώφερος, καὶ τ' ἀτι σου δὲ βγαίνει!
Καὶ ξέμαθες νὰ περπατῆς πεζός, σᾶν δταν ἥσονν

Ἐνας ἀγᾶς ἀσήμαντος ἀπὸ τὸ Τεπελένι,
Κ' ἔκλεφτες μὲ τὴ μάννα σου τοῦ Γαρδικιοῦ τὰ γίδια!

Καὶ τώρα ἔγεινες πασιᾶς! Χαχαχαχά!

Ἀλῆ Πασιᾶς.

Λάμπρο - Τζαβέλλας.

Ἀλῆ Πασιᾶς.

Λάμπρο - Τζαβέλλας.

Ἀλῆ Πασιᾶς (μὲ θυμόν).

Γκιαούρη!
Μάσε τὴ γλῶσσά σου, γιατὶ μ' ἔνα μου νεῦμα μόνο
Χίλια κομμάτια γένεσαι!

Τὸ θάνατο ποτέ μου,

Ἀλῆ, δὲν τὸν φοβήθηκα! Κι' οὕτε θὰ μοῦ περάσῃ
Ἀπὸ τὸ νοῦ καμμιὰ φορὰ δ φόρος τοῦ θανάτου!

Ἐκεῖνοι, ποῦ τὴν ἀποστὰ μὲς τὴν καρδιά τους ἔχοντα,
Εἰν' ἀναντροὶ, καὶ τρέμοντες στὴν ὁψη τοῦ θανάτου!

Ἀλῆ Πασιᾶς.

Δάμπρο - Τζαβέλλας.

Ἀλῆ Πασιᾶς.

Δάμπρο - Τζαβέλλας.

Δάμπρο - Τζαβέλλας (μὲ χαράν).

Δάμπρο - Τζαβέλλας.

Δάμπρο - Τζαβέλλας.

Δάμπρο - Τζαβέλλας (Ἀπὸ τὴν θύραν).

Ἀλῆ Πασιᾶς.

Τζαβέλλα, ἀν̄ θέλης τὴ ζωὴ, τὴ λεντεριά σου ἀν̄ θέλης,

Ἄν θέλης νὰ εἰσ' ἀρματωλὸς καὶ σὺ καὶ τὸ παιδί σου,
Στὰ πλειό καλὰ τοῦ κράτους μου καὶ πλούσια ἀρματωλίκια,
Σὲ δυὸ τρεῖς μέρες τὸ πολὺ τὸ Σούλι νὰ μοῦ δώσῃς!

Ορίστε γνώση ἀπὸ πασιᾶ, μνελὸ ἀπὸ βεζόρη!

Ἄν σὲ τρεῖς μέρες τὸ πολὺ τὸ Σούλι δὲ μοῦ δώσῃς,
Τὸ γνιό σου τὸ μονάχοιβο, τὸ Φῶτο θὰ σουβλίσω.

Κι' ἀπόδιπλα στὴν ψηταριὰ τὸν ἴδιο θὰ σὲ βάλω

Ωσὰν ἀρνὶ τὴν Πασκαλιὰ νὰ τὸν στρηφογνώζῃς!

Ἐ! τώρα πλειὰ μὲ νίκησες! Δὲν ἔχω ἄλλο λόγο!

Πᾶρε τὸ Σούλι, κι' ὅλο μου τὸ βύο, κι' ὅτι ἄλλο θέλεις.

Γιὰ νὰ μὴ πάθη τίποτα τὸ μαῦρο τὸ παιδί μου!

Γιὰ τὸν παιδιοῦ μου τὴ ζωὴ σοῦ γίνομαι προδότης!

Προδότης τῆς Πατρίδας μου! προδότης τοῦ Σουλιοῦ μου!

Αφοῦ σοῦ ἥλθε τὸ μναλό, δός μου τὸ Σούλι τώρα

Γιὰ νὰ σὲ κάμω ἀρματωλό...

Καὶ πῶς νὰ σοῦ τὸ δώσω,

Μὲ χέρια δίχως δύναμη, πιστάγκωντα δεμένα.

Λῦσε τὰ χέρια μου μπροστά, δόσε μον τὸ ἀρματά μου,

Κι' ἀπόλυτο με ἐλεύθερο νὰ πάω... γιὰ τὸ Σούλι...

Κι' ἀν μ' ἀπατήσῃς;

Τὸ παιδί τοῦ Δάμπρου τὸ Τζαβέλλα

Εἶραι στὰ χέρια τοῦ Πασιᾶ καὶ θὰ μοῦ τὸ σουβλίσῃ!

Τὰ χέρια νὰ τοῦ λύσετε!

(Ο Θανάση - Βάγιας κόπτει τὰ δεσμὰ ἀμέσως, δ δὲ Ἀλῆ Πασιᾶς
τοῦ προτείνει τὸ ἀρματά του).

Πᾶρε καὶ τὸ ἀρματά σου,

Καὶ πήγαινε στὸ σπίτι σου, καὶ σὲ τρεῖς μέρες μέσα

Προσκυνημένο σύψυχο τὸ Σούλι νὰ μοῦ φέρῃς!

(Ο Τζαβέλλας ζώντει τὰρματά του, πλησιάζει τὸν Πασιᾶ
καὶ τὸν ἀποχαιρετᾷ).

Σ' ἀφίνω γειά, Βεζόρη μου!

Ωρα καλή σου, Δάμπρο!

Πασιᾶ! καλὴ ἀντάμωση! σὲ τρεῖς ἡμέρες μέσα!

(Ἀπὸ τὴν θύρα).

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΗΣ Γ' ΠΡΑΞΕΩΣ

[Ἡ σκηνὴ εἰς τὰ στενὰ τοῦ Σουλίου. Οἱ Ἀλῆ - Πασιᾶς, ἴδων τὸν ἀρχηγὸν τῶν συμφίλων θέντον
ἀρχηγῶν Γιώργου Μπότσαρη καὶ Λάμπρου Τζαβέλλα Σουλιώτας, ἐγκαταλείγοντας τὰ στενά, ἄντα ἐθεωροῦντο
ὡς κλεῖς τοῦ Σουλίου, καὶ ὑποχωροῦντας, καὶ νομίσας βεβαίων πλέον τὴν νίκην του, λέγει πρὸς τὸν ἀρχη-
στράτηγὸν του Σιλιχτάρο :]

Ἀπόψε θέλω, Σιλιχτάρο, νὰ κοιμηθῶ στὸ Σούλι.

Καὶ νᾶχω κατοικία μου τὸν Μπότσαρη τὸ σπίτι.

Οποιος στὸ Σούλι πρωτομῆτη ἀπ' ὅλο τὸ στρατό μου,

Χίλια φλωριὰ βενέτικα, γιὰ κέρασμα θὰ λάβῃ,

Κι' δποιος αὐτὸ τὸ μήνυμα ἐδῶ μοῦ πρωτοφέρῃ

Κι' αὐτὸς θὰ λάβῃ ἐκατὸ φλωριὰ γιὰ κέρασμά του.

Πήγαινε, Σιλιχτάρο μου, καμάρι τοῦ στρατοῦ μου!

(Ο Σιλιχτάρος ἐξέρχεται ὑποκλινόμενος).

Τώρα, Θανάση καὶ Ταχήρ, μπορῶ νὰ εἰπῶ πῶς εἶμαι
Σωστὸς βαλῆς τῆς Ρούμελης, βεζύρης τοῦ Γιαννίνου.
Τὸ Σούλι τ' ἀνυπόταχο μὲ τὸν κακοὺς Σουλιῶτες,
Ἄφοντας ἔγεινα πασιᾶς, μοῦ βάραιναν τὰ στήθια.
Τοὺς εἶχα ἀδιάκοπα φοριὸ δάπανω στὴν ψυχὴ μον,
Σᾶ νὰ εἶχα ἀπάνω στὴν καρδιὰ τὸν Ὄλυμπον ἀκέριο,
Μὲ τὲς σαράντα δυὸ κορφές, τὲς καταχιονισμένες.
Ἐνας τρεχάτος ἔρχεται!

Σηκοπὸς (εἰσερχόμενος).
Άλη Πασιᾶς (μὲ χαράν).

Θὰ πάρθηκε τὸ Σούλι
Καὶ τὸ καλὸ τὸ μῆνυμα μοῦ φέρει δὲ καημένος!
Θανάση! ἐκατὸ φλωριά, πὸ τὸ δισάκνι βγάλε
Πὰ νὰ τὰ δώσω κέρασμα σ' αὐτὸν δόπον μοῦ φέρει,
Πνιγμένος σιδὼν ἰδρωτά του, τόση μεγάλη δόξα!

Θανάση - Βάγιας. (Ἐξάγει σακκίδιον πλῆρες καὶ τὸ δίδει εἰς τὸν Ἅλη Πασιᾶν).

Πασιᾶ μον, λάβε τὰ φλωριά, καὶ δὲ Θεός νὰ δώσῃ
Νὰ σὲ ἴδουν τὰ μάτια μον, κι' ἀκόμα πλειὸ μεγάλο.
Διογτάρι τῆς Ἀρβανιτᾶς, τῆς Ρούμελης ξεφτέρι,
Νάναι πολλὰ τὰ χρόνια σου καὶ ἡ δόξα σου μεγάλη,
Καὶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἔνδοξοι στὸν ἵσκιο σου νὰ ζοῦμε!
Φύγε, Πασιᾶ μον! Γρήγορα πετάξου στὸ Βοριᾶ σου
Καὶ τρέξε γιὰ τὰ Γιάννινα!

Ταχήρ Αμπάζης.

Ἄγγελιαφόρος.

Ταχήρ Αμπάζης
(ἐκπληκτος).

Άλη Πασιᾶς.

Άγγελιαφόρος
(εἰσερχόμενος).

Άλη Πασιᾶς
(περιτρομος).

Σιλιχτάρης.

Σαμουνήλ
(πρὸς ἕνα Σουλιώτην).

Ἐνας Σουλιώτης
(ἀναβαίνων εἰς τὸν βράχον).

Τρελλάθηκες, καημένε;
Τὲ λόγια εἶν' αὐτὰ ποῦ λέσ;
Δὲν πάρθηκε τὸ Σούλι;
Τὸ Στράτεμά σου κλείσανε οἱ ἄνομοι Σουλιῶτες
Κι' ἀπὸ τές τέσσερες μεριὲς μὲ λύσσα τὸ χτυποῦνε.
Τρέχει τὸ αἷμα σᾶ νερό, τὸ τούρκικο τὸ αἷμα!
Τέτοια καταστροφὴ ποτὲ δὲ Αρβανιτὰ δὲν εἶδε!
Οὐμέρ Βρωνώη, τ' ἄλογο! Χαθήκαμε, Ταχήρ!

Μᾶς πλάκωσεν δὲ Μπότσιαρης, μᾶς πλάκωσε δὲ Τζαβέλλας!

Η μυρωδιὰ τοῦ χνώτου τους ἀρχίζει νὰ μὲ πνίγη!

(Ἐξέρχονται ὅλοι ἀπὸ τὴν σηνὴν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ἄλλο εἰσέρχονται ἀπειροῦ φυγάδες Τοῦρκοι καὶ ἐξέρχονται ἀλαλάζοντας ἀπὸ τὸ αὐτὸ μέρος, ὅποθεν ἐξῆλθεν δὲ Άλη Πασιᾶς. Τελευταῖς ἐμβαίνει δὲ Σιλιχτάρης).

Τ' εἶν' τὸ κακό, ποῦ γίνηκε τοῦτο τὸ καλοκαίρι!
Ἀνάθεμά σε, Άλη - Πασιᾶ, βεζύρη τοῦ Γιαννίνου,
Ποῦ πῆγες καὶ πολέμησες μὲ τὸν Κακοσουλιῶτας,
Καὶ ἔκανες τὴν Ἀρβανιτὰ τὰ μαῆρα νὰ φορέσῃ!

(Ἐξέρχεται καὶ δὲ Σιλιχτάρης ἀκολουθῶν τὸν Ἰδιον δρόμον, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἰσέρχονται οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Σαμουνήλ).

Ἐσύ, ποῦ εἶσαι νιώτερος, ἀναίβα ἐκεῖ στὸ βράχο,
Κι' ἀγνάντεψε κατακαμπῆς, ποῦ βρίσκονται οἱ Τοῦρκοι!
Πήρανε δρόμο περισσό, καὶ τρέχοντας πηλαδῶντας,
Μοιάζουν κοπάδια πρόβατα, μοιάζουν κοπάδια γίδια,
Ποῦ τρέχουντε στὰ τέσσερα, λυκοκυνηγμένα,
Καὶ πλειὸ μπροστά, πολὺ μπροστά, τρέχει ἔνας καβαλλάρης,
Σᾶ νάναι τοῦ Βοριᾶ παιδὶ καὶ τῆς Νοτιᾶς ἄγγόνι.

ΝΕΑΙ ΠΗΓΑΙ

ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

(«Ἡ Ανεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ενράπη» ὑπὸ Γ. ΙΖΑΜΠΕΡ).

Σύνουσα ήματες ἐδημοσιεύθη ἀρτεῖ ἐν Πλατιστοῖς.

Ο κ. Γκαστὼν Ἰζαμπέρ ἐδημοσίευσε μελέτην ἀποτελούσαν συμβολὴν εἰς τὴν ιστορίαν τοῦ ἡμετέρου Ἐθνους σημαντικωτάτην ὑπὸ τὸν τίτλον ἡ «Ανεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Εύρωπη».

Ἐὰν δὲ ὁ κ. Ἰζαμπέρ ἤθελε χρησιμοποιήσει μόνας τὰς πηγάς, ἀπὸ τὰς ὄποιας ἤντλησαν οἱ μέχρι τοῦδε ιστορίσαντες τὸν ἡμέτερον ἀγῶνα ἀπὸ τῆς ἀπόφεως τῶν διπλωματικῶν αὐτοῦ περιπετειῶν, ἡ συγγραφὴ αὐτῆς οὐδὲν νέον θὰ παρουσίαζεν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ιστορικὰς εἰδήσεις.

Αλλ' οἱ Ἰζαμπέρ ἤντλησεν ἀπὸ νέων πηγῶν μεγίστου κύρους ὡς ἐκ τῆς ἐπισημότητος αὐτῶν, αἱ ὄποιαὶ δὲν εἶχον παραδοθῆ πρότερον εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ιστορίας καὶ δὲν ἤδυναν νὰ ἔχουν ταύτας ὑπὸ δῆθινον αὐτοῖς οἱ οἰκειότερον τελοῦντες πρὸς τὰς διπλωματικὰς πηγὰς ἐκ τῶν γραψάντων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόσον ἐνδιαφέροντος τὸ Ἐλληνικὸν Ἐθνος θέματος, οἱ Prokesch Osten, οἱ Gervinus, οἱ Mendelssohn-Bartoldy, οἱ Hertzberg, οἱ Yemeniz, οἱ De Viel Castel, οἱ Blavard, οἱ Finlay, οἱ Stapleton.

Αἱ νέαι χειρόγραφοι πηγαὶ τοῦ Γάλλου συγγραφέων, δημοσιολόγου μᾶλλον ἡ ιστορικοῦ, ἀπορρέουν πᾶσαι ἀπὸ τῶν ἀρχείων τοῦ Γαλλικοῦ Υπουργείου τῶν ἔξωτερων, εἴναι δὲ αὗται κατὰ πρῶτον λόγον ἡ πολιτικὴ ἀλληλογραφία τῶν παρὰ ταῖς αὐλαῖς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ τῇ Πύλῃ ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλίας, ὡς τοῦ κόμητος de la Ferronnays πρεσβευτοῦ ἐν Πετρουπόλει, τοῦ δουκὸς de Mortemart, τοῦ Latour-Maubourg, τοῦ στρατηγοῦ Cuilleminot, τοῦ πρύγκιπος de Polignac, ὡς καὶ διάφορα ὑπομνήματα καὶ διπλωματικὰ μελέται, ἐν αἷς σπουδαιότατη ἡ τοῦ la Ferronnays «Σκέψις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἀνατολῆς».

Ο συγγραφεὺς δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ φιλέλην κατὰ τὴν εὐρεῖαν σημασίαν, ἢν συνείσαμεν νὰ δίδωμεν εἰς τὸ δύνομα τοῦτο, ἀπονέμοντες ἐξαιρετικῶς τὸν τίτλον τοῦ φιλέληνος εἰς μόνους ἐκείνους, οὓς θεωροῦμεν ὡς ἔχοντας καθῆκον νὰ ἀγαπῶσι τὴν ἡμετέραν πατρίδα πλειότε-

ρον ἡμῶν αὐτῶν. Αλλ' οὐχ ἦτον πνεῦμα συμπαθείας πρὸς τὸ Ἐλληνικὸν Ἐθνος δήκει δι' ὅλων τῶν γραμμῶν τῆς συγγραφῆς ταύτης, δταν δὲ περιγράφη τὰς ἡρωικὰς σελίδας τῆς μεγάλης τοῦ 1821 ἐποκοίας, ἡ φράσις τοῦ συγγραφέως διοισθαίνει τοῦ διπλωματικοῦ τύπου, τοῦ ὄποιαν τὴν σφραγίδα φέρει ἡ μελέτη αὐτῆς, καὶ ἀνέρχεται εἰς ὑψός λυρισμοῦ. Εὔτυχείς οἱ λαοί, οἱ δυνάμειοι νὰ προκαλοῦν τὸν θυμασμόν. Τὴν εὐτυχίαν δὲ ταύτην ἔχευρον νὰ ἔλκουν πρὸς ἔαυτους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνηκούστων δεινοπαθειῶν καὶ αὐτῶν τῶν σφαλμάτων τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀπολυτρώσεως οἱ πατέρες ἡμῶν.

«Τοῦ ἡρωϊσμοῦ τὰ δικαιώματα δὲν ἀπόλλυνται ποτέ», λέγει ὁ κ. Ἰζαμπέρ, δταν ἔχηγγη πῶς τοῦ Κανάριον ἡ ἀλησμόνητος νὺξ ἐν τῷ λιμένι τῆς Χίου καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἡ ὄλοκαύτωσις ἔχεισαν παρ' δλας τὰς ἀντιξόους διαθέσεις τὴν εὐμένειαν τῶν κυβερνήσεων.

Εἶναι δηντας μεγάλη ἀλήθεια, δτι ὁ ἡρωϊσμὸς ἀποτελεῖ τὴν ἐπισημοτέραν κύρωσιν τῶν δικαιών εἰδότος Ἐθνους, ἀλήθεια ἡς ἡ ἀξία διέφυγεν ἡμᾶς δυστυχῶς κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ Εθνικοῦ ἡμῶν βίου. *

Ο κ. Ἰζαμπέρ παρ' δλην τὴν πρὸς τὸ Ἐλληνικὸν Ἐθνος συμπάθειαν, δτι φαίνεται διαδός ἐνθουσιώδης τῆς ἀρχῆς τῶν ἔθνοτήτων, τὴν ὄποιαν ἔθεσε πρὸ τοῦ πολιτισμοῦ διὰ ἐννεαετῶν αἰματηρῶν ἀγώνων ἡ Ἐλληνικὴ φυλή. Ἀνομολογεῖ ἐν τούτοις, δτι ἡ Ἐλλὰς ἔδωκε τὸ παράδειγμα πρὸς δημιουργίαν καὶ ἀλλων Ἐθνῶν ἐρειδομένων ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἐθνικῆς συνειδήσεως, ἡς ἄνευ δὲν δύναμαι νὰ ἔννοήσω ἀλλην ἀρχήν, εἰμὴ τὴν ἀρχὴν τῆς βίας τοῦ ισχυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου, τὴν ὄποιαν οἱ δυνάσται τῶν χρόνων, καὶ ὅντας ἡ Ἐλληνικὴ φυλὴ ἡγωνίζετο ὑπὲρ τῶν δικαιών της, εἶχον ἀναγάγει εἰς δόγμα θρησκευτικόν.

Κατὰ τὸν συγγραφέα ἡ ἀρχὴ τῶν ἔθνοτήτων, ἐν ἀλλοις λόγοις ὁ σχηματισμὸς τῶν Κρατῶν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἔθνικῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, εἴναι ἀρχὴ διαβατικὴ καὶ ἐφήμερος, τὴν ὄποιαν θὰ ἐπακολουθήσῃ ἐτέρα, ἡ τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, ὑπὸ κοινοὺς πολι-

τικούς καὶ δικαστικούς ὄργανισμούς πάντων τῶν
κρατῶν· διὰ τῆς εὐχῆς δὲ ταύτης καὶ τερματίζει
τὴν συγγραφήν του ὁ κ. Ἰζαμπέρ.

Αλλ' ἐὰν ἐπιφυλάσσεται ποτε εἰς τὴν ἀνθρω-
πότητα εὑδαίμων ἐποχή, καθ' ἣν τὰ ιδεώδη τοῦ
Συνεδρίου τῆς Χάγης θὰ ἔξελθουν τῶν ὄριων τῆς
οὐτοπίας καὶ θὰ εἴρουν ἔδαφος ἐν τῇ πραγματι-
κότητι, ποὺ ἀλλαχοῦ δύναται νὰ στηριχθῇ τὸ
εὐγενὲς τοῦτο ὄντειρον, εἰμὴ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν
ἔθνοτήτων, καὶ πᾶς εἶναι δυνατὸν νὰ κλεισθοῦν
ποτε τοῦ Ἰανοῦ αἱ πύλαι, δταν ἡ βία καὶ οὐχὶ
ἡ ἔθνικὴ συνείδησις θὰ καθορίζουν ἐν τῷ μέλλοντι
τὰ ὅρια τῶν πολιτειῶν;

Ἡ μανία τῆς συστηματοποίησεως τῶν πάντων, ὁ ἔρως τῆς συνθέσεως προάγει τὸν κ. Τζαμπέρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος εἰς μεγάλην ἀνακρίβειαν ἴστορικὴν καὶ κατὰ τοῦ Ἐλληνικοῦ Εθνους ἀδικίαν, κατὰ τῆς ὅποιας δὲν δύναται ἡ νὰ διαμαρτυρηθῇ ἡ ἀλήθεια.

Διαιρῶν τὰ νεοσχημάτιστα κράτη εἰς κράτη
ἀνιστάμενα ἐξ ἑαυτῶν, καὶ εἰς κράτη κατόπιν
ἄγωνων ἀνεπαρκῶν καὶ ἀκάρπων δημιουργού-
μενα διὰ τῆς παρεμβάσεως τῶν ζῴων, συζευ-
γνύει ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ περιόδῳ τὴν Ἑλλάδα,
τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Κρητικὴν πολιτείαν.
«Αἱ αὐταὶ περιστάσεις πανομοιότυποι, λέγει,
παρουσιάζονται ἐπ’ αὐτῶν· ἐπαναστάσεις ἐξερ-
ράγησαν ἐν αὐταῖς, ἀλλ’ αἱ δυνάμεις των ἀπέ-
θησαν ἀνεπαρκεῖς, διπλῶς οἱ ἐπαναστάντες λαοὶ
ἀποκτήσουν ἀφ’ ἑαυτῶν τὴν ἐλευθερίαν».

Δέν βλέπω ἐν τούτοις τὴν ὄμοιότητα μεταξὺ ἐννεατῶν ἀγώνων, καθ' οὓς ἔκάστη ἡμέρα ἐσπειρίωνε καὶ μίαν σελίδα ἡρωϊσμοῦ ἢ μίαν μαρτυρικὴν θυσίαν, καὶ τῆς δημιουργίας τῆς Βουλγαρικῆς ἡγεμονίας κατόπιν ἐνὸς πολέμου τῆς Πρωσίας πρὸς τὴν Τουρκίαν ἀνενοεῖται τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ θυσίας, πλὴν τῶν περιλαλήτων Βουλγαρικῶν ὡμοτήτων τῆς Βατάκ, τὰς ὁποίας τόσον ἐπωφελῶς ὑπὲρ τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ ἔξετραγγάδησεν ἡ κοσμοπολιτικὴ φιλανθρωπία τοῦ Γλάδστωνος. Ός πρὸς τὴν Κρήτην ἡ ἔξομοίωσις τοῦ συγγραφέως εἶναι ἐξ ἴου ἀτυχής, ἀλλὰ διὰ λόγον ἀπολύτως ἀντίστροφον, ἀφοῦ ἡ Κρήτη ἡτο ἐλευθέρα ἀφ' ἑαυτῆς, ὅταν ἡ παρέμβασις τῶν δυνάμεων συνέστησε τὸ ἐν ισχύι πολιτικὸν αὐτῆς καθεστώς.

διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καὶ τῶν αὐτῶν θυσίων.

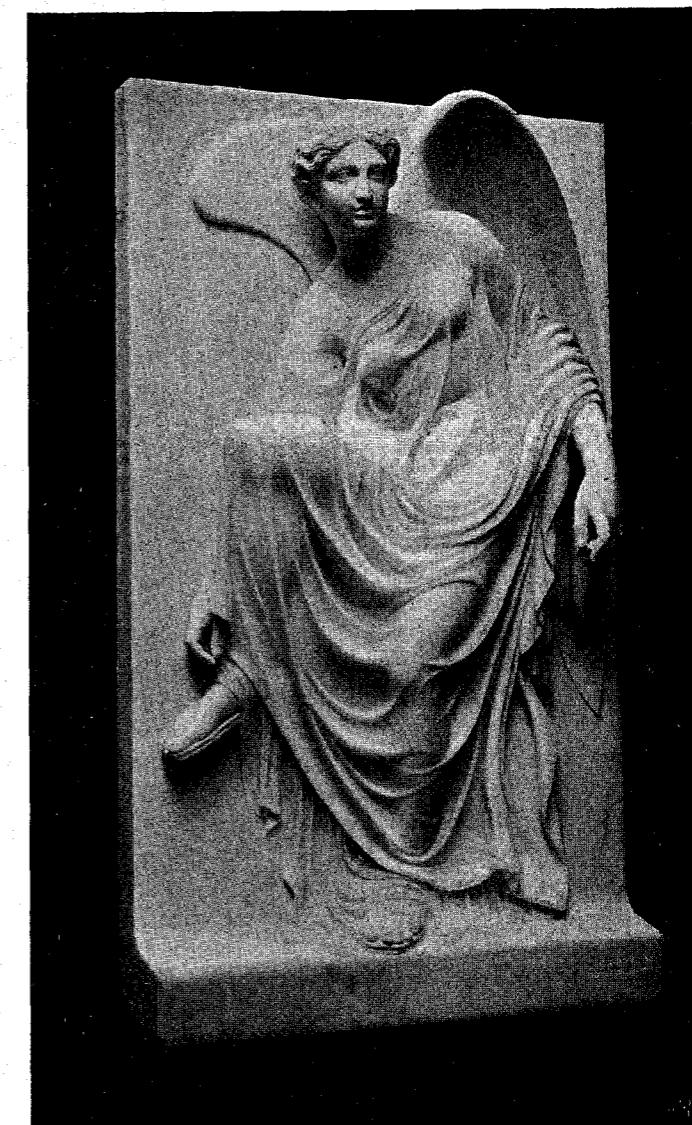
'Επι τῆς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἱστορήσεως τῶν ἐστερεικῶν ἡμῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ἀγῶνα δὲν θέλω ἐνδιατρίψει. Εἶναι θέμα, τὸ ὅποιον οἱ ἡμέτεροι ἀπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη καὶ οἱ ζένοι πάντες ἐπραγματεύθησαν καὶ εὐρύτερον καὶ μετὰ μεγαλειτέρας ἀρμοδιότητος.

Διότι: ώς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ ἡμῶν πράγματα ὁ συγγραφεύς, ὁ ὅποιος φάνεται γνώστης καὶ τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ὑποπίπτει πολλάκις εἰς σφάλματα. Ό Λάμπρος Κατσώνης φέρεται ἐν αὐτῇ ώς Λάμπρος Κατσαντώνης. Περὶ Κολοκοτρώνη γράφει, ὅτι ἐκ Κερκύρας, ὃπου εἶχε καταφύγει, μετέβη εἰς Μάνην καὶ αὐτὸς ἐξήγειρε τοὺς Μανιάτας· ἐξ ἵσου δὲ ἀτυχῆς δοσον καὶ ἡ ἴστορικὴ αὕτη ἀνακρίβεια εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως χαρακτηρισμὸς τῆς λευκοτέρας ταύτης ὑπὲρ πᾶσαν ἀλλην τοῦ Ἀγῶνος μορφῆς, τοῦ Κολοκοτρώνη. Ό Κολοκοτρώνης κατὰ τὸν συγγραφέα ὑπῆρξε τὸ δεινότερον πρόσκομμα πρὸς συγκρότησιν εὐρύθμου κυβερνήσεως διὰ τοῦ ἀσυμβίβαστου χαρακτῆρός του καὶ τῶν ἀπερισκέπτων ἐκρήξεων τῆς ὄργῆς του (par ses colères irréfléchies). — Οταν δὲ ὁ κ. Ιζαμπέρ λέγῃ που τῆς συγγραφῆς του, ὅτι ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς κατέφυγεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὅρους Ἐρυμάνθου μονὴν τῆς Ἀγίας Λαύρας, παρέχει διὰ τῆς παραδοροῦσας ταύτης μικρὸν δείγμα τῆς πρὸς τὴν γεωγραφίαν ἔχορότητος καὶ ἀλλων σοφῶν Γάλλων, ὁποῖος καὶ ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Λαρούς

φέρονται ἐπάλληλοι δύο πόλεις ἑλληνικαί, ή Τρίπολις μὲ 10,057 κατοίκους καὶ ἡ Τριπολίτζα μὲ 7,500. Ἀλλὰ καὶ ζηλοτύπου φιλαυτίας παρέχει δεῖγμα, δταν οἰκειοποιήται ώς Γάλλοι τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν. «Οἱ γνωστότεροι, λέγει, τῶν Γάλλων φιλέλλήνων τῆς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως περιόδου ἦσαν ὁ Κοραῆς, ὁ Πουκεβίλ, ὁ Ραφφενέλ, ὁ Φωριέλ». Εἶναι ἀληθὲς δτι ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ εἰς τὸ Πέρι Λασαιᾶ ἐφέρετο δτι κείται ἐν τῇ Ἱσα τῇ φυσάσῃ ἀγαπητῇ γῆ τῶν Παρισίων, καὶ δτι τὴν ἐπιτύμβιον ταύτην ἐπιγραφὴν εἶχε συντάξει ὁ ἔδιος. — Ἀλλὰ ῥίγος ὁδύνης ἥθελε διατρέξει τὰ ὄστα του, ἢν ἔφθανε μέχρις αὐτῶν ἡ εἰδῆσις δτι ἀνήκον ποτε εἰς Γάλλογ φιλέλληνα.

’Αλλ’ ἂς ὅπισθοδρομήσω εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀπὸ τῶν ὅποιων μὲν ἀπεμάκρυνεν ἡ τόσον ἄδικος γνώμη τοῦ συγγραφέως ὅτι Ἐλλὰς καὶ Βουλγαρία ἐπέτυχον τὴν αὐτοκυριαρχίαν των

ΣΥΓΧΡΟΝΩΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Γλύπτης : Γ. Βροῦτα

NIKH

(Αντιγραφή και συμπλήρωσης ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Παρθενώνος)

'Επι ένδος καιριωτάτου προβλήματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐπανάστασιν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου αἱ γνῶμαι τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ καὶ τοῦ Μεγάλου Ἑλληνος Ἰωάννου Καποδιστρίου συνέτυχον ἐπὶ τῷ αὐτῷ, ὁ συγγραφεὺς ἐμφανίζει τὴν κατὰ τοῦ

Ιωάννου Καποδιστρίου προκατάληψιν αύτού, ητίς ἀναπτηδὲ ἀγὰ πᾶσαν αὐτοῦ σελίδα, ἐν τῇ γίνεται μνείᾳ περὶ τοῦ Μεγάλου Ἑλληνος. Τὴν προκατάληψιν ταύτην ἔξηγε ὡς ἐκ τῶν πηγῶν, ἀφ' ὧν ἦντλησεν ὁ συγγραφεὺς. Τὰς κρίσεις του, περὶ τοῦ Καποδιστρίου, οὐχὶ ὡς διπλωμάτου ἀλλ' ὡς κυβερνήτου, μορφώνει κυρίως ἐκ τοῦ πλουσίου θησαυροῦ τοῦ ἀρχείου τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς πατριδός του. Καὶ τὸ ἀρχεῖον τοῦτο δὲν ἥδυνατο βέβαια νὰ τῷ παράσχῃ ὑλικὸν πρὸς εὐμενεῖς κρίσεις, ἀφοῦ ὡς γνωστὸν, ἀφ' ἣς ἐπάτησεν εἰς τὴν Ἐλλάδα τὸν πόδα ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἐλλάδος μέχρι τοῦ λυγροῦ θανάτου του, ἡ πολιτικὴ τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν ἀνηλεῶς ἐχθρικὴ πρὸς αὐτόν, δὲν συνετέλεσε δὲ ὀλίγον ἐμμέσως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τραγικὸν τέλος του, ὡς θέλω ἀναπτύξεις ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς μελέτης ταύτης ἐπὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ κ. Ἰζαμπέρ.

Τὸ πρόβλημα περὶ οὗ ἀνωτέρω εἶνε τὸ ἔξθις.

³ Ήτο κατά τό 1821 ὡριμος ἡ ἐλληνική φυλή και εὐθετος ἡ περίστασις διὰ τὴν ἑξέγερσιν;

Ο συγγραφεὺς συλλέγει, οὕτως εἰπεῖν, τὰς ψήφους τῶν δύο κορυφαίων κατὰ τὴν διάνοιαν Ἑλλήνων.

«Ο Κορακής, λέγει, προσέβλεψε μετά μερί-
στης ἀνησυχίας πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ
1821.—Ἐκρινεν δὲ ή ἐκλογὴ τῆς ὥρας τοῦ
κινήματος ἦτο κακή, δλως πρόωρος (*mal choi-
sie, prématurée*). Ήχετο δπως ή Ἐλλὰς
πρὶν ἀποτινάξῃ τὸν Συρὸν ἀναβαπτισθῇ εἰς ἡθι-
κὴν καὶ πολιτικὴν παιδαγωγίαν».

Kai ἔρχεται ἐν ἄλλη σελίδῃ εἰς τὸν Καποδίστρια.

«Ἐγνωστοποίησε, λέγει, εἰς τὴν Φιλικὴν Ἐταιρείαν, διτὶ ἀπεδοκίμαζε πᾶσαν ἐξέγερσιν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὡς πρώωρον. Ἐχόμενος ἰσχυρῶς τῆς εὐνοίας τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἥκολούθει τὰς σκέψεις του, τῶν ὅποιων αἱ ιδικαὶ του ἥσαν ἀπλῆ ἀντανάκλασις.

»*H φιλοπατρία του ἐμειχθάσητο ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ του συμφέροντος.* (Son patriottisme était tempéré par son intérêt politique.)»

Αλλ' ὅπως ποτὲ δὲν ἀπώλεσε τὰ δικαιώματά του ὁ ἡρωϊσμός, οὕτω καὶ ἡ δικαιοσύνη δὲν κινδυνεύει τοιαύτην ἀπώλειαν. — Ἐφ' ὅσον δὲ δὲν ἔξοστραχισθῇ ἡ λογική, πολὺ δυσκόλως θὰ πείσῃ ὁ συγγραφεὺς τοὺς ἀναγνώστας του, ὅτι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶναι διὰ τὸν Κοραῆν ὄρθη ἐκτιμησις τῶν περιστάσεων καὶ ἀνήσυχος μέριμνα

Τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἡ φιλοπατρία
ύπὸ οὐδενὸς ἐλατηρίου ἐμετριάζετο. — Πᾶσα δὲ
φιλοδοξία ἥτο κατωτέρα τῆς ἀπροσίτου πολιτι-
κῆς μεγαλοφυίας του. Τὴν δικαιοσύνην ταύτην
θὰ τὴν ἀπέδιδεν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν Μέγαν
“Ελληνα, ἀνὴρ θελεν ἐνθυμηθῆ, σταν ἐχάρασσε τὰς
γραμμὰς ταύτας, διτὶ τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου
ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ τότε ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων
τοῦ αὐτοκράτορος πανίσχυρος ἐπίδρασις ἔσωσε τὴν
Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ σχεδίου τῶν συμμάχων περὶ
διαισθίσμου αὐτῆς.

Τὴν φιλοπατρίαν δὲ αὐτοῦ τὴν ἀνευ ὄριων ἀποδεικνύει ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἀρχικαγκελλαρίου, εὐθὺς ὡς ἐπεισίσθη δτὶ δὲν ἡδύνατο δι' αὐτοῦ νὰ είναι χρήσιμος εἰς τὸν Ἀγῶνα τῆς Πατρίδος του, οἱ ἐν Ἐλευσίᾳ ἀκαταπόνητοι ἀγῶνες του καὶ ἡ αὐτοθυσία, δι' ἣς προσήνεγκεν εἰς τὸν θάνατον ὑπαρξίν ὑπέροχον ἀφιερωθεῖσαν εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ὄργανωσιν τοῦ ζῆντος.

“Οτι δέ ἀμφότεροι οι ὑπέροχοι; “Ελληνες, δια-
σχίζοντες του μέλοντος τὴν ἀχλύν, ὄρθότατα
κατεδίκασαν ώς πρόωρον τὴν ἐξέγερσιν, ὑπερ-
μαρτυρεῖ δυστυχῶς λίαν εὐγλώττως ὁ διαρρεύ-
σας χρόνος.

Αλλοιον θὰ ἀπέβαινε τὸ μέλλον τῆς φυλῆς,
ἐὰν ύπὸ τύχην ἐνιαίαν, τὴν δουλικὴν τύχην,
διεπαιδαγωγεῖτο πολιτικῶς, ἡθικῶς καὶ κοινω-
νικῶς ἐπὶ τινας ἔτι δεκαετηρίδας. Σωστικὰ θὰ
ἀπέβαινον κατὰ τὴν συμπληρωτικὴν ταύτην
περίοδον τοῦ ἀπλέτου τοῦ ΙΘ' αἰώνος φωτὸς
τὰ διδάγματα τοῦ σχολείου τῆς δουλείας. Οὐδὲ
ἄμφιβόλου ὑγείας καὶ εὑρωστίας πυρὴν τοῦ ἑλλη-
νισμοῦ, τὸ ἑλληνικὸν κράτος, οὔτε διὰ θετικῶν
σφαλμάτων, οὔτε δι' ἀσυγγράωστων παραλείψεων
θὰ ἔθετε πολλάκις ἐν κινδύνῳ τὴν εὐτυχῆ τῆς
ἑλληνικῆς φυλῆς ἀποκατάστασιν. Ἐκτὸς δὲ τού-
του ύπὸ τὴν δουλείαν δὲν θὰ εἴχομεν τοὺς σημε-
ρινοὺς ἀντιζήλους ὑπερόχους ἡμῶν σῆμερον εἰς
τὴν πολεμικὴν σύνταξιν. Οὐ ιθνικὸς τῶν φυλῶν
τούτων ἀνταγωνισμὸς ύπὸ τὴν ισοπέδωσιν τῆς
δουλείας θὰ ἥτο ἀδύνατος, ὅπως ἥτο ἀδύνατος
καὶ πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς μικρᾶς ταύτης
γωνίας, ὅτε οὐδεμίᾳ τῶν ἀντιζήλων φυλῶν εἶχεν
ἰδίαν ιθνικὴν συνείδησιν, ἀλλὰ τούγαντίον πάν-
τες ἐσεμνύνοντο τάσσοντες ἔαυτοὺς ύπὸ τὴν εὐγέ-
νειαν τοῦ ἑλληνικοῦ ὄνόματος.

· Αλλ' ἀρτιωτάτη εἶναι ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καὶ ἐλέγχουσα βαθὺ συνθετικὸν πνεῦμα ἡ ἱστορικὴ αὕτη μελέτη τοῦ κ. Ἰζαμπέρ ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν

πολλαπλῶν παραγόντων τῆς διασώσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῆς ἡμετέρας φυλῆς, τῆς ἀντοχῆς αὐτῆς καὶ τῆς μετὰ τόσης ρώμης καὶ διαγούς συνειδήσεως τοῦ μεγάλου σκοποῦ ἐξεγέρσεώς της.

Ούδεν διέλαθε τὸν συγγραφέα οὕτε τῆς ἐκκλησίας ἡ πρώτη καὶ μεγάλη συμβολή, οὕτε τοῦ κοινωτικοῦ συστήματος ὁ πολύτιμος θώραξ κατὰ τῆς συγχωνεύσεως καὶ τῆς ἀπορροφήσεως, ἐν τῷ ὅποι ὁ ἔδιδαχθυ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὴν αὐτοδοίκησιν ὑγιεστερον ἡ ἀπὸ τῆς ἐλευθερώσεως του, οὕτε τῶν Φαναριωτῶν ἡ ἐπιδρασις, οὕτε ἡ ἐκ τοῦ συστήματος τῶν Ἀρματωλικῶν καὶ τοῦ βίου τῶν Κλεφτῶν πολεμικὴ ῥώμη, οὕτε ὁ ἐκ τῶν κατασταλεισῶν μερικῶν ἐξεγέρσεων τῆς 18ης ἐκατονταετηρίδος ἀπομείνας σπόρος, οὕτε οὐδεὶς τῶν ἀμεσωτέρων τῆς ἑθνικῆς ἐξεγέρσεως παραγόντων.

Ἐπὶ τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἐθνικῶν σωματείων παρέχει εἰδήσεις ἀκριβεῖς καὶ ἐν πολλοῖς ἀναλυτικωτέρας. τῶν ἡμετέρων συγγραφέων, ὡς π. χ. περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐταιρείας τῶν Φιλομούσων, ἃς ιδρυταὶ ὑπῆρξαν ὁ Γκυλφόρδ καὶ ὁ Καποδίστριας, τῆς ὑπὸ τοῦ ἐθνομάρτυρος Ρήγα ιδρυθείσης ἐν Βιέννη, καὶ τέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

'Αλλ' ύπὸ μορφὴν ἀληθιῶς πρωτότυπον ἀναλύει τὴν ἐπίδρασιν τῶν Προδρόμων τοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος φιλελληνισμοῦ, τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἔσπειραν καὶ ἐκαλλιέργησαν πρὸ ἔτι τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως τὸν σπόρον τῆς συμπαθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν δυναστευομένην καὶ πάσχουσαν, τὴν ὅποιαν ἐφώτιζεν ἡ ἀνταύγεια τῆς δόξης ἀλλων χρόνων. Οἱ πλειστοὶ τούτων ἐπισκεψθέντες τὴν Ἑλλάδα τῶν δουλικῶν χρόνων μετεδίδον τὴν γοντείαν των πρὸς τὰς μεγάλας τῆς Ἑλλάδος ἀναμνήσεις καὶ πρὸς τὰ λείψανα τῶν ἔργων τῶν ἡμετέρων προϊόνων, καθίστων δὲ διὰ τῶν συγγραφῶν των τὴν Εὐρώπην κοινωνὸν τοῦ εὐγενοῦς πόνου των καὶ τῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς ἀπογόνους.

Μεταξύ τῶν Γάλλων τὴν πρώτην κατέχουσα
Θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τοῦ πρὸ τοῦ Ἀγῶνος πνευ-
ματικοῦ φιλελληνισμοῦ (Philellénisme intel-
lectuel) οἱ Choiseul-Gouffier, de Guy
Barthélemy, Beaufort, καὶ ὑπὲρ πάντας
Chateaubriand.

Εἶναι τῷ δόντι ἀναντίροητον, δτὶ «Ἡ περιήγησις τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος» καὶ τὸ «Ὀδοιπορικὸν ἀπὸ Παρισίων εἰς Ἱερουσαλὴμ» τοῦ Σατωρίου ἐστρατολόγησαν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων τὸ ἄνθιος τῆς γαλλικῆς κοινωνίας κα

πάντας τοὺς ἀναστρεφομένους πρὸς τὰ γράμματα.
· Ἀλλ' εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὄποιον κατ' ἔξοχὴν
κατέχει ὁ πόθος τῶν πειρηγήσεων, ἐπεφυλάσσετο
φυσικῶς ἡ παροχὴ μεῖζονος ἀριθμοῦ Προδρόμων
Φιλελλήνων.

Ο συνταγματάρχης Leake, ο Gell, ο Dowdwell, ο Hughes, ο Holland, ο Douglas, ἄγνωστοι εἰς τοὺς πολλοὺς παρ’ ἡμῖν διὰ τῶν συγγραφῶν αὐτῶν, διὰ τῶν ἀφηγήσεων τῶν ἀμέσων ἐντυπώσεων των δὲν συνετέλεσαν ίσως εἰς ἔμπνυευσιν συμπαθείων, αἰσθημάτων παρὰ τῷ ἀγγλικῷ λαῷ ὀλιγωτερον τοῦ Μπαΐρων καὶ τοῦ Γκυλφόρδ, τῶν ὅποιών τὴν μνήμην τόσον εὐγνω- μόνως τηρεῖ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ ψυχή.

« Δι' δλους τούτους τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπισκεψθέντας τὴν Ἑλλάδα », λέγει ὁ κ. Ἰαμπέρ, « μόνη ἡ θέα τῶν θαυμασίων τῆς Ἑλλάδος μνημείων εἰς χειρας ἀγροίκων κατακτητῶν, οἱ δόποιοι δχι μόνον δὲν συνετήρουν ταῦτα εὐλαβῶς, ἀλλὰ τὰ κατηδάφιζον διὰ νὰ κτίζουν ἐκ τοῦ ὑλικοῦ αὐτῶν τὰς κατοικίας των, ἔφερε φυσικῶς εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν εὐγήνη τῆς Ἐπαναστάσεως».

Βαθεία παραπήρησις, ἐν τῇ ὅποιᾳ ὁ συγγραφεύς, καίτοι δὶ' ἄλλων λέξεων, συναντάται πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Ἰδέαν τοῦ μεγάλου τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑμνῳδοῦ, ὁ ὅποιος τὴν παριστᾷ «ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένην, τῶν Ἐλλήνων τὰ ιερά».

Αληθῶς οὐχὶ μόνην τῆς δόξης αὐτῶν τὴν ἀνταύγειαν μετεβίβασαν εἰς ἡμᾶς οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι· διὰ τῶν κειμηλίων τοῦ ἀπροσίτου πολιτισμοῦ των, διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀναμνήσεων ἐκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς ἀληθῶς τὴν παγκόσμιον προστασίαν, καὶ τὰ ἄφωνα μάρμαρα τοῦ Παρθενώνος ὑπῆρξαν πάντοτε οἱ εὐγλωττότεροι τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἀπολογηταῖ.

Αλλ' ή κυρία ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ἰζαμ-
πέρ εἶναι ή ἐκ τῆς ἑξελίξεως ἐν αὐτῷ τῶν διπλω-
ματικῶν περιπτειῶν τοῦ ἀγώνος μετὰ ἀρτιό-
τητος, ἥτις ἡτο ἀδύνατος εἰς τοὺς γράφοντας
πρὸ αὐτοῦ, ως μὴ ἔχοντας ὑπ' ὅψιν τὰ νεώτερα
στοιχεῖα. ἀρ' Ὡς ἡγήλησεν ὁ συγγραφεύς.

Αἱ διπλωματικαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγώνος περι-
πέτειαι εἰς τὰς χεῖρας τῶν ισχυρῶν εἶναι πολὺ¹
διδακτικαί, προέχει δὲ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὸ δίδαχμα,
ὅτι οὐδὲ κατὰ κεραίαν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν ἐπισή-
μων ἀποφάσεων δεινοπαθήματα καὶ μαρτύρια
δυναστευομένων καὶ δτὶ οἱ ἀσθενεῖς οἱ ἀγωνιζό-
μενοι ὑπὲρ τῶν δικαίων εἶναι ἀπλὰ ὑποκείμενα,
ἐπὶ τῶν ὅποιων οἱ ισχυροὶ χειρίζονται συμφέ-
ροντα, ἀντιζηλίας, μίσου.

Πλὴν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, εἰς ἣν κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ ἀγῶνος ἔτη ἐπειθάρησαν αἱ πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν συμπάθειαι μεγαλόφρονος λαοῦ, ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κάννην, καὶ τῆς ἐκ τῆς συμπαθείας τοῦ¹ γαλλικοῦ λαοῦ καὶ τῶν προσω-

Πρόκηψ Μετερνίχος.

πικῶν αἰσθημάτων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τοῦ βασιλέως Καρόλου τροπῆς τῆς πολιτικῆς τοῦ γαλλικοῦ ἀνακτοβουλίου, εἰς πολιτικὴν χειραφεσίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, πρὸς ἥν προσεχώρησε τέλος καὶ ἡ Ῥωσία, κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ Ἑλληνικὴ ἔξεγερσις, αἱ ἡρωῖκαι καὶ αὐτὴν πράξεις καὶ τὰ μαρτύρια ἔχρησίμευον ὡς προφάσεις ἀπλῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἀγρίου περὶ ἐπικρατήσεως ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Καὶ ὅμως κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος οἱ ὄφθαλμοὶ τῶν δυναστευομένων ἐστρέφοντο ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν Ῥωσίαν καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον. "Ολα συνέτεινον εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἑπιδῶν τούτων καὶ, ἀληθῶς, δῆλα τὰς ἐδικαιολόγουν.—Τὸ ὁμόθρησκον, αἱ προηγούμεναι ἐπαναστάσεις ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τῆς Ῥωσίας, ἡ ἐν Ῥωσίᾳ σύστασις καὶ ἔξαπλωσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας, ἡ παρὰ τῇ Ῥωσικῇ αὐλῇ θέσις τοῦ πρίγκηπος Ὑψηλάντου καὶ τοῦ κόρμητος Καποδιστρίου.

"Αλλ' ὁ προσωπικὸς χαρακτὴρ τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸ ἀπεριορίστως εὐκαμπτὸν αὐτοῦ καὶ τὸ

εὔμετάθητον τῶν ἀποφάσεών του, καθίστων τὸν Ῥώσον μονάρχην ἀπολύτως ἀκατάλληλον, ὅπως χρησιμέυσῃ ὡς στήριγμα σταθερὸν καὶ ἀσφαλὲς τῶν ἀγωνίζομένων Ἑλλήνων.

«Πινεύμα σπινθηρόβολον ἀλλ' ἀτελές», λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Βαντάλ, «ὅτο προωρισμένος νὰ εἰσδέχεται ξένας ἐντυπώσεις, νὰ υἱοθετῇ τὰς σκέψεις τὰς ὅποιας τῷ ὑποβάλλουν, νὰ τὰς κοσμῇ μὲ ποίησιν καὶ λάμψιν, νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὰ ὑποβολιμαῖα ἰδεώδη τὴν λατρείαν τῶν ρεμβασμῶν του καὶ νὰ ὀνειροπολῇ μᾶλλον ἢ νὰ ἐνεργῇ.

»Δῆλθεν δὲν αὐτοῦ τὸν βίον ἐναλλάσσοντας ἰδεώδη, σῆμερον ἔχόμενος ἀδιασπάστως τῆς Τερας Συμμαχίας καὶ ἀναθεματίζων τὸν ἀγῶνα, καὶ τὴν ἐπαύοιον παρασυρόμενος ὑπὸ τῆς θρησκείας τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ὑπὸ τοῦ οἰκτοῦ πρὸς τοὺς Ἑλληνας, τῶν ὅποιων τὰ δεινοπαθήματα τὸν συνεκίνουν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν,— προσθέτει ὁ συγγραφεὺς,— νὰ συγκινηθῇ ἡ ψυχὴ μονάρχου ἐνθρονισμένου ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ τρομεροῦ παιγνίου τοῦ ζατρικοῦ τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς».

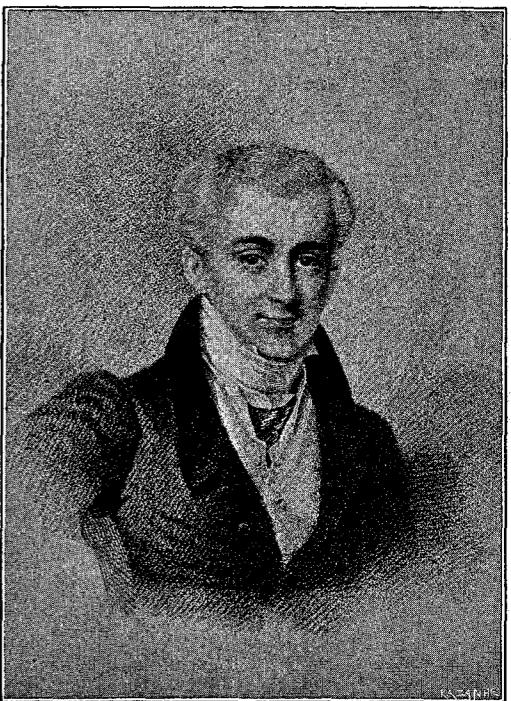
»Ισως ὁ Γάλλος συγγραφεὺς, ἐὰν ἥθελεν ἀποβλέψει εἰς τὴν ἀπ' αἰώνων πολιτικὴν τοῦ Ῥωσικοῦ κράτους, εἰς τὴν στάσιν του ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ὁρλώφ, εἰς τὸ περίφρομον ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β'² projet grec, τὸ ὅποιον ἦτο σχέδιον Ἑλληνικὸν μόνον κατὰ τὸ σκονομα, θὰ ἡδύνατο νὰ προσθέσῃ καὶ ἀλλην ἔξηγησιν εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο, κατὰ τὸ ὅποιον αἱ διαχυτικαὶ τοῦ αὐτοκράτορος συμπάθειαι ἀπέλιπον τὴν Ἑλλάδα ἀκριβῶς καὶ ἦν στιγμὴν ἔπειρε νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ στάδιον τῆς πραγματικότητος καὶ δὲν θὰ ἡπόρει διατὶ δταν τῷ ἀνηγγελθῆ ἡ εἰς Δακίαν εἰσβολὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ἐκρότησε τὰς παλάμας μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποκαλῶν αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, κατόπιν δὲ ἀπέστελλε διὰ τοῦ βαρώνου Στρογονώφ ὑπὸ μορφὴν αὐτοκρατορικοῦ ἔγγραφου τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἀποδοκιμασίας του, κηρύσσων τὸν Ὑψηλάντην ἔκπτωτον τῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ ἀξιωμάτων καὶ ἀπαγορεύων εἰς αὐτὸν τὴν εἰς Ῥωσίαν εἴσοδον.

Οὕτως ἀποτελθηρημένος συνετρίβη ὁ ἀτυχὴς στρατηγός, ἡ δὲ ἀλόγιστος αὐτὴ ἐκστρατεία, ἥτις τοιαύτην ἔλαβεν ἔκβασιν, διὰ τῆς ἡρωικῆς τοῦ Ἱεροῦ λόχου καταστροφῆς εἰς τὴν νέαν Χαιρώνειαν τῆς ἐν Δακίᾳ ἔξεγέρσεως, τὸ Δραγατσάνι, δὲν στερεὶ τὸν Ὑψηλάντην τῆς τιμῆς, δτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ρίφθεις εἰς τὸν ἐνδόξον ἀγῶνα, οὐδὲ πνίγει ἡ ἀτυχία του τὴν ἴστορικὴν ἀλήθειαν, δτι ἡ 21 Φεβρουαρίου καὶ οὐχὶ

ἡ 25 Μαρτίου εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Ἑλληνικῆς λέων τῆς Γαλλίας ἐν Πετρουπόλει, τὸν ζωγραφί-ζει ὡς ἔξης.

«Τυχογενῶν ἀνευ ἐνδοιασμῶν, ὁσάκις δὲν αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τῆς ἀντιστάσεως, παράτολμος μέχρις ἀτρομήτου δταν ὀσφράνεται τὰς περιστάσεις εὐμενεῖς πρὸς αὐτόν, οὐδὲν ἔτερον λαμβάνει ποτὲ ὑπὲρ δψιν πλὴν τοῦ συμφέροντός του, εἰς τὸ ὅποιον θυσιάζει ἀνευ ἐνδοιασμῶν τιμῆν, εὐδύτητα, καλὴν πίστιν, πᾶν δὲ τὸ τέλος περιβάλλει δι' ἐκτιμήσεως μίαν κυβέρνησιν, καὶ ἐμπνέει ἐμπιστούνην εἰς τοὺς ἀποτελοῦντας αὐτήν. Κατέχει εἰς ὑψίστον βαθμὸν τὴν τέχνην τοῦ γνωρίζειν καὶ ὑποτάσσειν τοὺς ἀνθρώπους. Δυστυχία δὲ εἰς δσους δὲν κατορθώσῃ γὰρ εὔρη δπισθέν του, καὶ τῶν ὅποιων αἱ πεποιθήσεις καὶ ἡ γλώσσα ἐναντιοῦνται εἰς τὸ σκοπόν, πρὸς δὲν ἀποβλέπει. Ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος, βαθύτατος εἰς τὰς δολοπλοκίας, ἀδυσώπητος εἰς τὰ μίση του, κρατεῖ εἰς χειράς του ἀπειρα κεκρυμμένα ἐλατήρια, τὰ ὅποια χειρίζεται μετὰ θαυμασίας δεξιότητος».

»Αλλὰ τὴν πιστοτέραν εἰκόνα του ζηραψεν

Ιωάννης Καποδιστριας.

αὐτὸς ὁ πρίγκιψ Μετερνίχος εἰς τὰ ἀπομνημονύματα του.

»Ηγωνίζετο ἀπέλπιδα ἀγῶνα ὁ Ιωάννης Καποδιστριας ἐν Λαϊμπάχ, δψως προσεταιρισθῆ

· 'O De la Ferronays, πρεσβευτὴς τοῦ βασι-

τὸν Αὐτοκράτορά του ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν ὁμοφύλων του.

Ἄλλ' ὁ αὐστριακὸς Καγκελλάριος ἥτο ἐκεῖ καὶ πρὸ τῶν ἐμφόδων ὁρθαλμῶν τοῦ Τσάρου ἔρριπτεν αὐτὸς τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ φάσμα.

Προαισθανόμενος προελόγιζεν ως ἔξῆς τὴν νίκην του εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του ὁ Μεριστοφελῆς οὗτος τῆς διπλωματίας, ὁ ὄποιος ὡνόμαζε διάβολον τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν.

«Οὗτος (ὁ Καποδίστριας) σφαδάζει ἥδη, ως ὁ διάβολος ἐντὸς ἀγιασματαρίου (bénitier).

Ἄλλα τὸν χρατῶ μέχρι κορυφῆς ἐντὸς τοῦ ἀγιασματος καὶ τίποτε δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ πράξῃ. Τὸ κυριώτερον ἐλατήριον τῆς ἐνεργητικότητος, τὴν ὅποιαν ἀναπτύσσων, εἶναι ἡ τελεία συμφωνία τοῦ αὐτοκράτορος. Ός πρὸς τοῦτο, τὸ τέιον κάμνει θαύματα, δπως καὶ ἄλλοτε... Οὔτε ἐγὼ δύναμαι νὰ ἔνηγήσω τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὅποιαν ἔξαστο ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ λόγοι μου ἀντηχοῦν εἰς τὰ ὠτά του, ως φωνὴ ἔξερχομένη ἐξ ἄλλου κόσμου... Τὸ βάραθρον τὸ ὄποιον χωρίζει τὸν ποιητὴν τοῦ συνεδρίου (τὸν Καποδίστριαν) ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἀνοίγεται βαθύτερον καθ' ἔκστην».

Καὶ ἥδη ἀκούσωμεν τὴν κρίσιν του ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. «Πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὅλως ἔξερχομένην τῶν ὄριών τῶν συμφερόντων τοῦ πολιτισμοῦ... Ἐκεὶ κάτω, πέραν τῶν ἀνατολικῶν ἡμῶν ὄριών, ὁ ἀπαγχονισμός, ἡ κρεουργία ἡ τὸ ἀνασκολόπισμα τριακοσίων ἡ τετρακοσίων χιλιάδων ἀνθρώπων δὲν εἶναι πράγματα διὰ νὰ τὰ λογαριάζῃ κανεῖς!»

Ύπὸ τοιαύτας ἐμπνεύσεις ἐπέτυχε τὸ κατὰ τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως ἀνάθεμα τῆς ιερᾶς συμμαχίας, διατυπωθὲν ως ἔξῆς ἐν τῇ ἐγκυλίῳ, ἦτις συνώδευσε τὴν δήλωσιν τῶν συμμάχων, δι' ἓτις ἐτερματίσθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου τῆς Λαϊκάχ. «Οἱ μονάρχαι, θεωροῦντες ως

στασιαστικὴν πᾶσαν μεταρρύθμισιν ἐπιχειρουμένην διὰ τῆς βίας τῶν δπλων, θὰ ἐνεργήσωσι συμφώνως πρὸς τοῦτο τὸν χαρακτηρισμὸν ἐπὶ τῶν συμβάντων ἐν Νεαπόλει καὶ Πεδεμοντίῳ καὶ κατ' ἐκείνων ἔτι, οἱ ὅποιοι ὅποιοι περιστάσεις διαφόρους, ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτῶν ἐγκληματῶν μέσων, ἔξεδεσαν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Εύρωπης εἰς ἀνυπολογίστους περιστασμούς».

Τὸ ἀντάξιον τοῦ κόπου νὰ ρήξῃ κραυγὴν θριάμβου ὁ αὐστριακὸς καγκελλάριος.

«Ἐάν τις, λέγει, ἔγεινε λευκὸς ως σουδάριον ἀπὸ μελάγχρου, οὗτος εἶναι αὐτὸς (ὁ Καποδίστριας). Οἰσχυρότερος ἔσυρεν δπισθέν του τὸν ἀσθενέστερον, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς μηχανικῆς, τῆς φυσικῆς καὶ... τῆς ἡθικῆς!»

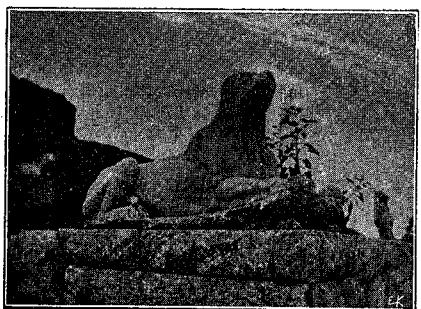
Ἐσταχυολόγησα ἐπιμονώτερον ἐκ τῶν περὶ τοῦ πρήγκιπος Μετερνίχου ἀναπτύξεων τοῦ συγγραφέως, διότι δὶ αὐτῶν δύναται τι νὰ κρίνῃ ἀπέναντι τίνος τρομεροῦ ἐχθροῦ ἐπάλαισαν οἱ ἡμέτεροι πατέρες, ἐνῷ ἡγωνίζοντο καὶ τὸν γιγάντειον ἀγῶνα τῶν δπλων κατὰ τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.

Πολλοὶ τῷ ὅντι ἐγράφησαν ἀπολογητικοὶ τῶν πρὸς τὴν ἡθικὴν ἔχθρικῶν σχέσεων μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν ὑπὸ μορφὴν ἀξιωμάτων. Ο Γκιζώ λέγει, διτὶ καὶ εἰς χείρας τῶν εὐθυτέρων ἀνδρῶν ἡ πολιτικὴ δὲν εἶναι ἔργον δὶ ἀγίους. Ο δὲ Τενάν, διτὶ ὁ πολιτικὸς εἶναι ἡναγκασμένος νὰ συνθηκολογῇ καὶ πρὸς τὴν ἀδικίαν καὶ πρὸς τὴν μοχθηρίαν.

Τὸν ἀδικίαν τοῦ πολιτικὴν τοῦ Μετερνίχου, διτὶς δὲν εἶχεν ἀνάγκην πρὸς τοῦτο νὰ συνθηκολογῇ ποτὲ μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ περὶ τοῦ ὄποιου γεννᾶται εὐλογὸς ἀπὸρια πῶς ἐκρίθη ἔργον σύντηκῆς εὐεσθείας ἡ δημοσίευσις τῶν ἀπομνημονευμάτων του.

[Ἐπειταὶ τὸ τέλος]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΟΝΩΝ

νοῦν του οι θαυμάσιοι διαβολικοί ξένοι στίχοι κατ'...

— Λέγει δυστυχῶς, εἶπε διακόψας ὁ Ιούλιος. Ναί, φίλοι μου, δυστυχῶς. Διότι εἶμαι δυστυχής, δυστυχής ἔως εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου. Ὁ Παῦλος ἔχει δίκαιον. «Ο βίος τῶν ἐπιγόνων εἶναι σωστὴ κατάρα.

«Ο Γουΐδος δὲν ἀπεκρίθη. "Ηναψεν ἡσυχα τὴν βραχεῖαν πίπαν του καὶ καπνίζων προσέβλεπε τὸ ἀπέραντον κυανοῦν...

— Εἶμαι δυστυχής, ἐξηκολούθησεν ὁ Ιούλιος, διότι μόλις εῦρω ἐν θέμα, μόλις ἐπινοήσω μίαν ὑπόθεσιν, μόλις ἀρχίσω νὰ γράφω μὲ εὐφρόσυνον συγκίνησιν καὶ ὁ ἔνας στίχος συναντᾷ τὸν ἄλλον, γνωρίζω ἥδη ποῖος πρὸ ἐμοῦ ἐπραγματεύθη τὸ ἰδιοφύιαν του, καὶ ὁ Χάνς, ὁ αἰώνιος σπουδαστής, ἀγαθὸς νέος, φιλότεχνος, ἀπὸ δῆλα καὶ τίποτε.

«Ἡ θέσις την ὄποιαν ἔξελεξαν ἥτο ἐκτάκτως ποιητική.» Οπισθεν αὐτῶν ἔξετείνοντο δύο δενδροστοιχίαι γηραιῶν, πυκνοφύλων φιλυρῶν, πρὸ αὐτῶν δὲ δπου αἱ δενδροστοιχίαι, δμοιαι πρὸς ἀνοιγομένους βραχίονας, ἀπεμακρύνοντο ἀπ' ἄλληλαν, ἔκειτο μικρὰ λίμνη κατάφυτος ἀπὸ ψηφῆλα καλάμια. Μέσα ἀπὸ τὰ στενάζοντα καλάμια ὑψώνετο τὸ ἄγαλμα ἐνὸς Σατύρου. Τὸ δύσμορφον πρόσωπόν του ἔκλινε πλαγίως μὲ εἰρωνικὸν μειδίαμα καὶ θὰ ἔλεγε κανεῖς διτὶ κατί τῆραστο — ἀλλὰ τί;

«Ο Ιούλιος ἐκένωσε τὸ ποτήριόν του, τὸ ἔρριφεν εἰς τὴν χλόην, συνέπλεξε τὰς χείρας δπισθεν τῆς κεφαλῆς του καὶ προσβλέπων τὸν Σάτυρον ἀπήγγειλε μερικοὺς παραδόξους στίχους τοῦ Βερλαίν, ἀποτεινομένους εἰς τὸν παλαίδων Φαῦνον.

— Αὐτὸς ποὺ λέγω πάντα ἐγώ, εἶπε μὲ κάποιαν ἀγανάκτησιν ὁ ζωγράφος Παῦλος, διὰ τὴν Τέχνην τίποτε καινούργιο δὲν μένει. "Ολα ἐπάληωσαν. Εἰς τοὺς ἀρχαίους ἥτο εὔκολον νὰ γίνουν μεγάλοι καὶ νὰ δοξασθοῦν· εὑρῆκαν τὸν κόσμον ἀνεκμετάλλευτον ἀλλὰ ἡμεῖς εἰμεθακαταδικασμένοι νὰ μαζεύωμεν τὰ περισσύματα, τὰ ψυχία...

— Ειμπορεῖς νὰ μαζεύῃς δσο γ' ἀποθάνης, καὶ πάλιν δὲν θὰ προφθάσῃς τίποτε, ἀπεκρίθη ὁ γλύπτης.

— Άλλα ποιαν ἀξίαν ἔχει ἡ τέχνη, ἀφ' οὗ δῆλα ὑπῆρξαν ἥδη; Βεβαίως ὀλίγον διαφορετικά, ἀλλ' ὑπῆρξαν. Ο Ιούλιος εἰμπορεῖ νὰ μαρτυρήσῃ διτὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν. Αὐτὸν ἐδῶ τὸν Γεροσάτυρον πόσοι καὶ πόσοι τὸν ἔψαλαν! Εἶμαι βέβαιος, διτὶ δταν ὁ Ιούλιος ἡτένισε τὸ τέρας, ἐνεπνεύσθη ἐν ποίημα, ἀλλ' εὐτυχῶς ἥλθον εἰς τὸν

— Καὶ ἐν τούτοις εἶναι διαφορετικὸν ἀπὸ τοῦ Βίκτωρος Ούγκω καὶ διαφορετικὸν ἀπὸ τοῦ Βερλαίν· ἀπ' αὐτὸν ἐννοεῖς, φίλε μου, πόσον ἀνόητον πρᾶγμα δισχυρίζεσθαι πρὸ ὀλίγου καὶ τὸ ἐπειθεῖαν καὶ ὁ Παῦλος· Ὁ Παῦλος δὲν εὑρῆκεν ἀκόμη τὸν ἔψαλον του, καὶ σὺ μὲ τὴν πολλήν σου λεπτολογίαν κατέστρεψες τὴν ἴδιοφύιαν σου. Η τέχνη πρέπει νὰ είνει αὐθόρυβης, ἀλλως γίνεται κωμῳδία,

ἀναξία τοῦ δημιουργοῦ τῆς καὶ ἀναξία τοῦ ὄντος τέχνην. Εἴγω δὲν πιστεύω εἰς τὴν κατάραν τῶν ἐπιγόνων, δι' ἐμὲ ἡ τέχνη εἶναι αἰωνίως νέα καὶ αἰωνίως δίσφορος — δι' ἐμὲ ἡ πηγή τῆς δὲν ἐστείρευσε καὶ πίνω ἀπ' αὐτῆν μὲδ' ὅλην τὴν δύναμιν μου. Σεῖς δόμως πτύετε προτίτερα μέσα εἰς τὴν χρυσῆν τῆς φιάλην! . . .

— Λέγε δ, τι θέλεις, ἀπίγντησέν ὁ ἀπαισοόδοξος Παῦλος, εἰμεθα ἐπίγονοι καὶ τρώγομεν ἀπὸ πιᾶτο ποὺ ἀδειασε.

— 'Ανοησία! ἀπεκρίθη ἀντιτείνων ὁ Γουΐδος. 'Εγὼ πλάττω τώρα μίαν Ἀφροδίτην. Πόσας φορὰς ἐπέρασεν ἀπὸ τὰς χειράς τῶν καλλιτεχνῶν! . . . 'Αλλ' ἐμὲ δὲν μὲν νοιάζει οὔτε διὰ τὸν Πραξιτέλη, οὔτε διὰ τὸν Κανόνα, οὔτε διὰ τὸν Τορβάλδσεν. Γνωρίζω δτι ἐμπρὸς εἰς τοὺς γίγαντας αὐτοὺς ἔγω εἴμαι ἀπλοῦς σκάλης, ἀλλ' ἐξακολουθῶ μὲ θάρρος τὴν δουλειά μου καὶ κάτι νέον βεβαίως θὰ εῦρω τὸ ὄποιον θὰ διέφυγε καὶ αὐτοὺς τοὺς μεγάλους, κάτι διαφορετικὸν τὸ ὄποιον νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ ἴδικόν μου πνεῦμα καὶ δχι εἰς ἄλλου. 'Αλλὰ διατί θυμῷν; Σεῖς κοιμάσθε δλοι γύρῳ μου. . . . τούλαχιστον ἀφῆτε μὲ νὰ καπνίσω ἥσυχα τὴν πίπα μου! . . .

Καὶ πραγματικῶς ὁ Χάνς καὶ ὁ Παῦλος ἔκομντο ὡς νὰ ἥσαν μεσάνυχτα. Ο 'Ιούλιος ὠνειρεύετο μὲ ἡμίκλειστα βλέφαρα καὶ δὲν ἀπεκρίνετο πλέον εἰς τὸν Γουΐδον, ὁ ὄποιος στηριχθεὶς εἰς τὸν κορμὸν ἐνὸς δένδρου ἐβούθισθη εἰς σκέψεις.

Πέριξ ἐπεκράτει σιωπή, ἡ βαθεῖα σιωπὴ μεσημβρίας τοῦ 'Ιούλιου. Τὸν οὐρανὸν διέτρεχον λευκὰ νεφύδρια, αἱ σκιαὶ ἐκινοῦντο ἐπὶ τῆς πρασίνης χλόντ, τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων ἐθρόουν σιγά, τὰ καλάμια ἐσείοντο εἰς τὸν ἄνεμον καὶ εἰς τὴν λάμψιν τοῦ ἥλιου ὁ χλευασμὸς τοῦ Σάτυρου ἐφαίνετο σαρκαστικῶτερος. Ο 'Ιούλιος ἐστηκάθη ἥσυχως, εἰσῆλθεν εἰς τὴν λίμνην, ἐθύθισε τὸν πόδα του εἰς τὰ καλάμια καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ ἀγάλματος. Καὶ εἰς τὸ μαγικὸν φῶς τῆς μεσημβρίας, εἰς τὴν πνοὴν ἐκείνην τῆς γῆς καὶ τῆς βλαστήσεως, εἰς τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὄποιαν ὁ ἄνθρωπος νομίζει δτι αἰσθάνεται καὶ ἀκούει τὸν παλμὸν τῆς καρδίας τῆς φύσεως, ἥρχισε μεταξὺ τῶν δύο ὁ ἔχης διάλογος·

— Διατί χλευάζεις, τέρας; ἡρώτησεν ὁ 'Ιούλιος.

Ο Σάτυρος ἐγέλα σαρκαστικῶτερος.

— Δὲν ἀποκρίνεσαι; Σὺ εἰξέρεις πολλὰ πράγματα. Εἰπέ μοι τί εἶδες ἐδῶ, ἀφ' ὅτου ἐφυτεύθη αὐτὸν τὸ δάσος, ἀφ' ὅτου σ' ἐστησαν ἐδῶ — λέγε, ἀποκάλυψέ μού το.

— 'Ανέγνωσες χωρὶς ἄλλο τὸ ποίημα τοῦ

Βίκτωρος Ούγκω, ἀπεκρίθη μὲ μορφασμὸν ὁ Σάτυρος.

— Σ' ἐννοῶ· εἰς σὲ εἰν' εὔκολον νὰ γελάξῃς στέκεις ἐδῶ μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῆς φύσεως παρακολουθῶν τὰς σκέψεις τῆς εἰς τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων, κατασκοπεύων καὶ ἀκούων τὰς ἐξεγέρσεις τῆς, τὴν πτῶσιν τοῦ ἔηροῦ φυλλώματος, τὸν φιλυρισμὸν τοῦ ἀνέμου, τὴν φωνὴν τῶν ἀγριμῶν; τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν, τὸν τριγυμὸν τῶν κλάδων. Εἶσαι μάρτυς τῆς μεγάλης ζωῆς καὶ πρέπει νὰ ἔγινες ποιητὴς παραπτών εἰς τὸ αἰώνιον ἐργαστήριον τοῦ Θεοῦ καὶ παρακολουθῶν τὴν αἰωνίαν ἐξελιξιν — κινητιν.

— "Οπως τὰ περιγράφει ὁ Μαλλαρέ, εἶπε χλευαστικῶς ὁ Σάτυρος.

— Εἶσαι σύμβολον τοῦ χρόνου, ὁ ὄποιος παρέρχεται, τὸν παρελθόντος καὶ τοῦ μελλοντος. Γελάς πρὸς τοὺς πονοῦντας καὶ πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας, διότι δλα μαραίνονται καὶ ἐξαφανίζονται καὶ σὺ μένεις . . .

— Δὲν ἀπήγγειλες προτίτερα στίχους ὄμοιου περιεχομένου; ἡρώτησε μὲ σαρκασμὸν ὁ Σάτυρος.

— Τί μᾶς μένει λοιπόν; Λέγε! Τὸ γνωρίζεις ἀλλὰ δὲν θέλεις νὰ τὸ εἴπῃς. Τὸ αἰσθάνομαι, μερικὰ πράγματα εἰμποροῦν νὰ λεχθοῦν καὶ νὰ ἐκφρασθοῦν, καὶ αὐτὰ ἀκόμη, τὰ ὄποια εἴπαν ἄλλοι προτίτερα, ἀλλὰ πῶς;

— Αὐτὸν εἶναι μυστικόν.

— 'Ιδικόν σου μυστικόν, φάντασμα;

— "Οχι, δχι ἴδικόν μου, ἀλλὰ τοῦ καλλιτέχνου.

— Τότε λοιπὸν διατί μυκτηρίζεις τόσον σαρκαστικά;

— Χλευάζω ἐκείνους, οἱ ὄποιοι περνοῦν ἀπ' ἐδῶ χωρὶς διόλου νὰ φαντάζωνται τί εἰν' ἐδῶ θαμμένον. Περνοῦν πλησίον τῆς ἀρπας καὶ δὲν τοὺς συγκινεῖ ὁ τόνος τῆς, πλησίον τῶν χρωμάτων καὶ δὲν βλέπουν τὴν ἀρμονίαν των, περνοῦν πλησίον τῶν κοιμωμένων ἰδεῶν, αἱ ὄποιαι τρίζουν ὑπὸ τοὺς πόδας των εἰς τὰ μαραχμένα φύλλα — καὶ δὲν τὰς ἐκφράζουν. "Έχουν ὄφθαλμούς καὶ δὲν βλέπουν, έχουν αὐτὶα καὶ δὲν ἀκούουν!

— 'Αλλ' ἔγω θέλω νὰ ἴδω, θέλω ν' ἀκούσω! Διατί ἀλλοὶ ἀνεκάλυψαν τὸ μυστικόν τοῦ φωτὸς καὶ τοὺς κάλλους τῆς ποιήσεως; Κ' ἔγω τὸ αἰσθάνομαι ζωντανὸν μέσα εἰς τὰ στήθη μου — ἀλλὰ πολὺ ἀργά. . . διότι ἀλλοὶ τὸ ἐξέφρασαν προτίτερά μου!

— "Ἐκφρασέ το διαφορετικά!

— Πῶς; πῶς;

— "Ελα πλησιέστερα νὰ σου τὸ εἰπῶ.

Ο 'Ιούλιος ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἄγαλμα.

— Σκαρφαλόσου εἰς τὸ βάθρον ὅσον νὰ φθάσῃς εἰς τὰ χεῖλα μου, πλησίασε τὸ αὐτί σου εἰς αὐτά, διότι δὲν εἰμπορῶ νὰ σκύψω, ὁ καιρὸς ὁ πολὺς μ' ἔχει πετρώσῃ. 'Ακόμη πλειότερον!

— Καλά, λέγε!

Ο 'Ιούλιος ἐνηγκαλίσθη σπασμαδικῶς τὴν στήλην, τὸ οὖς του ἥγγισε τὰ πέτρινα, τριφέντα ύπὸ τοῦ χρόνου χεῖλον τοῦ Σάτυρου.

— Λέγε τώρα! διατί μὲ βαρύνεις νὰ κατάρα, διατί δὲν εἰμπορῶ ν' ἀνοίξω ἐμπρός μου δρόμον, διατί;

— Διότι δὲν εἶσαι δημιουργός!

Οι λόγοι οὗτοι ἤχησαν ὡς βροντὴ καὶ δμοιαί πρὸς ἀστραπήν, ἔρριψαν τὸν 'Ιούλιον ὅπισσα ἐπὶ τῆς χλόης. "Ηνοίξε τοὺς ὄφθαλμούς. 'Ο οὐρανὸς εἶχε σκεπασθῆ μὲ σύννεφα καὶ εἰς τὸ βάθος ἐβρόντα ὁ κεραυνός.

Ο 'Ιούλιος διηηθύνθη πρὸς τοὺς φίλους του.

Ο Γουΐδος ἐξηκολούθει νὰ καπνίζῃ ἥσυχος, ὁ Χάνς ἐρρογχάλιζεν ἀμιλλώμενος πρὸς τὴν βροντήν, ὁ δὲ Παῦλος τρίβων τοὺς ὄφθαλμούς του ἀνεπήδησεν ἐπάνω καὶ ἐφώναξε.

— Γιὰ κύττα, μ' αὐτὸν τὸν φωτισμὸν αὐτὴν ἡ γωνία ἔχει κάτι τὸ πρωτότυπον· γρήγορα τὰ χρώματά μου καὶ τοὺς χρωστήρας μου! Θὰ γίνη πολὺ ώραιά εἰναι! ἐκτὸς ἀν ἀρχίση νὰ βρέχη πρὶν τελειώσω τὸ σχέδιον!

— Λοιπόν, 'Ιούλιε, δὲν εύρηκες κανένα ποίημα; ἡρώτησεν ὁ Γουΐδος.

— Ναί, καὶ νομίζω κάτι καλόν. . .

— Βλέπεις λοιπὸν δτι εἶχα δίκαιον, εἶπε γελῶν ὁ γλύπτης.

Βαρεῖαι σταγόνες ἥρχισαν νὰ πίπουν ἐπὶ τῶν φυλλωμάτων τῶν δένδρων. — Ο Παῦλος ἐβλασφήμησε καὶ ὁ Σάτυρος ἐμυκτήριζε μέσα εἰς τὰ καλάμια!

(Κατὰ τὸν Γιαροσλάβ Βριχλίκη)

A. P. K.

H MEIZΩΝ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

(Υπὸ C. Beguin).

Α πὸ δλα τὰ πολιτικὰ φαινόμενα, δσα ἐνεργανίασθαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ ιθ' αἰώνος, σημαντικώτατον καὶ πρωρισμένον νὰ ἐπιδράσῃ βαθύτερον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν παγκοσμίων σχέσεων εἶνε ἵσως ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ γένεσις καὶ διάδοσις τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φρονήματος, τοῦ Imperialism. Ή ἀποκατάστασις δεσμοῦ μεταξὺ τῶν ἀνὰ τὴν ὑφήλιον κατεσπαρμένων ἀγγλοσαξονικῶν ἀποικιῶν, ἡ σύνδεσις αὐτῶν μετὰ τῆς μητροπόλεως διά τε τοῦ ὄλικου συμφέροντος καὶ διὰ τῆς ἐπιγράσεως καταγωγῆς κοινῆς καὶ κοινῆς τύχης, ἡ δημιουργία παραπλεύρως καὶ ὑπεράνω τοῦ τοπικοῦ πατριωτισμοῦ τῶν Καναδῶν, τῶν Αὐστραλῶν καὶ τῶν ἀποίκων τοῦ Ακρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, πατριωτισμοῦ εύρυτέρου, περιλαμβάνοντος τὴν δλην ἀγγλοσαξονικὴν φυλὴν καὶ δεσποζομένου ὑπὸ τῆς μητροπόλεως καὶ δτι διάταξις ἔχει προσεγκεῖ μεταξύ των τινας ἔξ αὐτῶν, τὰς μᾶλλον ῥηξικελεύθους, ἡ ῥῆξις αὐτὴν ἔμελλε νὰ γίνῃ ἐπὶ προσεχεῖ μέλλοντι. Οὕτως δται σοθαραί δυσχέρειαι ἥγερθησαν περιληφθῆ ἐν ἐνιαὶ προγράμματι τῆς ἀληθίας, δτι νῦν σημαίνεται διὰ τὴν λέξεως ταύτης, δὲν εἶνε πολιτικὸν δόγμα, ἀλλὰ μᾶλλον κατάστασις πνευμάτων ἀρκετὰ ἀστικοῖς, τῆς ὄποιας κύριος χαρα-

κτήρ φαίνεται, δτι εἶναι ἡ ὑπερβολικὴ ἀντίληψις τῆς βρετανικῆς ισχύος καὶ ἡ τυφλὴ πίστις εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς ἐν ἐνιαὶ προτροφίασιν τῆς ἔθνους ὑπερηφανείας. Τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτοκρατορικὸν φρόνημα χρονολογεῖται μόλις ἀπὸ δεκαπενταετίας καὶ ἦδη τὰ πότελέματα αὐτοῦ εἶνε μέγιστα ἀνεστάτωσεν ἀρδην τὴν ἐσωτερικὴν πόλιτικην τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου καὶ ἐπέδρασε σπουδαιότατα καὶ ἐπὶ τῶν διεθνῶν αὐτοῦ σχέσεων. Επήνεγκε τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν καλαικῶν κομμάτων συνενώσαν ἀνδρας, τοὺς ὄποιους τὸ παρελθόν καὶ αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ παρουσίαζον ἀείποτε εἰς διάστασιν. Μεταξὺ τοῦ 1860 καὶ 1870 δόγμα πολὺ διαδεδομένον ἐν Ἀγγλίᾳ ἦτο, δτι αἱ ἀποικίαι θ' ἀπεχωρίζοντο ἀπὸ τῆς μητροπόλεως καὶ δτι διάταξις ἔχει προσεχεῖ μέλλοντι. Οὕτως δται σοθαραί δυσχέρειαι ἥγερθησαν περιληφθῆ ἐν ἐνιαὶ προγράμματι τῆς ἀληθίας, δτι νῦν σημαίνεται διὰ τὴν λέξεως ταύτης, δὲν εἶνε πολιτικὸν δόγμα, ἀλλὰ μᾶλλον κατάστασις πνευμάτων ἀρκετὰ ἀστικοῖς, τῆς ὄποιας κύριος χαρα-

9

προέβη εις παραχωρήσεις άλλεπαλλήλους, τὰς ὁποίας ἐπηκολούθησεν ἡ παραχώρησις τῆς πλήρους αὐτονομίας. Τῷ 1837 ὁ Καναδᾶς διετέλει ἐν ἐπαναστάσει. "Ηδη ἡ ἀνεξαρτησία αὐτοῦ εἶνε πλήρης, ἔξαιρέσει τῆς ἑξατερικῆς πολιτικῆς. Αἱ ἐν Αὐστραλίᾳ διεκδικήσεις τῆς αὐτονομίας ἔξεδηλώθησαν τὸ πρῶτον καθ' ὃν χρόνον καὶ ἐν Καναδᾷ. "Ηδη, ἡ Αὐστραλία ἀποτελεῖ 'Ομο-

Ιωσήφ Τσάμπερλαιν.

σπονδίαν. Ἐν Νέα Ζηλανδίᾳ, ἔνθα ἡ ἀνάκρηψις τῆς ἀγγλικῆς κυριαρχίας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1840, τὸ σύνταγμα παρεχωρήθη τῷ 1852 καὶ τῷ 1856 ἡ εὐθύνη τῶν ὑπουργῶν περιελήφθη μεταξὺ τῶν θεσμῶν τῆς ἀποικίας ταύτης. Ἐν τῇ ἀποικίᾳ τοῦ Ἀκρωτηρίου ἡ αὐτονομία ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ 1872.

Ταῦτα πάντα διαφωτίζουσιν ἡμᾶς περὶ τῶν τάσεων, αἵτινες ἐπεκράτουν παρὰ τοῖς ἄγγλοις ἀποίκοις περὶ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνος.

*

Ἡ ἀντίδρασις ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέρρευσεν ὁ αὐτοκρατορισμὸς ἡ τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ αὐτοκρατορικὸν φρόνημα προέρχεται ἐκ ποικίλων αἰτίων· πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ φιλολογικῶν ἀκόμη καὶ ἀπλῶς αἰσθηματικῶν. Εἶνε ἀρκούντως δυσχερὴς ὁ ἀκριβῆς καθορισμὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως του· ὅπωσδήποτε δυνάμεις τὰς πολιτικὰς τάσεις τοῦ Λονδίνου ἀποτελέσθη ἡ μεγάλη ζύμωσις, ἥτις ἐτροποποίησε τόσον βαθέως τὸ ψυχικὸν καθεστώς τοῦ ἀγγλικοῦ δημοσίου. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡδη ἀνδρεῖς τινὲς ἐκηρύχθησαν κατὰ τῶν ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτουν τότε ἐν Ἀγγλίᾳ, ὡς πρὸς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικήν.

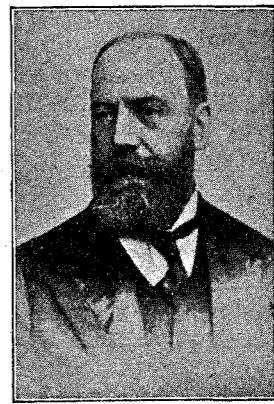
Ὕπὸ τὸν τίτλον «Μείζων Βρεταννία» ὁ Δίλκε ἐδημοσίευσε, τῷ 1868, τὴν περιγραφὴν περιηγή-

ἐν Λονδίνῳ παρόντες ὑπουργοὶ τῶν ἀποικιῶν. Τῆς κυβερνήσεως ἥσαν ἀμφίσσοι δῆλως αἱ περὶ ἐπιτυχίας τῆς ἀποπείρας ταύτης ἐλπίδες. Ἡ αὐτοκρατορικὴ ὄμοσπονδία, εἴπειν ὁ λόρδος Σώλσθερου κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίασιν, είνες ζήτημα ἐνδιαφέρον τὸ μᾶλλον μᾶλλον ἢ τὸ παρόν· εἴνες ζήτημα νεφελώδεις εἰσέτι, δπερ προιόντος τοῦ χρόνου καὶ μόνον θὰ συμπυκνωθῇ, θὰ στερεοποιηθῇ καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου πιθανώτατα θ' ἀπορρεύσουν πολυάριθμα πλεονεκτήματα. Τὸ μόνον μέτρον τὸ ὁποίον προηλθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου τούτου ὑπῆρξεν ἡ Imperial defence Act τοῦ 1888, δστις προεβλεπε περὶ τῆς κοινῆς δαπάνης συντηρήσεως, ἐν τοῖς αὐστραλιακοῖς ὅδασι, στόλου τοῦ ὁποίου ἡ Ἀγγλία ἀνελάμβανε τὰς δαπάνας τῆς ναυπηγήσεως, στόλου ὅμως ὁ ὁποῖος οὐδέποτε θ' ἀπεμακρύνετο τῶν αὐστραλιακῶν ὑδάτων. Ἄλλα τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐγένετο εὐμενῶς ἀποδεκτὸν πανταχοῦ. Ἐν Κωνσταντίᾳ, τὸ Ὑπουργεῖον τὸ ὁποῖον εἰσήγαγε τὸ νομοσχέδιον ἐνώπιον τῆς βουλῆς ἀνετράπη. Κατὰ τὸ αὐτὸν ἔτος ἐπῆλθε διένεξις μεταξὺ τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Νέας Γῆς καὶ τῆς μητροπόλεως. Οὕτω, τὰ γεγονότα ἐξήρον πολὺ μᾶλλον τὰς δικιφωνίας αἱ ὁποῖαι ὑφίσταντο μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν κτήσεών της ἡ τὸν ἀμοιβαίον πόθον ὅπως καταλήξωσιν αὕται εἰς ὁμοφωνίαν καὶ ἐνωσιν.

Παρὰ τὴν διάθεσιν ταύτην τῶν ἀποικιῶν, τὸ ῥεῦμα τῆς κοινῆς γνώμης ὑπὲρ τῆς ὄμοσπονδίας αὔξανει ἐπὶ μᾶλλον ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ λόρδος Ρόσθερου, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τῷ 1894 τὴν ἀρχὴν καὶ διετήρησεν αὐτὴν μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1895, ἦτο ἔνθερμος θιασώτης τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ. Ἡ ἀποικιακὴ συνδιάσκεψις, ἡ ὁποία συνηλθεν εἰς Ὀττάβαν, τῷ 1894, ἀπέδειξεν ἐν τούτοις ὅτι αἱ ἐκδηλωθεῖσαι ἐν Λονδίνῳ τῷ 1887 ἀντιδράσεις ὑφίσταντο πάντοτε. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη κατέδειξεν ἀρκούντως ἐναργῶς ὅτι αἱ ἀποικίαι ἥσαν πάντοτε ἡκιστα διατεθεῖμεναι νὰ ὑποτάξουν τὰ συμφέροντά των εἰς τοὺς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς φυλῆς καὶ τῆς γλώσσης ἐξαγορέμένους αἰσθηματικοὺς δῆλους λόγους. Ἄλλα καὶ ἡ Ἀφρικανικὴ πολιτικὴ τοῦ λόρδου Ρόσθερου ἀπέτυχεν. Ἡ κογκοκαγγλικὴ Συνήθη τῆς 12 Μαΐου 1894, ἥτις ἐπραγματοποιεί ἔνα τῶν προσφιλεστάτων πόθων τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ, ἐνόνουσα διὰ δεσμοῦ ἀδιαστάστου τὴν νότιον Ἀφρικὴν μετὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ βρεταννικῶν κτήσεων καὶ μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, ἐδέσθη ν' ἀκυρωθῇ ἐνεκα τῆς ἀντιστάσεως τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Αἱ ἀποτυχίαι τὰς ὁποῖας ὑπέστη ὁ λόρδος Ρόσθερου κατὰ τὴν ἑξατερικὴν αὐτοῦ πολιτικήν

δὲν συνέβαλον ὀλιγώτερον τῶν κατὰ τὴν ἑσωτερικὴν πολιτικὴν ἀποτυχίῶν του εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος ἀπομάκρυνσιν τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἐφθάσαμεν, πράγματι ἡδη, εἰς ἐποχὴν καθ' ἧν ὁ αὐτοκρατορισμὸς κατέλαβε πάντων τὰ πνεύματα. Καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ ὄφελεται πρὸ πάντων εἰς τὸ δι τὸν Ἀγγλία, πάντοτε θετική, ἀπεκδέχεται ἀπὸ τοῦ νέου δόγματος τὴν παλινόρθωσιν τῆς πεπτωκύιας αὐτῆς ὑλικῆς εὐημερίας. Ἀπὸ τοῦ 1875, καὶ

Κάρολος Δίλκε.

ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1880, ἡ Ἀγγλικὴ βιομηχανία εἶδε τὰ κέρδη αὐτῆς ἐλαττούμενα ἀνησυχητικῶς. Οἱ τελωνιακοὶ φραγμοὶ οἱ ἀπανταχοῦ ἀνεγέρθεντες ἔν τε τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, αἱ ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἐπιτευχθεῖσαι τεράστιαι πρόσδοτοι, ἡ βιομηχανικὴ ἐπίδοσις τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν περιώρισαν τὴν ἀγγλικὴν ἐξαγωγήν. Ἐν μόνον φάρμακον ὑπῆρχε κατὰ τῆς ὄλοντεν χειροτερευούστης ταύτης καταστάσεως, ἡ ἐξεύρεσις νέων ἀγορῶν, ἡ ἐμπορικὴ ἔνωσις τῶν ἀποικιῶν καὶ τῆς μητροπόλεως ἐπὶ τῇ βάσει προστατευτικοῦ δασμολογίου. Ἡ θεωρία αὕτη, διατυπωθεῖσα δειλῶς τῷ 1886, συνήσπισε μικρὸν κατὰ μικρὸν περὶ ἑαυτὴν πάσας τὰς βιομηχανικὰς περιφερείας, ἐγένετο εἶτα ἀσπαστὴ ὑφίσταντο πάντοτε. Ἡ συνδιάσκεψις αὕτη κατέδειξεν ἀρκούντως ἐναργῶς ὅτι αἱ ἀποικίαι ἥσαν πάντοτε ἡκιστα διατεθεῖμεναι νὰ ὑποτάξουν τὰ συμφέροντά των εἰς τοὺς ἐκ τῆς ταυτότητος τῆς φυλῆς καὶ τῆς γλώσσης ἐξαγορέμένους αἰσθηματικοὺς δῆλους λόγους. Ἄλλα καὶ ἡ Ἀφρικανικὴ πολιτικὴ τοῦ λόρδου Ρόσθερου ἀπέτυχεν. Ἡ κογκοκαγγλικὴ Συνήθη τῆς 12 Μαΐου 1894, ἥτις ἐπραγματοποιεί ἔνα τῶν προσφιλεστάτων πόθων τοῦ αὐτοκρατορισμοῦ, ἐνόνουσα διὰ δεσμοῦ ἀδιαστάστου τὴν νότιον Ἀφρικὴν μετὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἀφρικῇ βρεταννικῶν κτήσεων καὶ μετὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, ἐδέσθη ν' ἀκυρωθῇ ἐνεκα τῆς ἀντιστάσεως τῆς Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Αἱ ἀποτυχίαι τὰς ὁποῖας ὑπέστη ὁ λόρδος Ρόσθερου κατὰ τὴν ἑξατερικὴν αὐτοῦ πολιτικήν

"Οτε λοιπὸν τὸ ἐνωτικὸν συντηρητικὸν ὑπουργεῖον ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ μῆνα Ιούνιον τοῦ 1895, τὸ ἔδαφος ἡτο θαυμαστῶς παρεσκευασμένον, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὴν δημοτικότητα εἰς τὸν ἀνδρα, δστις θὰ ἡτο ικανὸς νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἑξατερικὴν τοῦ μεγάλου βεύματος.

Οὐδὲν ἐν τούτοις προήγγελλεν, διτὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος θὰ ἥτο ὁ Τσάμπερλαιν. Ἀλλὰ ὁ πολιτικὸς οὗτος ἀνὴρ εἰσῆλθεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἀποικιῶν μὲ ζέσιν νεοφύτου. Μία τῶν πρώτων ἀγγόρευσεων εἰς ἡς προέβη ὑπῆρξεν ἡ ὑπερφαπλογία τῆς ἀγγλοσαξονικῆς φυλῆς. «Ναί, ἔλεγε, πέποιθα ἐπὶ τὴν φυλὴν ταύτην, τὴν ἀγγλοσαξονικὴν ταύτην φυλήν, τὴν ὑπερήφανον, τὴν καρτερήν,

κην, την πεποιθυῖαν ἐφ' ἔστην, την ἐπίμονον, ήτις ἀναποφεύκτως θὰ εἶναι ἡ κυρίαρχος δύναμις ἐν τῇ μελλούσῃ ἱστορίᾳ καὶ ἐν τῷ παγκοσμίῳ πολιτισμῷ. Καὶ πέποιθα ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς ἐπικρατείας ταύτης, τῆς εὐρείας ὡς ὁ κόσμος, περὶ ἣς ὁ «Ἀγγλος ἀδυνατεῖ νὰ ὄμιλῃ χωρὶς νὰ φρίσσῃ δῆλος ἔξι ἐνθουσιασμοῦ». Μετὰ τοῦ κ. Τσάμπερλαιν, ὁ αὐτοκρατορισμὸς εὑρύνεται καὶ ἐξυψούται, ἀποβάνει τὸ δόγμα τῆς ἀγγλοσαζονικῆς φυλῆς. 'Αλλ' αἱ ὑπερβολαὶ αὗται τοῦ λόγου δὲν σκοποῦσι μόνον νὰ ἔξεγειρωσι τὴν φραντασίαν τοῦ λαοῦ καὶ νὰ γεννῶσι παλμοὺς ἐν ταῖς ἀγγλικαῖς καρδίαις, ἀλλ' ἐπιδιώκουσι καὶ σκοποὺς ὑλικοὺς καὶ θετικούς, τὴν ἐνοποίησιν τοῦ κράτους καὶ τὴν κατὰ τὸ δινατὸν ἐπέκτασιν αὐτοῦ πρὸς δημιουργίαν ἐμπορικῶν ἀγορῶν καὶ ἔξασφάλισιν ἐργασίας ὑπὲρ τῶν ἐκατοντάδων χιλιάδων ἐργατῶν, οἵτινες πληροῦσι τὰς βιομηχανικὰς πόλεις τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου. Ο Τσάμπερλαιν ἐπωφελούμενος τῆς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ιωβίλαιου τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ἐν Λονδίνῳ καὶ ἐν μηνὶ Ιουνίῳ πα-

ρουσίας τῶν πρωθυπουργῶν τῶν ἀποικιῶν ἀσμένως ἐπιλαμβάνεται τοῦ ζητήματος τούτου τῆς ἐμπορικῆς ὄμοσπονδίας. Ἀλλὰ μολονότι διαχηρύττουν τὴν πρὸς τὴν μητρόπολιν ἀφοσίωσιν τῶν ἀποικιῶν, οἱ πλεῖστοι τῶν πρωθυπουργῶν ἐκηρύχθησαν ἀπροκαλύπτως ἐναντίον τῆς συσφίγξεως τῶν ὑφισταμένων δεσμῶν. Μόνος ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Καναδᾶ ἦτο κομιστής προτάσεων ωρισμένων, τεινούσῶν πρὸς τροποποίησιν τοῦ μεταξύ τῆς Δομινίου καὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας δασμολογικοῦ καθεστώτος. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν τοι-αύτην τροποποίησιν ἀντέκειντο συμβάσεις τινὲς παλαιότεραι τῆς Ἀγγλίας μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου, ὁ Τσάμπερλαιν οὐδόλως διιστάσας κατήγγειλε τὰς συμβάσεις ταύτας. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ μόνον ἀποτέλεσμα, εἰς ὃ μέχρι τούτου ἀπέληξαν τὰ σχέδια τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἀποικιῶν· ἀλλ' οὗτος φρονεῖ, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς Δομινίου φαίνεται δικαιοιοῦν αὐτόν, ὅτι ἡ κατά

[*Ex τοῦ γαλλικοῦ*]

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

τόπους όμοσπονδίας τῶν διαφόρων μονάδων τῶν ἀποικιῶν, ἡ ἐν τῇ Νοτίῳ Αφρικῇ καὶ ἡ ἐν Αὐστραλίᾳ θὲ καταστήσῃ τὴν μετὰ τῆς μητροπόλεως δύμοφωνίαν εὔκολωτέραν. Ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦ λογου τῆς Ἀνάστης τῆς 30 Ἰανουαρίου 1900 ἀνηγγέλλετο ἡ ὑποθοιλὴ νομοσχεδίου περὶ τῆς όμοσπονδίας τῶν αὐστραλιακῶν ἀποικιῶν, νομοσχεδίου ὅπερ ἐσχάτως ἐγένετο νόμος.

Αλλὰ τὸ ἀγγεικόν κοινὸν ἀποδέπει μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ἔκτὸς τῆς ἐμπορικῆς ἐνότητος καὶ εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς ἐπικρατείας καὶ ἀμυναν τῶν ἀποικιῶν, ἐξ ὧν τὰς αὐτονόμους οὐδεμία διάταξις υποχρεοῖ νὰ ποιῶνται χρῆσιν τῶν δυνάμεων των ἔκτὸς τοῦ ἑδάφους αὐτῶν. Οὕτως, δύον ἀφορᾶ ἴδια εἰς τὸν ἀπειροπληθῆ στόλον, τὸν ὥποιον ἡ Ἀγγλία συντηρεῖ διὰ τὴν ἀμυναν τοῦ κράτους, πάντα αὐτοῦ τὰ βάρη ἐπι-
βαρύνουσι τὴν μητρόπολιν.

Πρόκειται λοιπὸν νὰ ἐπιτευχθῇ εἰςφορὰ πραγματικωτέρα τῶν ἀποικιῶν της πρὸς κάλυψιν τῶν διαπανῶν, τὰς ὁποίας ἐπάγεται ὁ στόλος οὗτος ὁ προωρισμένος πρὸς ἔξασφάλιστν τοῦ κοινοῦ μεγαλείου καὶ τῆς κοινῆς ἀμύνης. 'Αλλ' αἱ ἀποικίαι θὰ συναντήσωσι: νὰ ἐπιβαρυθῶσιν, ἀφοῦ γινώσκουσιν ὅτι ἡ μητρόπολις ἔχει κύτη πρώτη συμφέρον γὰ διατηρῆσῃ τὸ πολεμικὸν ναυτικόν της πολυαριθμότατον καὶ ἐπιφορώτατον; διότι οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἔξαναγκασμοῦ αὐτῶν.

Ἐάν λοιπὸν ὁ αὐτοκρατορισμὸς ἔξετασθῇ ἔξ
ἀπόφεως θετικῆς, ἔπειται ὅτι αἱ πρὸς τοῦτο κατα-
βληθεῖσαι προσπάθειαι δὲν ἀπέβησαν τελεσφόροι.
Ἄλλ᾽ ἐὰν διὰ τῆς λήξεως ταύτης ἐνοῦθαι ἡ
ὑπαρξίας δεσμοῦ αἰσθηματικοῦ, δυνάμεθα νὰ εἴπω-
μεν ὅτι ἡ ἐνωσις τῆς ὅλης αὐτοκρατορίας εἶνε
γεγονός τετελεσμένον. Ἐν τῷ αἰσθηματικῷ καὶ
ὑπεροπτικωτάτῳ τούτῳ αὐτοκρατορισμῷ δέον
ν ἀναζητηθῶσιν οἱ λόγοι τῆς ἐπιθετικῆς πολιτι-
κῆς, τὴν ὅποιαν ἡκολούθησεν ἡ Ἀγγλία κατὰ τὰ
τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἀπέναντι τῶν ἡπειρωτικῶν
δυνάμεων. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Τσάμπερλαιν
ὑπῆρξε τοιαύτη, διότι ὑπεστηρίζετο ὑπὸ κοινῆς
γνώμης, ἡ ὅποια ἀπώλεσε τὴν ἀντίληψιν τοῦ
δικαίου καὶ ἵσου. Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἀποικιῶν
ἡθέλλησε ἴσως καὶ αὐτὸς δι᾽ ἐνὸς πολέμου νὰ
παριώσῃ, κατὰ μίμησιν τῆς Γερμανίας καὶ τῶν
Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τὴν ἐνωσιν τῶν στοιχείων,
ὅπως οὕτως ἀποτελεσθῇ ἐνίαλια ἐπικοάστεια.

ΠΑΝΔΕΘΗΝΑΙΔ

TO·ΔΕΚΑΤΠΕΝӨΗΜΕΡΟΝ·

Η Ἀγὴν Σόρομα δίδει σειράν παραστάσεων εἰς τὰ
θέατρόν μας, καὶ εἶναι μεγάλον καλλιτεχνι-
κὸν γεγονός αὐτό, καὶ θὰ εύρετε φυσικόν, ὅτι ἔξερχό-
μενος ἀπὸ τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς «Νόρας» μὲ τὴν ὑπαρ-
ξίν μου πλημμυρισμένην ὅλην ἀπὸ τὴν ἐμφάνισην
τὴν ὑπέρσχον τῆς καλλιτέχνιδος, δὲν δύναμαι παραδί-
δει αὐτήν νὰ σᾶς ὅμιλήσω, δὲν δύναμαι παρὰ τὴν
κατατομήν της ὑπὸ τὰς πολλαπλάξ, τὰς ἰλιγγιώδεις,
τὰς φευναλέας μεταπτώσεις τῆς ἐκφράσεώς της νό-
σσας χαράξω, δὲν δύναμαι παρὰ τὴν ὑπόκρισιν της νό-
σσας περιγράψω.

Αλλὰ δὲν εἰςένυρω διατί φαντάζομαι ἀπαραίτητον, πρὶν σᾶς εἴπω ποία ὑπῆρξεν ἡ Σόρμα κατὰ τὴν παράστασιν, νὰ σᾶς περιγράψω ὅποια μοῦ ἐμφανίσθη μεταξύ την εἰς τὸ καλλιτεχνικού τοῦ θεάτρου. Εκεῖ ἔβλεπε τις ἀπλούστατα, δέτι, μολονάτι τὸ κοινὸν εἶχε φύγει, τὰ φῶτα εἰχον σθεσθή καὶ ἔνας σύζυγος πλήρης τρυφερότητος καὶ στοργῆς εὑρίσκετο πλησίον τῆς, ἡ Σόρμα ἡδο Νόρα ἀκόμη, ἐξηκολούθει τὰ ἙΓ τὸν ρόλον της, ἔξηκολούθει νὰ σπαράζῃ καὶ νὰ πάλλεται ἀπό τὴν μεγάλην ψυχικὴν ταραχὴν τῆς καρδίας της. Ο ρόλος, τὸν ὅποιον εἶχεν ἐνσαρκώσει, παρερχόμενος τὴν ἄφησε συντετριμμένην, τὴν ἄφησεν ἡμιθανῆ. Μοὶ ἔδωκε μίαν ψυχρὰν γείρα καὶ μοὶ ἐγάρισε καὶ λόγους ἀποχρωματισμένους, σιγαλούς, σθυσμένους λόγους κουράσεως ὑπερτάτης, ἔξαντλήσεως τελείας. Ἡ ζωὴ εἶχε φύγει καὶ ἡδο ἡ ἡθοποίὸς πλέον ἐν πλάσμα ἔξαιμον, συντετριμμένον. Καὶ δὲν εἰξένυρω διατί ἐνεθυμήθην τὸ παράδειγμα τῶν προφητῶν ἔκεινων καὶ τῶν δαιμονιώντων, τοὺς ὅποιους τὸ θεῖον πνεῦμα ἔζωγόνει, καὶ τοὺς ὅποιους φεύγον ἔπειτα ἄφινε συντετριμμένους, ως νὰ συνκατέφερε μαζύ του καὶ τὴν πνοήν. Ὁ θεὸς τῆς τραγῳδίας, δόσις ἐνεψύχων τὴν Ἄγνην Σόρμα εἰς τὸν ρόλον της, συναπέφερε φεύγων καὶ ἐν τεμάχιον τῆς ζωῆς της.

Εἶπον ηδη διὰ τὴν Δοῦς, ὅτι ἡ νοσηρὰ αὔτη ἀλλαγὴ, προσωπικότητος, ἡ παράδοσις ἡ ἀνεμάτιστος τῆς θύτου οὐ εἰς ὅλα τὰ πάθη, τὰς ὁδύνας καὶ τὰς ἀπελπισίας τοῦ ρόλου της, χαταντῷ πλέον ἐν αἰνιγματικού μεγάλου καὶ ὅτι ἡ μεγάλη θύτου οὐ, ἡ τόσον εἰλικρινής, δὲν εἴνε ίσως παρὰ ἐν κεφαλαῖον; τὸ πότισσον πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰς «Ἀσθενείας τῆς Προσωπικότητος» τοῦ Ριμπώ. Καὶ δὲν ἔνει κανεὶς παρὰ νο-

μένη ἐν θαυμασμῷ, δύπιλος ὁ Ἀμλέτος ὁ βιέπων τὰ
ἀρχαίας λησμονημένας καὶ ξένας δόδύνας τῆς Ἐκάθη-
να προκαλούν ποταμούς εἰλικρινῶν καὶ ἀβιάστων
δακρύων εἰς τοὺς ὄφθαλμοὺς τοῦ μισθωτοῦ ἡθοποιοῦ.
‘Ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ρόλου φύσαινε εἰς βαθύμιὸν ἀνέφει-

κτον παρὰ τῇ Σόρμα. Περισσότερον καὶ τῆς Δούζες φυσική, περισσότερον καὶ αὐτῆς ἀβίαστος, φορεῖ μαζὺν μὲ τὸ κυανοῦν ἀπλοῦν φόρεμα τῆς Νορδηγῆς κουκλογνωμάκας καὶ δλην της τὴν φυσὴν καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅλα, καὶ τὰς ἀφελείας καὶ τὰς ἐκπλήξεις καὶ τὴν ἀθωότητη της πρὸ τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν φρίκην καὶ τὴν ἔξεγερσί της καὶ τὸν ἡρωισμὸν πρὸ τῆς μεδουσαίας ἀποκαλύψεως τῆς πραγματικότητος εἰς τὸ τέλος . . .

Εις τὴν πρώτην πρᾶξιν εἶνε ἡ γυνή, τῆς ὁποίας ἦ
ἀπειρία ἔχει θελκτικώτατα τοὺς ὄφθαλμους κλειστούς,
μία παρθένος ψυχὴ εἰς γυναικός σῶμα, ἔνας ἀφροντις
χορυδαλλὸς λουόμενος εἰς τὴν χαράν, τρώγων «λα-
θρεμπορικῶς», κατὰ τὴν φράσην τοῦ Ράγκ, πραλίνες,
κρυπτόμενος ὑπὸ τὴν τράπεζαν καὶ παιζὼν μὲ τὰ
παιδιά εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ
ξεχωρίσῃ ἐντὸς τοῦ παιγνιδίου ποιὰ εἶνε τὰ παιδιά
καὶ ποιὰ ἡ μήτηρ.

Καὶ εἶνας εἰς τὴν τρίτην πρᾶξιν πάλιν ἀροῦ ἀναβίλεπει,
ἀφοῦ ή μεγάλη ἀπάτη ή ὅποια τὴν ἐλίκινής ξεσχίζεται
καὶ βλέπει τὴν φοβερὰν πραγματικότητα ἐμπροσθέν
της, εἶνας ή ἡρωῖς εἶνε ή γυνή μὲ τὴν θέλησιν ή ἄφα-
τος ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ της, ή ὅποια εἰς λέξεις βραχείας
θέτει ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερα κοινωνικὰ προβλήματα
καὶ δίθει συγχρόνως μίαν ἀπὸ τὰς τολμηροτέρας πρα-
κτικὰς λύσεις.

"Οχι', δὲν δύναμαι νὰ σᾶς εἶπω ότι ή Σόρομα ἔπαιζε καλά καθ' δλον αὐτὸ τὸ διάστημα, διότι θὰ σᾶς ἐνθύμιζον πάλιν τὴν ὑπόκρισιν. Ὑπῆρξε καθ' δλας τὰς στιγμὰς ἐκείνη ἡ ὅποια ἔπρεπε νὰ είνε καὶ εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς, ἡτο τόσον μεγάλη ἡ ψυχική ακτινοβόλησις εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὥστε ή Νόρα δὲν ώμιλει πάλεον γερμανικά· ώμιλει μίαν γλώσσαν κοινήν, την ὅποιαν ἡσθάνουν δλοι καὶ τῆς ὅποιας τοὺς τόνους δλοι ἐνωτίζοντο, ἡ ὅποια ἔξεφρόζετο εἰς τὰς κινήσεις καὶ τοῦ προσώπου τὰς μεταπτώσεις καὶ τῶν παρειῶν τὰς αἰφνιδίας ἐρυθρότητας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς μυρίας πρωτείνας μεταβολές.

Καὶ ἐτελέσθη ἔκει τὸ ὑψίστον θαῦμα τῆς τέχνης: ἡ κοινωνία τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν παθῶν ὑπεράνω γλώσσης καὶ ἔθνους καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἡ μία γλώσσα, ἡ γλώσσα τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ἀληθοῦς πόνου καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀγωνίας, διαλαλούσσα δι' ὅλα τὰ ὥτα τοὺς αὐτοὺς φύσιογγούς.

“Οταν ώμιλει διὰ τὸ «ύδωρ τὸ πρᾶγμα τὸ παγωμένον τὸ χωρὶς βάθος», εἰς τοὺς λόγους τῆς κατοπτρίζεται ὄρατὸς ὁ θάνατος, καὶ ὅταν εἰς τὴν τρίτην πρᾶξιν ἴσταται πρὸ τοῦ κλειδοκυμάθου καὶ ἀκίνητος εἰς δίλιγας στιγματαὶ ὑφίσταται ἐν Φυχικὸν ναυάργον, ἔξεργεται πλέον γυνὴ νέα καὶ εἰς τὸ πρόσωπόν της—καὶ εἰς τὸ βλέμμα της, τὸ ὄποιον ἀπὸ γλυκὺν καὶ παιδικὸν γίνεται τραχὺν καὶ ψυχρὸν ὡς χάλυψ, καὶ τὰ χαρακτηριστικά της, τὰ ὄποια χάνουν τὴν ἀθρότητά των, τὰ ὄποια ἡ περιφρόνησις ἐμψυχώνει καὶ ἡ ὄργη καὶ ἡ ἀγανάκτησις.

—ώμιλει μίαν γλώσσαν παγκόσμιον ή άδυνη. Ήσθάνετο κανεὶς διὰ παρίσταται εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς παρθενίας μιᾶς ψυχῆς, καὶ μία ἄλλη φρικίας, μία ἄλλη πνοὴ θανάτου δηρχετο φρίτουσα ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ θεατοῦ. Ἀλλὰ πῶς νὰ περιγράψῃ κανεὶς ὅλα αὐτά, πῶς νὰ εἴπῃ τὸν ὄρατὸν τρόπον μὲ τὸν ὄποιον ἡ ἴδεα τοῦ θανάτου ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Ράγκ εἰσόργεται εἰς τῆς Νόρας τὴν σκέψιν, πῶς νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅλην τὴν ἔγκατάλειψιν ἡ ὄποια ἐνυπάρχει εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὄποιον ἡ Νόρα πίπτει κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς δευτέρας πράξεως εἰς τοὺς βραχίονας τοῦ συζύγου της;

Ἐλέχην διὰ τὸν Βαλζάκ ὅτι συναγωνίζεται μὲ τὸ μητρῷον, δημοιουργὸν καὶ ῥίπτων ὅντα μὲ σάρκας καὶ αἷμα εἰς τὰ βιβλία του μέσα. Εἶνε τὸ μόνον ὑποθέτω τὸ ὄποιον ἀξίζει κανεὶς νὰ εἴπῃ διὰ τὴν Σόρμαν. Ἐνσαρκωμένη ἐντὸς αὐτῆς ἡ Νόρα μᾶς ἐφάνη ὀληθεστέρα, μᾶς ἐφάνη πιθανώτερα ἐνσαρκωμένη ἐντὸς αὐτῆς αἱ ἴδεα τοῦ συγγραφέως, μᾶς ἐφάνησαν εἰσερχόμεναι φυσικώτερα καὶ μᾶλλον ἀβιδστως εἰς τὸν κύκλον τῆς ζωῆς. Καὶ ἐνοήσαμεν παρὰ πολὺ καὶ διατί μὲ τὴν ταραντέλλαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τὸ Διογύσειον αὐτὸ ἀποχαιρετιστήριον πρὸς τὴν χαρὰν ὁ "Ἴψεν ἐνθουσιασθεὶς τῆς ἔστειλε τὸ μικρὸν τύμπανον ὡς πρὸς τὴν καλλιτέραν του Νόραν. Εἶνε, ὑποθέτομεν, κατὶ περισσότερον παρὰ ἡ καλλιτέρα, εἶνε ἡ μοναδικὴ καὶ εἶνε ἵερά, διότι εἰς τὴν ὑπόκρισιν τῆς δίδουν ἐν μυστηρώδεις φίλημα ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή.

Ν. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ, 5 Νοεμβρίου ἀνεγνώσθη ἐν τῇ μεγάλῃ αίθουσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ἡ ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δραματικοῦ ἀγώνος τῆς Ἐταιρείας ὁ «Ἐλληνισμός». Κριταὶ ἦσαν ὁ κ. Γ. Μιστριώτης καὶ ὁ κ. Ι. Καλοστύπης. Τέσσαρα ἔργα εἰχον ὑποβληθῆ, εἰλημμένα πάντα ἐκ τῆς ἰστορίας τοῦ Σουλίου, κατὰ τὸν ὄρον τῆς προκηρύξεως. Ἐδραδεύθη τὸ τετράπτυχον δρᾶμα «Γιὰ τὴν Πατρίδα» τοῦ κ. Χριστοβασίλη, τοῦ ὄποιου δημοσιεύσουμε σήμερον δύο σηνάδας, καὶ ἡ «Καταστροφὴ τοῦ Σουλίου» τοῦ κ. Α. Αντωνιάδου.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ἀπέθανεν ὁ Πέτρος Βερόν, διευθυντὴς τοῦ σατυρικοῦ «Σαριβαρῆ» καὶ εὐφυλόγος χρονογράφος, τοῦ ὄποιου τὴν κεφαλὴν εἶγεν ἄλλοτε φωτίσῃ ἡ αἴγλη τῆς δημοτικότητος. Ὁ Βερόν ἦτο εἰς ἐκ τῶν τελευταίων ἀντιπροσώπων τῆς ἀρχαίας χρονογράφιας, ἡτὶς σήμερον σχεδὸν ἔξειλην. Ἀλλοτε ἐπὶ ἔνος τίποτε δι' εὐφυῶν παρεκβάσεων καὶ ἀπροσδοκήτων ἀναλογιῶν, δι' ὑφους γοργοῦ καὶ σπιθηροβόλου ἐδημιουργεῖτο ἐν χρονογράφημα ἐλαφρὸν καὶ χαρτωμένον. Ὁ Βερόν, ὃς καὶ ὁ Λύρηλιανὸς Σέλ, τὸ θέμα του ἐλάμβανε πολλάκις ἐπὶ τῶν ὄδων, ἐκ τῶν μικρολόγων συνδιαλέξεων ἐσχολίαζε μὲ μίαν εὐφυολογίαν τὸ σκάνδαλον τῆς ήμέρας, τὴν δὲ ζωὴν ἔβιεπε μὲ βλέμμα ἐπιπόλαιον καὶ εἰρωνικόν. Εἴξευρεν διὰ

κύριον ἔργον του ἦτο νὰ διασκεδάσῃ καὶ διὰ πρὸ παντὸς ἔπερπε ν' ἀποφύγῃ νὰ φανῇ πληχτικός. Διὰ τοῦτο δὲν ἐνδιέτριβεν εἰς τίποτε σοβαρόν, δὲν ἀνέπτυσσε τίποτε μὲ κάπιον βαθύτητα. Ὁ σημερινὸς χρονογράφος λαμβάνει ἐν θέμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ δημιουργεῖ κατὶ ὄμοιον περισσότερον πρὸς τὸ λεγόμενον κύριον ἀρθρον ἢ τὸ ἄλλο τοῦ χρονογράφημα. Ταχ χρονογράφημα ταῦτα σήμερον ἔχουν οὖσαν, ἴδεας, ὑφος εἶνε φιλολογικά ἔργα. Ἡ μεταθόλη αὐτη, ητὶς εἶνε τόσον ἐπαισθητὴ εἰς τὴν δημοσιογραφίαν ἄλλων ἔθνων, παρατηρεῖται εὐτυχῶς καὶ παρ' ἡμῖν.

ΘΕΑΤΡΟΝ

Η κ. ΣΟΡΜΑ, ἡ μεγάλη Γερμανίς καλλιτέχνης, ἔδωκε κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑδομάδα ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Δημ. Θεάτρου Ἀθηνῶν τέσσαρας παραστάσεις, αἵτινες θὰ μείνουν ἀνεξάλειπτοι εἰς τὴν μνήμην ὄλων. Ἐθυμαμάσθη ἡ καλλιτέχνης διὰ τὴν φυσικότητα τῆς ὑποκρίσεως καὶ τὴν ὑψίστην τέχνην, μὲ τὴν ὄποιαν ζωγραφίζονται ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἀλεπάλληλα τὰ διάφορα ψυχικὰ συναίσθήματα.

Ἡ κ. Σόρμα εἶνε κατενθουσιασμένη μὲ τὰς Ἀθήνας, ἔγραψε δὲ χάριν τῶν «Παναθηναίων» ὀλίγας λέξεις, τὰς ὄποιας δημοσιεύσουμεν κατωτέρῳ ἐν αὐτογράφῳ. Ἡ μετάφρασις τοῦ αὐτογράφου ἔχει ὡς ἔξης:

Ο θαυμασμός μου διὰ τὰς Ἀθήνας δὲν είμαιορεῖ νὰ γύγη μεγαλεπερος, ἀλλὰ τὰ αἰσθήματά μου διὰ τὸν καποκον της ἔχουν μὲ την χθεσινήν ἐσπέραν διὰ παρτὸς ἐγκαραχῆη εἰς τὴν εὐγνωμοροῦσαν καρδίαν μου.

·Αθηναὶ 22 Νοεμβρίου 1900.

Ἄγνη Σόρμα.

Αντόγραφον Ἀγνῆς Σόρμα.

κοινόν, ἀλλ' εἰς τοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους καὶ τὴν δημοσιογραφίαν.

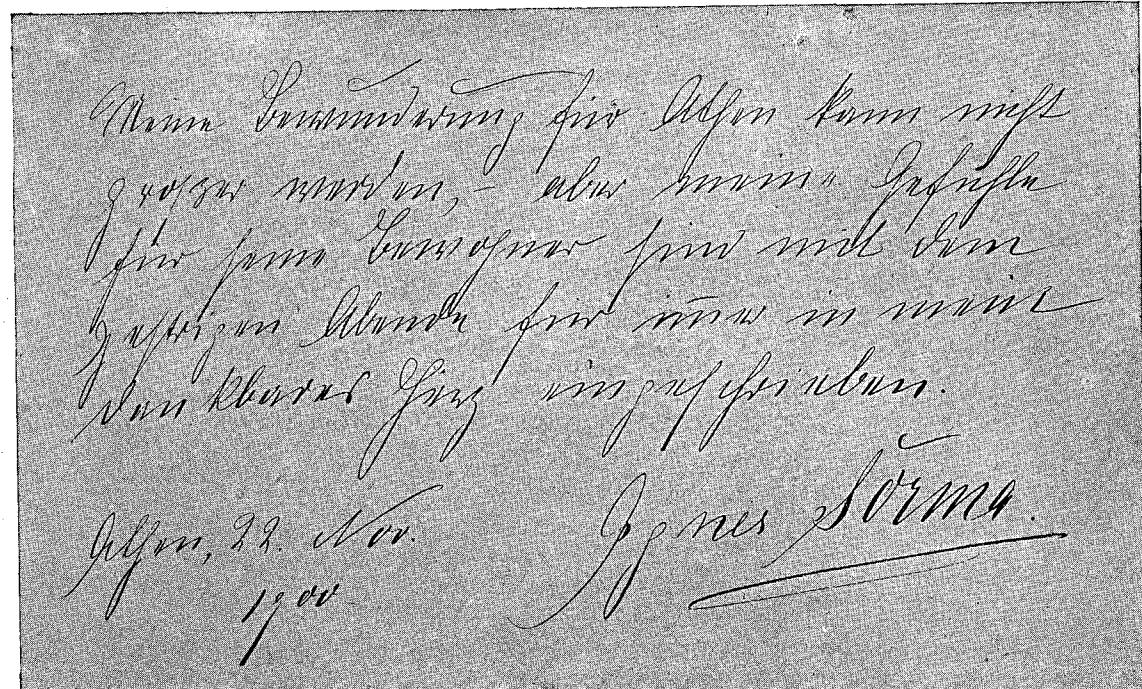
Καὶ ἐνῷ ὁ Λίστ ἔβλεπεν εἰς τὸ «Λόρεγκριν» ἐναθύμα μοναδικόν, τὸ τελειότερον καὶ ὑψηλότερον ἔργον τέχνης, τὸ ὄποιον ἐφαντάσθη ποτὲ κανεὶς, ἐνῷ τὸ κοινὸν συνέρρεε καὶ ἐπευφήμει, ὀλόκληρος ὁ βερολίνειος τύπος ἔγραφε περὶ αὐτοῦ, διὰ εἶνες «ἡ ἀρφία ἀνυψωθεῖσα εἰς αρχὴν, εἰς δόγμα, ὀκεανὸς πλήγεως, γάσος χωρὶς ἵχνος μελωδίας, καὶ εἶνες ἀπόλυτος ἀνάγκην ἡ ἀντιδραστὴρ κατὰ τῆς μουσικῆς αὐτῆς γελοιογραφίας πάντας ὁ, τι ὑπάρχει εὐγενές ἐν τῇ τέχνῃ».

Καὶ ἔχειασθη ἐν ὀλόκληρον τέταρτον αἰώνιος διὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ἡ ἐπίσημος δημοσιογραφία διὰ τὸ «Λόρεγκριν» εἶνε ἀληθεῖς ἀριστούργημα. Εκεῖνο πρὸ πάντων, τὸ ὄποιον χαρακτηρίζει τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δράματος, εἶνε τοιαύτη ἐνότης συλλήψεως καὶ ὑφους, ὡστε καμμία φράσις, κανένες τεμάχιον δὲν δύναται νὰ ἐννοήθῃ μεμρωμένον καὶ χωρισμένον τοῦ ὄλου ἔργου. Καὶ ἐνας πανηγυρισμὸς ἥχων, ἐνας θερτελέλογος κείγεισμα τῆς θεριθύδους οὐργητῆς ψυχῆς του, εἰς κραυγὰς σαλπίγγων καὶ κρούσιμον κυνέλων καὶ τρεμούλιασμα βιολιῶν πλαισιουντων μὲ ἥχηρὸν φωτοστέφανον τὸ θαυμάσιον τραγοῦδι τοῦ πιάνου — ὅλος αὐτὰς εἶνε τὸ εἰς μὲ ψεφιν κονσέρτο τοῦ Λίστ, τὸ ὄποιον

Δ. Θ.

«Δέ την ἐκθεσίν τῆς «Ἐταιρείας τῶν Φιλοτέχνων» θὰ ἐκτεθοῦν μεταξὺ ὄλλων καὶ εἰκόνες τοῦ Ἑλλήνος καλλιτεχνου Κουνέλαχη, ἀποβιώσαντος πρὸ τριακονταετίας ἐν Καΐρῳ. Τὰ ἔργα ταῦτα ἐκρίθησαν τῶν ὡς ἐνέγοντα ἀκρίτειαν σχεδίου καὶ λεπτότητα μεγάλην. Προσεχῶς τὰ «Παναθηναία» θὰ δημοσιεύσουν ἀρθρον περὶ τοῦ καλλιτεχνου τούτου συνοδεύμενον απὸ εἰκόνας τῶν ἔργων του.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ τῆς Καλλιτεχνικῆς Σχολῆς τῶν Κυριῶν, τὴν ὄποιαν ἔδρυσεν ἡ «Ἐταιρεία τῶν Φιλοτέχνων», ἔγρισαν ταχικῶς. Μαθήτριαι ἐνεγράφησαν μέχρι τοῦδε περὶ τὰς 30. Πολλαὶ ὄμως καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφασίσθη νὰ παραταθῇ ἡ προθεσμία.

ΠΛΟΙΑ ΜΕ ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ. Είς έφορπλιστής ἐκ Νάντης ἔδωκεν εἰς ἐν ἀπὸ τὰ πλοιά του τὸ ὄνομα Φραγκίσκος Κοππέ. Αἱ γαλλικοὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουσαι τοῦτο ἐνθυμοῦνται διτὶ καὶ εἰς τὸν Βολταϊρὸν εἰχεν ἀπονεμηθῆ ὅμοια τιμὴ καὶ δημοσιεύουσαν τὴν ἔξης χαριτωμένην ἐπιστολὴν του:

«Ἐως τώρα δὲν ειμποροῦσα νὰ καυχηθῶ διτὶ ὡδήγησα ἀσφαλῶς τὴν βάροχαν μου εἰς τοῦτον τὸν κόσμον· ἀλλ' ἀφοῦ ἔγετε τὴν εὐγένειαν νὰ δώσετε τὸνομά μου εἰς ἐν ἀπὸ τὰ πλοιά σας, θὰ περιφρονήσω εἰς τὸ ἔξης ὅλας τὰς καταιγίδας.» Ἐως τώρα ἔθαπτιζον τὰ πλοιά μὲ τὰ ὄντατα τοῦ Ποσειδῶνος, τῶν Τριτώνων, τῶν Σειρήνων, μὲ τὰ ὄντατα ὑπουργῶν ἢ ἀγίων, οἱ δὲ τελευταῖοι οὗτοι πρὸ πάντων ἔφθασαν εἰς ἀσφαλῆ λιμένας ἀλλὰ κανένε πλοιοῖς δὲν ὄνομάσθη ποτὲ μὲ τὸ ὄνομα στιχουργοῦ ἢ πεζογράφου.» Λν ἥμην νεώτερος, θὰ ἐπεβικάζομεν τοῦ πλοιού σας καὶ θὰ ἐπέγαινα εἰς ἓντα τόπον, ὃπου δὲν γνωρίζουν τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν συκοφαντίαν. Ειμποροῦσα ἀκόμη, ἀνὴθέλατε, ν' ἀποβιδάσω εἰς τὴν Κορσικὴν ἢ εἰς τὴν Τσιβιταβεῖκιαν μερικοὺς Ἰησουτίτας.» Άλλοτε εἰς τινὰς περιστάσεις ἔβαζαν πιθήκους καὶ γάτας μέσα εἰς σάκκους καὶ τὰς ἔρριπτον μαζὶ εἰς τὴν θάλασσαν».

NEA BIBLIA

ἘΞΑΝΤΙΚΑ.

Ἐξεδόθησαν: Η ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΙΕΦΘΑΕ, δρᾶμα Φελίτσ Καβαλότη, μετάφρασις ὑπὸ Σ. Π. Λοβέρδου.

— Ο ΥΑΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, ὑπὸ Α. Κ. Δαμβέργη. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων, τόμος 7). — ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ, ὑπὸ Εμπανονήλ Σ. Λυκούδη (ὅμοιως).

— ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ τοῦ Συλλόγου «Παρασσοῦ». Τεῦχος Α' καὶ Β', 'Οκτώβριος - Νοέμβριος 1900.

— ΤΑ ΚΑΤΑ ΣΥΝΘΗΚΗΝ ΨΕΥΔΗ, ὑπὸ Μάξ Νορδάνου, μετάφρασις Στ. Ζωγραφίδου.

— Αγγέλλονται: ΑΛΑΒΑΣΤΡΑ, ὑπὸ Ι. Πολέμη. — ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ὑπὸ Κ. Γιολδάση καὶ Κ. Οιζορόμου. «Τεος Β', 1901.

— Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, ὑπὸ † Λέοντος Μελᾶ. [Μέρος Α']. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων).

— Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19ον ΑΙΩΝΑ, ὑπὸ Π. Καρολίδου. (‘Ομοιως).

Ξένα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΗ ὑπὸ Gaston Isambert.

— ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗ, ὑπὸ Patrice Stéphanopoli.

— ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ, μετάφρασις ἔμμετρος εἰς τὸ γαλλικὸν ὑπὸ Maurice Bouchor.

— Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΔΑΦΝΙΟΥ, ὑπὸ Gabriel Millet μετὰ ὑδατογραφιῶν τοῦ Benouville.

— Απὸ τὰ ξένα περιοδικά. — Ο Σωκράτης καὶ ἡ ποιωνικὴ μεταρρύθμισις κατὰ τὸν ε' αἰώνα ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ Ερρίκου Φραγκόπιτ. («Γενικὴ Ἐπιθεώρησις»—Μάρτιος).

— Οἱ Ἀγγλοὶ πρὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Αγίου ποτον, ὑπὸ Ε. Δριάλ. («Ἴστορ. Ἐπιθεώρησις», Μάιος).

Η ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

(Ἐκ φωτογραφίας ληφθείσης κατὰ τὴν φιλανθρωπικὴν ἑορτὴν τὴν διοργανωθεῖσαν ἐσχάτως ὑπὲρ τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς κ. Μπράτον «Διεθνοῦς Ασύλου»).